

AVRUPA TOPLULUĞU'NDA ELEKTRİK ENERJİSİ PAZARININ DÜZENLENMESİ

Dr. Burak ODER (*)/ (**)

I. Giriş

Enerji politikası, Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Andlaşma'da (AETA) doğrudan bir Topluluk politikası olarak sayılmamasına rağmen Avrupa bütünleşmesinin temellerinden birini oluşturmaktadır. Elektriğin bir mal olarak¹ iç pazarda serbest dolaşımı konusu şimdilik bir yana bırakılırsa, Kurucu Andlaşmaların diğer ikisi enerji alanını doğrudan ilgilendirmektedir: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Andlaşma (AKÇTA) ve Avrupa Atom (Enerjisi) Topluluğunu Kuran Andlaşma (AAETA). Bilindiği üzere, kömür ve nükleer enerji, birincil enerji kaynaklarından ikisidir². Dünya Savaşlarının her ikisinin de geri planında, Avrupa içi temel paylaşım konularından biri olarak "enerji" yatmaktadır³. Dolayısıyla daha Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmadan önce 1950 yılında, bir kömür ve çelik

*) İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Yardımcı Doçenti. Bağlantı: boder@bilgi.edu.tr veya burakoder@yahoo.com.

***) Bu çalışmada, kullandığım ATA maddeleri, tarafımdan çevrilmiş ve "serbest çeviri" ibaresiyle imlenmiştir. Ancak, Andlaşmanın Roma metninde de yer alan kimi maddelerin çevirisinde, "NOMER, Ergin/ ESKİYURT, Özer, Avrupa Sözleşmeleri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975" çevirileri hareket noktası olarak alınmıştır. Başta, Avrupa Topluluğu Hukukuna ilgi duyan bir öğrenci olarak, sonraları Avrupa Topluluğu Hukuku alanında "çalışmaya" çalışan, şimdilerde ise temel yönelimlerinden birini "Avrupa İdare Hukuku" olarak belirleyen bir akademisyen olarak, merhum Sn. Eski yurt'a ve hocam Sn. Nomer'e, "gün" ün ilerisine bakan bu çalışmalarını için teşekkür etmeyi bir borç kabul ediyorum.

- 1) Topluluk Hukuku bakımından, elektriğin mal veya hizmet olarak nitelenmesinin yarattığı sonuçlar aşağıda yansıtılacaktır.
- 2) Topluluk enerji politikasının konusu olan birincil enerji kaynakları, katı yakıtlar (taş-kömürü, linyit), mineral yağlar (petrol), doğalgaz, nükleer yakıtlar, hidro ve termal enerji kaynakları ile güneş enerjisidir. Bkz. von SCHOLZ, H.-E., Energiepolitik, in: Groeben/ Boeck/ Thiesing/ Ehlermann (Kommentar zum EWG-Vertrag), 3. Auflage, Baden-Baden 1983, 1502 (1503, N. 4).
- 3) Diğer yandan, Birinci Dünya Savaşı'na katılan Osmanlı İmparatorluğu'nun, savaş sonunda periferinde bulunan önemli birincil-enerji-kaynakları alanını yitirdiği ve bu alanlar üzerindeki güç ve çıkar çatışmasının hâlâ devam ettiği hatırlanır; Alman İmparatorluğu'nun XX. Yüzyıl başından itibaren yoğunlukla sürdürdüğü "Drang nach Osten" (Doğuya gidiş) politikası Orta Asya ve çevresindeki enerji kaynakları ile birlikte düşünüldürse bu olgu daha net görülecektir.

birliği oluşturmayı hedefleyen Schuman Planı'nın önerilmesi⁴ ve ardından 18 Nisan 1951'de, dönemin temel ağır sanayi enerji kaynağı ile hammadde-sini ortak bir otorite altına alan ve bu alanı "düzenleyen" AKÇT Andlaşması'nın imzalanması^{5,6} ve 25 Mart 1957'de AET Andlaşması'yla aynı gün AAET Andlaşması'nın da imzalanması bir tesadüf değildir. Schuman'ın açıklamasında şu cümle yer almaktadır: **"(...) oluşacak üretim dayanışması, Fransa ve Almanya arasındaki herhangi bir savaşın, sadece düşünülemez değil, maddi bakımdan da imkansız olmasını ortaya koyacaktır."**⁷ 1950-1957 perspektifinden bakıldığında, Avrupa'nın enerji kaynağı geçmişi ve o günü (= kömür)⁸ ve öngörülen enerji kaynağı geleceği (= nükleer enerji) düzen altına alınmıştır⁹. Diğer enerji kaynakları ise, bir mal veya hizmet olarak, AET Andlaşması kapsamına girmektedir¹⁰.

Ellili yılların sonundan itibaren, kömürün yerini petrolün almasıyla birlikte, Topluluğun Kurucu Andlaşmalarla dizayn edilen enerji geleceği ve yapılanması yeni bir "rekabet durumu" ile karşılaşmıştır¹¹. Petrolün tama-

- 4) Dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman, 9 Mayıs 1950'de Fransız hükümeti adına bir açıklama yaparak Almanya ve Fransa arasında, diğer Avrupa devletlerinin de katılımına açık olan bir kömür ve çelik birliğinin kurulmasını önermiştir. Bu açıklama, Amerika, İngiltere ve Fransa dışişleri bakanlarının katılımıyla 12 Mayıs 1950'de toplanacak olan konferansta Fransa'nın tutumunun ana hattını oluşturacaktır. Schuman Planı, 1945'ten itibaren Fransa Planlama Komiseri olarak görev yapan ve 1952'de AKÇT Yüksek Makam Başkanı olarak atanan Jean Monnet'in hazırladığı plana dayanmaktadır.
- 5) Schuman Planı ve AKÇT Andlaşması'nın oluşum süreci konusunda kısa bilgi için bkz. TEKİNALP, Ü., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 5 vd. (§ 1, N. 8 vd.); AZRAK, A. Ü., Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Genel Esasları, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi yayını (İ.Ü. Yayın No.: 3072; SBF Yayın No.: 8), İstanbul 1982, S. 7 vd.; TEKELİ, İ./ İLKİN, S., Türkiye ve Avrupa Topluluğu I - Ulus Devletini Aşma Çabasındaki Avrupa'ya Türkiye'nin Yaklaşımı, Ankara 1993, 39 vd.; BLECKMANN, A./ PIEPER, S. U., in: BLECKMANN, A., Europarecht, 6. Auflage, Köln/ Berlin/ Bonn/ München 1997, S. 24 vd. (N. 35 d.); OPPERMANN, T., Europarecht, 2. Auflage, München 1999, S. 11 (N. 19 vd.).
- 6) Avrupa bütünleşme sürecinin ve enerji kaynaklarının bu süreçteki etkisinin daha iyi kavranmasına yardımcı olmak bakımından, oyun kuramı senaryoları için bkz. TEKELİ, İ./ İLKİN, S., Türkiye ve Avrupa Topluluğu I - Ulus Devletini Aşma Çabasındaki Avrupa'ya Türkiye'nin Yaklaşımı, Ankara 1993, 13 vd.
- 7) "The solidarity in production thus established will make it plain that any war between France and Germany becomes not merely unthinkable, but materially impossible." (İng.), FOUNTAINE, P., Jean Monnet, a grand design for Europe" European Documentation, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1988, S. 43.
- 8) Bu konuda bkz. OPPERMANN, T., Europarecht, 2. Auflage, München 1999, S. 534 (N. 1323 vd.), von SCHOLZ, H.-E., Energiepolitik, in: Groeben/ Boeck/ Thiesing/ Ehlermann (Kommentar zum EWG-Vertrag), 3. Auflage, Baden-Baden 1983, 1502 (1505 vd., N. 10 vd.).
- 9) von Scholz, AKÇT ve AAET Andlaşmalarının yapıldığı dönemde, andlaşmalara şekil veren koşulların çok farklı olduğunu ve bu nedenle anılan andlaşmaların günümüz gereklerine karşılık veremediğine dikkat çekmektedir, bkz. von SCHOLZ, H.-E., Energiepolitik, in: Groeben/ Boeck/ Thiesing/ Ehlermann (Kommentar zum EWG-Vertrag), 3. Auflage, Baden-Baden 1983, 1502 (1504, N. 6); ayrıca karşı. a.g.e. 1504, N. 7 ve 8.
- 10) Karşı. OPPERMANN, T., Europarecht, 2. Auflage, S. 534 (N. 1322).
- 11) Karşı. OPPERMANN, T., Europarecht, 2. Auflage, S. 534 (N. 1318).

men Topluluk dışı bir enerji kaynağı olması, Topluluğu yeni bir pozisyon arayışına itmiştir. Komisyon'un 1968'de hazırladığı "Ortak Enerji Politikasına Yönelik Birinci Uyarılama" adlı belge sonrasında 20 Aralık 1968 tarihli ve 68/414/AET sayılı Konsey Yönergesiyle üye devletlere kriz dönemlerinde petrol teminini güvencelemek için asgari petrol stoğu yapma yükümlülüğü getirilmiştir.¹² 1973'te başlayan petrol kriziyle ortaya çıkan enerji sorununa Topluluk ilk yanıtını 24 Temmuz 1973 tarihli ve 73/238/AET sayılı Enerjiye İlişkin Tedbirler Hakkında Konsey Yönergesiyle vermiş ve bir tür kriz mekanizması oluşturmuştur.¹³ 1977'de birincil-enerji-kaynakları tüketimine getirilecek sınırlamalarda Konsey'in eşik değer saptamasına karar verilmiş,¹⁴ 1978'de ise Alternatif Enerji Hakkında 78/1302/AET sayılı Konsey Tüzüğü yayınlanmıştır¹⁵. Ancak OPEC ülkelerinin bugüne kadar devam eden tutumu nedeniyle, enerji politikası Topluluğun gündeminden hiç düşmemiştir¹⁶.

Petrol krizinden onbeş yıl sonra, 1988'de, Komisyon bir "Çalışma Belgesi" ile, geçici önlemlerin Topluluğun enerji sorununa çözüm getiremeyeceğini ve enerji geleceğinin, kapsamlı bir eylem planı çerçevesinde enerji ortak pazarını da kapsayan bir politikayı gerektirdiğini reddedilemez şekilde ortaya koymuştur¹⁷. Bu belgeden bir yıl önce Komisyon'un bir yayınında, Topluluğun enerji sektörüne ilişkin önlemlerin 1985 yılı itibarıyla hacmi 3 milyar 479 milyon ECU olarak gösterilmektedir¹⁸. Bu miktarın 937 milyonu teşvik, 2 milyar 231 milyonu Avrupa Yatırım Bankası ödücüsü, 211 milyonu AAET ödücüsü, 91 milyonu AKÇT ödücüsü ve 9 milyonu yeni Topluluk mali araçlarından verilen ödünçtür. Bu miktarın 1 milyar 486 milyonu nükleer enerjiye, 692 milyonu petrol ve gaz, 559 milyonu elektriğe, 184 milyonu katı yakıtlara verilmekte ve rasyonel enerji kullanımı ve yenilenebilir enerji kaynaklarına 554 milyon ECU'lük bir destek sağlanmaktadır. Ancak Komisyon, Topluluğu enerji bakımından hâlâ "yaralanabilir" bulmaktadır, çünkü Topluluğun 1985 yılındaki enerji tüketiminin % 44'ü aşan bir kısmı

12) ATRG (1968) L 308/14. 1973 yılının Topluluk enerji politikalarının oluşumunda yeni bir dönemin başlangıcı olduğu konusunda bkz. von SCHOLZ, H.-E., Energiepolitik, in: Groeben/ Boeck/ Thiesing/ Ehlermann (Kommentar zum EWG-Vertrag), 3. Auflage, Baden-Baden 1983, 1502 (1502, N. 2).

13) ATRG (1978) L 228/1.

14) 7 Kasım 1977 tarihli ve 77/706/AET sayılı Konsey Kararı, ATRG (1977) L 292/9.

15) ATRG (1978) L 158/3.

16) Sadece karşı. 1987 tarihli "Die europäische Energiepolitik, Stichwort Europa 2/87" adlı belge (Januar 1987, Amt für amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaften), S. 3 ile "Yeşil Kitap" olarak bilinen 29 Kasım 2000 tarihli ve "Grünbuch – Hin zu einer europäischen Strategie für Energieversorgungssicherheit" (Belge No. KOM2000(769)) adlı belge S. 2.

17) Bkz. 2 Mayıs 1988 tarihli ve "KOM (88) 238 endg." sayılı Çalışma Belgesi.

18) Die europäische Energiepolitik, Stichwort Europa 2/87, Januar 1987, Amt für amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaften, S. 4.

enerji ithalatı ile karşılanmaktadır¹⁹. Komisyon'un önerdiği enerji politikasının yatay hedefleri arasında enerji iç pazarının tamamlanması, tüketici fiyatlarının ortak kurallar çerçevesinde belirlenmesi, enerji tedarikinin güvencelenmesi de yer almaktadır.

Enerji pazarında arz ve talebin yönlendirilmesi, bir başka deyişle pazara üye devletlerin ve Avrupa Topluluğunun müdahalesi, serbest piyasa koşulları karşısında da zorunlu görünmektedir. Çünkü, doğal bir ekonomik davranış olarak tüketiciler mümkün olan en ucuz ve en kolay ulaşabilen enerjiyi tercih etmekte; halbuki, ekonomik ve endüstriyel yaşamın düzenli ve sağlıklı yürümesi, enerji kapasitelerinin artırılması ve tedarikinin güvencelenmesi hedefine yönelen uzun vadeli bir tutumu gerektirmektedir²⁰.

Komisyon on yılı aşan çabası sonunda kısmi başarılarla ulaşmıştır. Bu başarıların temel taşları özetle şöyledir: Maastricht Andlaşması'yla, Topluluğun faaliyetleri için enerji alanının da dahil edilmesi (**Avrupa Topluluğu Andlaşması (ATA), 3. madde (t) bendi**); yine Maastricht Andlaşması'yla enerji altyapısı alanında Trans-Avrupa ağlarına ilişkin bazı düzenlemelerin ATA'ya konması (**ATA 129b-129d maddeleri**)²¹; Elektrik Enerjisinin İletim Ağları Üzerinden Aktarımı Hakkında 29 Ekim 1990 tarihli ve 90/547/AET sayılı Konsey Yönergesi²²; Doğalgazın Büyük Ağlar Aktarımı Hakkında 31 Mayıs 1991 tarihli ve 91/296/AET sayılı Konsey Yönergesi²³; Elektrik İç Pazarına İlişkin Ortak Kurallar Hakkında 19 Aralık 1996 tarihli ve 96/92/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi²⁴; Doğalgaz İç Pazarına İlişkin Ortak Kurallar Hakkında 22 Haziran 1998 tarihli ve 98/30/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi²⁵; Endüstriyel Son Kullanıcılar Tarafından Ödenecek Gaz ve Elektrik Fiyatlarında Saydamlığın Sağlanması Amacıyla Bir Topluluk Usulü Konmasına İlişkin 90/377/AET sayılı ve 29 Haziran 1990 tarihli Konsey Yönergesi²⁶.

Enerji ve enerji politikası sorununun 30. yılı yaklaşırken, Komisyon

19) Die europäische Energiepolitik, Stichwort Europa 2/87, Januar 1987, Amt für amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaften, S. 3.

20) Karş. OPPERMAN, T., Europarecht, 2. Auflage, S. 534 (N. 1320).

21) Amsterdam Andlaşması ile Avrupa Topluluğu Andlaşması'nın madde numaraları değişmiştir. Bu çalışmada Amsterdam Andlaşması ile belirlenen madde numaraları esas alınmış ve Amsterdam Andlaşması ile oluşan Andlaşma metnini belirtmek üzere "ATA-Ams" kısaltması kullanılmıştır. Madde karşılıklarının tam bir metni Tekinalp/ Tekinalp, Avrupa Birliği Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2000, 891 vd. nda yer almaktadır. 26 Şubat 2001'de Nice'de imzalanan Andlaşma ise, henüz, 12. maddesinde öngörülen tüm üye devletlerin onay koşulu gerçekleşmediğinden yürürlüğe girmemiştir.

22) ATRG (1990) L 313/30. Yönergenin tarafımızdan yapılan çevirisi ekte yer almaktadır.

23) ATRG (1991) L 147/37.

24) ATRG (1997) L 27/20. Yönergenin tarafımızdan yapılan çevirisi ekte yer almaktadır.

25) ATRG (1998) L 204/1.

26) ATRG (1990) L 185/16.

alarm çanlarını hâlâ çalmaktadır. Komisyon'un 29 Kasım 2000 tarihli ve "KOM(2000)769 endgültig" sayılı "Yeşil Kitap – Enerji Tedariğinin Güvencelemesi İçin Bir Avrupa Stratejisine Doğru" başlıklı raporunda, Topluluğun enerji tüketiminin % 50'ye yaklaşan kısmının enerji ithalatı ile karşılandığı belirtilmekte ve bu oranın 20-30 yıl içinde % 70'lere varmasının beklendiği söylenmektedir²⁷. Raporda, alınması gerekli önlemler çerçevesinde enerji pazarının ve bu kapsamda elektrik pazarının da entegrasyonunun devam ettirilmesi gereği vurgulanmaktadır²⁸.

Yoğun çabalara karşın enerji iç pazarının gerçekleştirilememesinin önemli bir nedeni üye devletlerin bu alana ulusal ekonomi politikaları bakımından büyük önem vermeleri²⁹, diğer nedeni ise, enerji alanındaki hızlı değişimin etkisiyle ulusal düzenlemelerin çok farklı hale gelmesidir³⁰. Burada bir diğer önemli faktör de enerji üretim ve ticaretinin üye devletlerde farklı hukuksal yapılar içinde gerçekleşmesidir³¹.

Gazın yanında, ikincil enerji kaynağı olarak elektrik büyük önem taşımaktadır. Elektriğe bu önemi kazandıran ilk kullanım alanıdır. Aydınlatma, endüstri ve yakın ve orta mesafe toplu taşımacılık elektriğin yoğun olarak kullanıldığı alanlardır. İkinci olarak, elektriğe önem kazandıran onun doğal özelliğidir. Birincil enerji kaynakları ile ikincil enerji kaynağı gaz depo edilebilirken, elektrik enerjisi depo edilmemektedir. Deyim yerindeyse ya üretilmeyecektir, ya da üretilirse tüketilecektir. Bu durum, üretilen elektriğin etkin bir şekilde mübadelesinin sağlanmasını gerektirmektedir³². Diğer yandan üretim ve tüketim arasından olası en iyi dengenin sağlanması, elektrik enerjisi üretim maliyetlerinin düşmesini de sağlayacaktır³³.

Bu çalışmanın amacı, dogmatik ve pratik tartışmalardan mümkün olduğunca uzak kalarak, Avrupa Topluluğu'nda elektrik enerjisi pazarının düzenlenmesine ilişkin hukuksal altyapıyı **deskriptif** olarak belirlemek ve bu yolla potansiyel tartışma platformunu hazırlayıp bu tartışmayla ilgilenen ancak Topluluk Hukukunun yapısını bilmeyenlere gerekli araçları vermektir. Bu kapsamda, ilk olarak enerji politikasının hukuksal çerçevesi ATA hükümleri kapsamında anahatlarıyla çizilmeye çalışılmış, daha sonra

27) Adı geçen belge S. 2.

28) 2. Bölüm, (II) numaralı başlık, adı geçen belge S. 82 vd.

29) Karş. OPPERMANN, T., *Europarecht*, 2. Auflage, S. 534 (N. 1317).

30) Karş. TETTINGER, P., *Energierecht in Europa – Kritische Randbemerkungen*, in: *Festschrift für Ulrich Everling*, Baden-Baden 1995, 1529 vd.

31) Elektrik enerjisi bakımından bkz. SEIDEL, M., *Die Elektrizitätswirtschaft im System des Gemeinschaftsrechts*, *EuR* 1988, 129 (139). Ayrıca karş. OPPERMANN, T., *Europarecht*, 2. Auflage, S. 534 (N. 1322).

32) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, 4. mülâhaza.

33) Karş. 90/547/AET s. Yönerge, 8. mülâhaza.

elektrik enerjisi alanına ilişkin üç temel yönerge³⁴ önemli noktalarıyla tanımlanmış; Elektrik İç Pazarı Yönergesinin gereklerinin üye devletler tarafından ne şekilde ve ne ölçüde yerine getirildiği, Komisyon belgeleri esas alınarak aktarılmış ve son olarak Yeşil Kitap'ta yer alan, elektrik enerjisi pazarının düzenlenmesine ilişkin Komisyon önerileri özetlenmiştir. Bu amaca uygun şekilde, çalışmada, temel dayanak oluşturan andlaşma maddelerinin serbest çevirisi metin içerisinde verilmiş ve temel yönergelerin serbest çevirisi çalışmaya eklenmiştir.

II. ATA Andlaşması

1. Genel olarak

Giriş'te de değinildiği gibi, ATA'nın temelini oluşturan AETA'da enerji politikasına doğrudan yönelik bir hüküm yoktur³⁵. Enerji alanı ilk olarak, Avrupa Birliği Andlaşması adını taşıyan 7 Şubat 1992 tarihli Maastricht Andlaşması'yla Topluluğun faaliyetleri arasına alınmıştır³⁶. 1992'de Maastricht Andlaşmasıyla sonuçlanan, üye devletlerin hükümet temsilcilerinden oluşan konferansın sonuç belgelerinden olan "Doğal afetlere karşı korunma, enerji ve yabancıların dolaşımına ilişkin 1 numaralı açıklama" da, "Topluluk Andlaşması'na anılan konularda bir başlık konması hususunun, Komisyon'un 1996'ya kadar hazırlayıp Konsey'e sunacağı bir rapor üzerine değerlendirileceği yer almakla beraber, enerji konusunda bu niyet gerçekleştirilmemiştir.

Maastricht Andlaşması'ndan önceki dönemde, enerji politikasına yönelik önlemler AETA'nın genel kuralları çerçevesinde alınmış ve bu önlemler, "Ortak Pazarın amaçlarından birinin gerçekleşmesi için Topluluğun faaliyete geçmesinin gerekli görüldüğü, ancak gerekli yetkinin bu Andlaşma'da öngörülmemiş olduğu hallerde, Konsey, Komisyon'un teklifi üzerine ve Avrupa Parlamentosu'nun görüşünü aldıktan sonra oybirliğiyle uygun önlemleri alır."³⁷ hükmünü getiren AETA 235. maddeye (@ AETA-Ams 308) dayandırılmıştır. Ancak bu, AETA'nın enerji ve dolayısıyla elektrik enerjisi alanında geçerli olmadığı anlamına gelmemektedir. Elektrik enerjisi, bir mal

34) Elektrik Enerjisinin İletim Ağları Üzerinden Aktarımı Hakkında 29 Ekim 1990 tarihli ve 90/547/AET sayılı Konsey Yönergesi; Elektrik İç Pazarına İlişkin Ortak Kurallar Hakkında 19 Aralık 1996 tarihli ve 96/92/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi ve Endüstriyel Son Kullanıcılar Tarafından Ödenecek Gaz ve Elektrik Fiyatlarında Saydamlığın Sağlanması Amacıyla Bir Topluluk Usulü Konmasına İlişkin 90/377/AET sayılı ve 29 Haziran 1990 tarihli Konsey Yönergesi.

35) Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Andlaşma'nın (AETA) adı, 7 Şubat 1992 tarihli Maastricht Andlaşması'yla "Avrupa Topluluğunu Kuran Andlaşma" (ATA) olarak değiştirilmiştir.

36) Bkz. Maastricht Andlaşması, Madde (G).

37) Serbest çeviri.

veya hizmet olarak AETA kapsamına girmektedir ve AETA, ilk metninin 8. maddesinin ilk fıkrasında öngörülen 12 yıllık geçiş devresi sonrasında, 1 Ocak 1970 tarihinden itibaren elektrik enerjisi alanında da tümüyle uygulanabilir olmuştur³⁸. Hatta bu tarihten çok önce 1964 yılında, Avrupa Topluluğu Mahkemesi (ATM), Flaminio Costa adlı kişinin İtalyan ulusal elektrik işletmesine (Ente nazionale Energia elettrica impresa già della Edisonvolta) karşı ulusal mahkemeler önünde açtığı dava önkarar yoluyla önüne geldiğinde, malların serbest dolaşımına ilişkin yeni kısıtlamalar getirilmesini yasaklayan ulusal ticaret tekellerine ilişkin AETA 37. maddeyi, yerleşim serbestine yeni kısıtlamalar getirilmesini yasaklayan AETA 53. maddeyi, devlet yardımlarına ilişkin AETA 92 ve 93. maddeleri, rekabeti zedeleyebilecek nitelikteki hukuksal düzenlemeler yapılırken Komisyon'a danışma yükümü getiren 102. maddeyi uygulamıştır³⁹. Diğer yandan Konsey'in yukarıda anılan, petrol teminini güvencelemek için asgari petrol stoğu yapma yükümlülüğüne ilişkin 20 Aralık 1968 tarihli ve 68/414/AET sayılı yönergesi, bir kriz mekanizması oluşturan 24 Temmuz 1973 tarihli ve 73/238/AET sayılı Enerjiye İlişkin Tedbirler Hakkında Yönergesi, birincil-enerji-kaynakları tüketimine getirilecek sınırlamalarda Konsey'in eşik değer saptamasına ilişkin 7 Kasım 1977 tarihli ve 77/706/AET sayılı kararı hep AETA'ya dayanılarak yapılmış işlemlerdir.

Maastricht Andlaşması, AETA'nın bu genel uygulanabilirliğini, 3. maddeye eklenen (t) bendiyle⁴⁰ vurgulamış, bir başka deyişle enerji iç pazarının Topluluğun iç pazar politikalarından biri olduğunu açıklıkla ortaya koymuştur: **"Topluluğun 2. madde anlamında faaliyetleri, bu Andlaşma uyarınca ve yine Andlaşmada öngörülen süreler içerisinde ... t) enerji ... alanına ilişkin önlemleri içerir."**⁴¹ ATA'nın 2. maddesi ise şu şekildedir: **"Topluluğun görevi, bir Ortak Pazarın ve bir ekonomik ve parasal birliğin kurulması ve 3 ve 3a maddelerinde belirtilen ortak politikalar veya önlemler yoluyla, Topluluk içindeki ekonomik yaşamın uyumlu ve dengeli biçimde geliştirilmesini; kalıcı, enflasyonist olmayan ve çevreyle uyumlu bir büyümeyi; yüksek bir istihdam ve sosyal koruma düzeyini; yaşam standardı ile yaşam kalitesinin yükseltilmesini; üye devletler arasında ekonomik ve sosyal birlik ile dayanışmayı teşvik etmektir."**⁴²

38) Bkz. SEIDEL, M., Die Elektrizitätswirtschaft im System des Gemeinschaftsrechts, EuR 1988, 129 (130).

39) Bkz. 6/64 sayılı Flaminio Costa / E.N.E.L. kararı, ATKD (1964) 1251 (1271 vd.).

40) ATA-Ams 3 (u).

41) Serbest çeviri.

42) Serbest çeviri.

2. Trans-Avrupa Ağlar

Maastricht Andlaşması'nın getirdiği önemli yenilik, Trans-Avrupa ağlara ilişkin 129b-129d maddeleridir:^{43,44}

Madde 129b: (1) Madde 7a⁴⁵ ve 130a'da⁴⁶ gösterilen hedeflerin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak ve Birliğin yurttaşlarına, ekonomik yaşamın katılımcılarına ve bölgesel ve yerel birliklere iç sınırların olmadığı bir alanın yaratılmasından doğacak yararları en kapsamlı şekilde sağlamak için Topluluk taşımacılık, telekomünikasyon ve enerji altyapısı alanlarında Trans-Avrupa ağların kurulması ve geliştirilmesine destek olur.

(2) Topluluğun faaliyeti, açık ve rekabete dayalı bir pazarlar sistemi çerçevesinde ulusal ağların bağlantılandırılması ve birlikte çalışma yeteneği ile bu ağlara girişin teşvik edilmesine yönelir. Topluluk, adalar ile kapalı ve kenar bölgelerin Topluluğun merkezi bölgelerine bağlanmasını özellikle dikkate alır.

Madde 129c: (1) Madde 129b'de öngörülen hedeflere ulaşmak için Topluluk aşağıdaki şekilde hareket eder:

— Trans-Avrupa ağlar alanında öngörülecek eylemlerin hedeflerini, önceliklerini ve ana hatlarını içeren bir dizi genel esas belirler; bu genel esaslarda ortak menfaate yönelik projeler belirlenir;

— Gerekli hallerde, özellikle teknik kuralların uyumlaştırılması alanında olmak üzere, ağların birlikte çalışma yeteneğinin sağlanması için gerekli görünen her türlü girişimde bulunur;

— Üye devletler tarafından finanse edilen ve işbu fıkranın ilk ayrımında belirtilen genel esaslar çerçevesinde yürütülen ortak menfaatlere yönelik projeleri, özellikle fizibilite çalışmaları, kefalet ve faiz geri ödemesi yoluyla destekleyebilir; ayrıca Topluluk, madde 130d uyarınca 31 Aralık 1993 tarihine kadar kurulması gereken [Bütünleşme Fonu]⁴⁷ yoluyla üye devletlerdeki özellikli ulaştırma altyapısı projelerini destekleyebilir.

Topluluk önlem alırken projelerin potansiyel ekonomik yaşayabilirliğini dikkate alır.

43) Karş. ATA-Ams M. 154-156.

44) Serbest çeviri.

45) ATA M. 7a: “[1] Topluluk, Andlaşmanın diğer hükümleri saklı kalmak koşuluyla, işbu madde; madde 7b, 7c ve 28; 57. maddenin 2. fıkrası; 59. madde; 70. maddenin 1. fıkrası ve 84, 99, 100a ve 100b maddeleri uyarınca İç Pazarı 31 Aralık 1992 tarihine kadar aşamalı olarak gerçekleştirmek için gerekli önlemleri alır. [2] İç Pazar, malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının bu Andlaşmanın hükümleri uyarınca sağlandığı ve iç sınırların olmadığı bir alanı kapsar.” (Serbest çeviri; köşeli parantez içindeki numaralar, fıkraları belirtmek amacıyla tarafımızdan konmuştur.)

46) ATA M. 130a: “[1] Topluluk, bir bütün olarak uyumlu gelişimini teşvik etmek için, ekonomik ve sosyal birliğin güçlendirilmesine yönelik politikasını geliştirir ve izlemeye devam eder. [2] Topluluk özellikle değişik bölgelerdeki gelişmişlik düzeyi farklılığını ve tarımsal alanlar dahil olmak üzere en fazla ihmal edilmiş bölgelerdeki geri kalmışlığı azaltma hedefine yönelir.” (Serbest çeviri; köşeli parantez içindeki numaralar, fıkraları belirtmek amacıyla tarafımızdan konmuştur.)

47) Fonun Almanca adı “Kohäsionsfonds”, İngilizce adı “Cohesion Fund”, Fransızca adı “Fonds de cohésion” dur. “Bütünleşme Fonu”, İktisadi Kalkınma Vakfı tarafından 1992 yılında yayınlanan Can Baydarol çevirisinde kullanılan terimdir. Fona ilişkin özet bilgi için bkz. TEKİNALP, Ü., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 556 (§ 19, N. 36); TEKİNALP, G., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 556 (§ 33, N. 25, özellikle dpn. 43).

(2) Üye devletler, madde 129b'de öngörülen hedeflere ulaşılmasında etkili olabilecek birel politikalarını Komisyon'la ilişki halinde kendi aralarında koordine ederler. Komisyon, üye devletlerle yakın işbirliği içinde bu koordinasyon için gerekli tüm girişimlerde bulunabilir.

(3) Topluluk, ortak menfaatlere yönelik projelerin desteklemek ve ağların birlikte çalışabilirliğinin güvencelenmesi için üçüncü ülkelerle birlikte çalışma konusunda karar alabilir.

Madde 129d⁴⁸: [I] Madde 129c 1. fıkrada öngörülen genel esaslar Konsey tarafından madde 189b'de öngörülen usulle ve Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'nin görüşüne başvurularak belirlenir.

[II] Bir üye devletin ülkesini ilgilendiren genel esaslar ile ortak menfaate yönelik projelerde ilgili üye devletin onayı gerekir.

[III] Konsey, madde 129c 1. fıkraya uyarınca alacağı diğer önlemleri madde 189c'de öngörülen usulle ve Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'nin görüşüne başvurarak alır.

Görüldüğü gibi, 129b-d maddeleri ile oluşturulmasını öngördüğü Trans-Avrupa ağlar, sadece enerji alanına değil, aynı zamanda taşımacılık ve telekomünikasyon alanlarına da yöneliktir. Diğer yandan anılan maddeler genelde "programatik" niteliklidir ve Topluluğa "düzenleme yapma yetkisi"nden öte, "destekleme yetkisi" vermektedir. Bu itibarla, esasen Topluluk bu alanda özendirici ve destekleyici faaliyetlerde bulunacak ve üye devletler arasında koordinasyonu sağlayacaktır. **"Üye devletler, madde 129b'de öngörülen hedeflere ulaşılmasında etkili olabilecek birel politikalarını Komisyon'la ilişki halinde kendi aralarında koordine ederler. Komisyon, üye devletlerle yakın işbirliği içinde bu koordinasyon için gerekli tüm girişimlerde bulunabilir."** hükmünü getiren 129c II⁴⁹ bu hususu açıklıkla ortaya koymaktadır. Diğer yandan, anılan bu hükümle beraber, **"Bir üye devletin ülkesini ilgilendiren genel esaslar ile ortak menfaate yönelik projelerde ilgili üye devletin onayı gerekir"** diyen 129d II, Trans-Avrupa ağlar konusunda esas yetkilinin üye devletler olduğunu hiç bir tartışmaya gerek bırakmayacak şekilde vurgulamaktadır⁵⁰. Benzer bir şekilde, madde 130s II'de (=ATA-Ams 175 II) **"bir üye devletin farklı enerji kaynakları arasında seçim yapmasını ve onun enerji tedarikine ilişkin genel yapısını önemli ölçüde ilgilendiren"** çevre koruma önlemlerinin Konsey'de karara bağlanması da oybirliğini gerektirmektedir. Üye devletler, Topluluk şemsi-

48) Köşeli parantez içinde Romen rakamları fıkraya numaralarını belirtmek üzere tarafımızdan konmuştur.

49) Zikredilen madde, fıkraya ve cümle numaralarında kısaltma sağlamak amacıyla, buradan itibaren ilgili maddenin ilk alt ayrımları (fıkra, bend veya cümle) Romen rakamıyla, sonrakileri bir noktayı takiben Arap rakamları ile gösterilecektir. Örneğin "129c II.2" kısaltması madde 129c, 2. fıkraya, 2. cümle anlamına gelmektedir.

50) 129d II, ilk bakışta boşta çalışan, işlevsiz bir madde olarak görülebilir, çünkü zaten Trans-Avrupa bir ağın oluşturulması üye devletin toprak egemenliğiyle doğrudan ilintilidir. Ancak, 129d II, Topluluğa ve Konsey'e verilen yetkilerden, üye devletler bakımından bir yükümlülük türetilmesini engellediği gibi, ilgili üye devlete kendisi ile ilgili kararlarda bir tür veto yetkisi de sağlamaktadır.

yesi, daha doğru bir ifadeyle Topluluğun koordinasyon şemsiyesi altında Trans-Avrupa ağları “kendi aralarında”⁵¹ oluşturacaklar, Topluluk da bu koordinasyonun alt yapısını sağlayacak ve özendirici ve destekleyici faaliyetlerde bulunacaktır.

Ancak, 129c I.2’de yer alan “(Topluluk) Gerekli hallerde, özellikle teknik kuralların uyumlaştırılması alanında olmak üzere, ağların birlikte çalışma yeteneğinin sağlanması için gerekli görünen her türlü girişimde bulunur” ve 129c III’de yer alan “Topluluk, ortak menfaatlere yönelik projelerin desteklemek ve ağların birlikte çalışabilirliğinin güvenelenmesi için üçüncü ülkelerle birlikte çalışma konusunda karar alabilir.” hükümleri mevcut ağların -özellikle elektrik iletim ağlarının bağlantılandırılması⁵² ve birlikte çalışabilirliklerinin (birlikte çalışma yeteneklerinin)⁵³ - sağlanması bakımından en azından o tarihe kadar bulunmayan bir yetki temelini sağlamıştır.

Avrupa Parlamentosu ve Konsey⁵⁴, 129d I ve bağlantılı olarak 129c’de yer alan genel esasları belirleme yetkisine dayanarak 1996 yılında “Enerji Alanındaki Trans-Avrupa Ağlara İlişkin Bazı Genel Esaslar Hakkında 5 Haziran 1996 tarihli ve 1254/96/AT sayılı Karar”ı almıştır⁵⁵. Bu karar, adından da anlaşıldığı üzere enerji alanındaki Trans-Avrupa ağlara yönelik olmakla beraber, elektrik piyasalarının düzenlenmesine ilişkin temel bazı yaklaşım ilkelerini de yansıtmaktadır⁵⁶. Kararın elektrik ağları bakımından uygulama alanına, bölgeler veya uluslararası enerji taşımacılığına hizmet eden denizaltı bağlantıları ile dağıtım ağları hariç olmak üzere tüm yüksek gerilim ağları ile koruma, denetim ve düzenleme sistemleri de dahil olmak üzere bu ağların sorunsuz işletimi için vazgeçilmez olan tüm tesis ve donanımlar alınmıştır⁵⁷.

Anılan kararın “Hedefler” kenar başlıklı 3. maddesinde ise, Topluluğun

51) Karş. 129c II; bu hükümde yer alan “kendi aralarında” ibaresi, üye devletler bakımından bir koordinasyon yükümlülüğünün türetilmesini dahi engelleyebilecek niteliktedir.

52) Almanca “Verbund”; İngilizce “interconnection”; Fransızca “interconnexion”.

53) Almanca “Interoperabilität”; İngilizce “interoperability”; Fransızca “interopérabilité”

54) 129d karar alma yetkisini Konsey’e vermiş olmakla beraber, ATA 189c (ATA-Ams 252) uyarınca karar alma sürecine Avrupa Parlamentosu’da katıldığından, işlemler Avrupa Parlamentosu ve Konsey işlemleri olarak yapılmaktadır.

55) ATRG (1996) L 161/147. Karar, 29 Temmuz 1999 tarihli ve 1741/99/AT sayılı kararla değiştirilmiştir, ATRG (1999) L 207/1.

56) Karş. Kararın konusunu gösteren 1. maddesi: “Bu karar, Topluluğun Trans Avrupa enerji ağları alanındaki yönelim eylemlerinin niteliğini ve kapsamını belirlemektedir. Bu karar, Topluluğun Trans Avrupa enerji ağları alanındaki eylemlerinin hedeflerini, önceliklerini ve ana hatlarını kapsayan bir dizi genel esası belirlemektedir. Genel esaslarda Trans Avrupa elektrik ve doğalgaz ağları alanındaki ortak yarara yönelik projeler de tarif edilmiştir.” (Serbest çeviri.).

57) Bkz. 1254/96/AT sayılı Karar, 2. madde 1. bend.

özendirme ve destekleme faaliyetinde yöneleceği hedefler şöyle gösterilmiştir:

“Topluluk Trans-Avrupa enerji ağlarının kuruluşunu, bağlantılandırılmasını ve birlikte çalışabilirliği ile bu ağlara yürürlükteki Topluluk hukukuna uygun olarak girişi aşağıdaki hedeflerle destekler:

“- İç Pazarının ve özel olarak enerji iç pazarının etkin olarak gerçekleştirilmesi için; aynı zamanda, tüketiciler bakımından enerji giderlerinin düşürülmesi ve Avrupa ekonomisinin rekabet yeteneğini güçlendirmek için enerjinin rasyonel üretimi, dağıtımı ve kullanımı ile yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı da desteklenmelidir;

“- Topluluğun az gelişmiş bölgelerinin gelişimini ve entegrasyonunu kolaylaştırmak ve bu yolla ekonomik ve sosyal birlikteliğe katkıda bulunmak

“- enerji tedarikini, üçüncü ülkelerle enerji alanında karşılıklı menfaate dayanan ilişkileri, özellikle Enerji Şartı Andlaşması⁵⁸ ve Topluluk tarafından yapılan işbirliği anlaşmaları çerçevesinde derinleştirmek suretiyle de daha iyi güvencelemek.”

58) Kısaca “Enerji Şartı Andlaşması” veya “Enerji şartı” olarak adlandırılan bu uluslararası andlaşmalar kompleksi (metin için bkz. ATRG (1994) L 380/24 ve L 380/91), “Enerji Şartı Andlaşması” (1. ek), “Enerji Şartı Andlaşmasına İlişkin Kararlar” (2. ek) ve “Enerji Verimliliğine ve Çevre Konularına İlişkin İlgili Hususlara Dair Protokol” den oluşmaktadır (Protokol, Andlaşmayı, ek kararları ve protokolü onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin 4519 sayılı ve 1 Şubat 2000 tarihli kanunun başlığında ve metninde “Enerji verimliliğine ve İlgili Çevresel Hususlara İlişkin Protokol” olarak adlandırılmaktadır.). Kompleks, 17 Aralık 1994’de Lizbon’da imzalanmış ve 16 Nisan 1998’de yürürlüğe girmiştir. Andlaşma, enerji alanında doğu ve batı arasında işbirliğine yönelik siyasi bir deklarasyon olan 1991 tarihli Avrupa Enerji Şartı’na dayanmaktadır. Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Birleşik Krallık, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Kazakistan, Kıbrıs adıyla Kıbrıs Rum Kesimi, Kırgızistan, Letonya, Lichtenstein, Lüksemburg, Litvanya, Macaristan, Makedonya (“Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya” resmi adıyla), Malta, Moğolistan, Moldova, Özbekistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Tacikistan, Türkiye (4519 sayılı ve 1 Şubat 2000 tarihli Kanun, Resmi Gazete 23956 – 6 Şubat 2000; 2000/786 sayılı ve 25/5/2000 tarihli Bakanlar Kurulu kararı, Resmi Gazete 24107 (mükerrer) – 12 Temmuz 2000; Enerji Şartı Konferansının web sitesinin (www.encharter.org) verilerine göre onay belgesi 5 Nisan 2001’de depo edilmiştir.), Türkmenistan, Ukrayna, Yunanistan hem Enerji Şartı Andlaşmasını hem de ek protokolü onaylamıştır. Kompleksi imzalayan Avustralya, Belarus, İzlanda, Japonya, Norveç, Rusya Federasyonu ise henüz onaylamamışlardır, bunlardan Rusya Federasyonu Enerji Şartı Andlaşmasını geçici olarak uygulamaktadır. Avrupa Toplulukları ise 1994 yılında önce Enerji Şartı Andlaşmasını geçici olarak uygulamaya karar vermiş (bkz. 15 Aralık 1994 tarihli ve 94/998/AT sayılı Konsey kararı, ATRG (1994) L 380/1; 15 Aralık 1994 tarihli ve 94/1067/Euratom sayılı Konsey kararı, ATRG (1994) L 380/113), daha sonra da 1998 yılında tüm Topluluklar, yani AKÇT, AET ve AAET için geçerli olmak üzere Andlaşmayı ve protokolü onaylamıştır (bkz. 23 Eylül 1997 tarihli ve 98/181/AT sayılı Konsey ve Komisyon kararı ATRG (1998) L 69/1).

23-24 Nisan 1998 tarihlerinde Brüksel’de eşzamanlı olarak toplanan uluslararası konferans ve Enerji Şartı Konferansı sonrasında, Andlaşmanın ticarete ilişkin hükümlerinde değişiklik yapılmasına karar verilmiştir (Uluslararası konferansın nihai belgesi ile Enerji Şartı Konferansı Kararı ortak bir açıklama şeklindedir; belge için bkz. ATRG (1998) L 252/23). Bu değişiklik, sadece İsviçre, Malta ve Moğolistan tarafından onaylanmıştır. Yukarıda sayılan devletlerden Avustralya, Ermenistan, İzlanda, Japonya, Litvanya, Norveç, Polonya Romanya, Rusya Federasyonu ve Türkiye dışında kalanlar de-

Kararın “Öncelikler” kenar başlıklı 4. maddesinin 1. bendinde, Trans-Avrupa elektrik ağları konusunda Topluluk eylemlerinin öncelikleriye

— izole elektrik ağlarının Avrupa bağlantılı ağlarına katılması,

— üye devletler arasındaki bağlantıların ve bu bağlantıların işletimi için gerekli olduğu hallerde ulusal ağların geliştirilmesi,

— Avrupa’daki ve Akdeniz bölgesindeki üçüncü devletlerle olan ve Topluluk elektrik ağlarının güvenilirliği ve güvenliğinin iyileştirilmesi ile bunlara elektrik tedarigine hizmet edecek mevcut bağlantıların geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Trans-Avrupa elektrik ve doğalgaz ağları alanındaki ortak yarara yönelik projelere⁵⁹ ilişkin kriterler, “Kriterler” kenar başlıklı 6. maddede gösterilmiştir. Anılan maddede, 2. maddede belirlenen uygulama alanına giren⁶⁰, 3 ve 4. maddelerde tarif edilen hedef⁶¹ ve önceliklere⁶² yönelen ve potansiyel olarak ekonomik yaşayabilirlik olasılığı taşıyan projeler,⁶³ “Topluluk yararına projeler”⁶⁴ olarak nitelenmiş ve Karar’a bu nitelikleri taşıyan projelere ilişkin bir liste eklenmiştir⁶⁵. Bu nitelikteki projelerin özellikleri, son olarak 2000/761/AT sayılı ve 16 Kasım 2000 tarihli Komisyon kararı ile belirlenmiştir⁶⁶.

3. Elektriğin tâbi olduğu rejim: Mal

a. Genel olarak

ATM’nin 1964 yılında verdiği ve “Costa/ E.N.E.L. kararı”⁶⁷ olarak bi-

ğişiklikleri geçici olarak uygulamaya karar vermişlerdir. Avrupa Toplulukları ise, 13 Temmuz 2001 tarihli ve 2001/595/AT sayılı Konsey kararıyla değişiklikleri onaylamıştır, ATRG (2001) L 209/32.

59) Bkz. Karar’ın konusunu gösteren 1. maddesinin 3. cümlesi.

60) Karş. yukarıda N. 16.

61) Karş. yukarıda N. 17.

62) Karş. yukarıda N. 18.

63) 6. maddenin 8. bendi uyarınca, “Ekonomik yaşayabilirlik” testi, çevre hususları, tedarik güvenliği ve ekonomik ve sosyal birlikteliğe katkıyla ilintili orta ve/veya uzun vadeli tüm maliyet ve faydanın da dikkate alınacağı bir maliyet-fayda analizine dayanmaktadır. Dikkat edilirse, 1. maddede “ortak yarara yönelik projeler” terimi kullanılırken, burada

64) “Topluluk yararına projeler” terimi kullanılmıştır.

65) Bu listede, Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 1741/1999/AT sayılı ve 29 Temmuz 1999 tarihli kararıyla değişiklik yapılmıştır, bkz. ATRG (1999) L 207/1.

66) ATRG (2000) L 305/22. Önceki Komisyon kararları: 96/537/AT sayılı ve 30 Temmuz 1996 tarihli karar, ATRG (1996) L 230/16; 97/548/AT sayılı ve 11 Temmuz 1997 tarihli karar, ATRG (1997) L 225/25.

Proje özellikleri ilk olarak, 96/537/AT sayılı ve 30 Temmuz 1996 tarihli Komisyon kararıyla (ATRG (1996) L 230/16), daha sonra 97/548/AT sayılı ve 11 Temmuz 1997 tarihli Komisyon kararıyla (ATRG (1997) L 225/25) belirlenmiştir.

67) 6/64 sayılı Flaminio Costa / E.N.E.L. kararı. ATKD (1964) 1251.

linen karardan bu yana, elektrik bir “mal” olarak kabul edilmektedir. Elektrikğin mal olarak nitelenmesi onun ATA sisteminde tâbi olduğu rejimi de belirlemektedir. Ancak bu konu, kamusal ve tekel nitelikli işletmelere ilişkin ATA 90. maddenin (ATA-Ams 86) uygulanması ve özellikle elektrik ithal ve ihracında münhasır hakların tanınması bakımından güncelliğini yitirmektedir⁶⁸. Bu nedenle, konuya kısaca da olsa değinmek yerinde olacaktır.

ATA-Ams ile Topluluğun politikaları, 20 başlık altında toplanmıştır: (1) Malların serbest dolaşımı⁶⁹; (2) Tarım⁷⁰; (3) Emegın, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı⁷¹; (4) Vize, sığınma, göç ve kişilerin serbest dolaşımını ilgilendiren diğer politikalar⁷²; (5) Taşımacılık (Ulaştırma)⁷³; (6) Rekabet, vergi ve hukukların uyumlaştırılmasına ilişkin ortak kurallar⁷⁴; (7) Ekonomik ve mali politikalar⁷⁵; (8) İstihdam⁷⁶; (9) Ortak ticaret politikası⁷⁷; (10) Gümrük konularında işbirliği⁷⁸; (11) Sosyal politikalar, genel e mesleki eğitim ve gençlik⁷⁹; (12) Kültür⁸⁰; (13) Sağlık⁸¹; (14) Tüketicinin korunması⁸²; (15) Trans-Avrupa Ağlar⁸³; (16) Endüstri⁸⁴; (17) Ekonomik ve sosyal dayanışma⁸⁵; (18) Araştırma ve teknolojik gelişim⁸⁶; (19) Çevre⁸⁷ ve (20) Gelişme işbirliği⁸⁸.

Bu politikalar içinde Topluluğun veya bir başka deyişle Ortak Pazarın beş ana serbestisini (özgürlüğünü) ayırmak olanaklıdır:⁸⁹ (1) Malların serbest dolaşımı, (2) emegın serbest dolaşımı, (3) yerleşme serbestisi⁹⁰, (4) hizmetlerin serbest dolaşımı ve (5) sermayenin serbest dolaşımı.

68) Karş. C-157/94 sayılı Komisyon/ Hollanda Krallığı kararı, ATKD (1997) I-5699; C-158/94 sayılı Komisyon/ İtalya kararı, ATKD (1997), I 5789; C-159/94, Komisyon/ Fransa kararı, ATKD (1997), I-5815. Özellikle bkz. Kanunsözcüsü Georges Cosmas'ın her üç dava için ortak son mütalaası, ATKD (1997), I-5701 (5711 vd.).

69) ATA-Ams 23-31 = ATA-Maastricht 9-37.

70) ATA-Ams 32-38 = ATA-Maastricht 38-47.

71) ATA-Ams 39-60 = ATA-Maastricht 48-73h.

72) ATA-Ams 61-69.

73) ATA-Ams 70-80 = ATA-Maastricht 74-84.

74) ATA-Ams 81-97 = ATA-Maastricht 85-102.

75) ATA-Ams 98-124 = ATA-Maastricht 102a-109m.

76) ATA-Ams 125-130.

77) ATA-Ams 131-134 = ATA-Maastricht 110-116.

78) ATA-Ams 135.

79) ATA-Ams 136-150 = ATA-Maastricht 117-127.

80) ATA-Ams 151 = ATA-Maastricht 128.

81) ATA-Ams 152 = ATA-Maastricht 129.

82) ATA-Ams 153 = ATA-Maastricht 129a.

83) ATA-Ams 154-156 = ATA-Maastricht 129b-129d.

84) ATA-Ams 157 = ATA-Maastricht 130.

85) ATA-Ams 158-162 = ATA-Maastricht 130a-130e.

86) ATA-Ams 163-173 = ATA-Maastricht 130f-130p.

87) ATA-Ams 174-176 = ATA-Maastricht 130r-130t.

88) ATA-Ams 177-181 = ATA-Maastricht 130u-130y.

89) Karş. Tekinalp/Tekinalp, Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, İçindekiler, S. X.

90) Karş. ATA-Ams ve ATA-Maastricht, 3. Kısım (Topluluğun Politikaları); III. Başlık

b. Malların serbest dolaşıma ilişkin temel kurallar

ATA-Ams 23 I uyarınca, “Topluluğun temeli, tüm malların mübadelesini kapsayan bir gümrük birliğidir; bu gümrük birliği, üye devletler arasında ihracat ve ithalata ilişkin gümrük vergileri ve eş etkili ödentilerin konulması yasağı ile üçüncü devletlere karşı ortak bir gümrük tarifesinin ihdasını da kapsar.”⁹¹. ATA-Ams 25 ise gümrük vergisi ve eş etkili ödentiyi yasağını açıkça yinelemektedir: “Üye devletler arasında ihracat ve ithalata ilişkin gümrük vergileri ve eş etkili ödentilerin konulması yasaktır.”^{92,93}.

ATA-Ams 28 ile ithalat için miktar kısıtlaması getirilmesi yasaklanmıştır; “Üye devletler arasında, ithalatın miktar bakımından kısıtlanması ile eş etkili tüm önlemler yasaktır.”⁹⁴. Benzer bir yasağı ATA-Ams 29 ihracat için getirmektedir: “Üye devletler arasında, ithalatın miktar bakımından kısıtlanması ile eş etkili tüm önlemler yasaktır.”^{95,96}.

ATA-Ams 30 ise, 28 ve 29. maddelerin istisnalarını göstermektedir: “28 ve 29. madde hükümleri, ihracata, ithalata ve transit mal akışına, kamu ahlakı, kamu düzeni ve kamu güvenliği nedenleriyle; insan, hayvan veya bitkilerin sağlık ve yaşamlarının; sanatsal, tarihsel veya arkeolojik değer taşıyan ulusal kültür varlığının veya ticari ve sınai mülkiyetin korunması bakımından haklı olan yasaklar veya kısıtlamalar konması engellemez. Ancak, bu yasak ve kısıtlamalar, üye devletler arasında ne keyfi bir ayrımcılık aracı ne de ticarete gizli bir kısıtlama oluşturmamalıdır.”^{97,98}.

ATA-Ams 31. maddede ise ticari nitelikli devlet tekellerine ilişkin düzenleme yer almaktadır⁹⁹:

(1) Üye devletler, ticari nitelikli devlet tekellerini üye devlet uyrukları arasında

(Emeğin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı), 2. Bölüm (Yerleşme hakkı) [ATA-Ams 43-48 = ATA Maastricht 52-58].

91) Serbest çeviri.

92) Serbest çeviri.

93) Eş etkili ödentiler konusunda Türkçe bilgi için bkz. TEKİNALP, G., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 312 vd. (§ 22, N. 27 vd.).

94) Serbest çeviri.

95) Serbest çeviri.

96) İthalatta ve ihracatta miktar kısıtlamaları konusunda Türkçe bilgi için bkz. TEKİNALP, G., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 316 vd. (§ 22, N. 42 vd.).

97) Serbest çeviri.

98) İstisnalar konusunda Türkçe bilgi için bkz. TEKİNALP, G., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 320 vd. (§ 22, N. 51 vd.).

99) Serbest çeviri.

tedarik ve pazara sunma koşulları bakımından hiçbir ayrımın olmayacağı şekilde yeniden biçimler.

İşbu madde, bir üye devletin, üzerinden, üye devletler arasındaki ithalat veya ihracatı hukuksal veya fiili olarak doğrudan veya dolaylı biçimde kontrol ettiği, yönlendirdiği veya hissedilir şekilde etkilediği tüm kuruluşlar için geçerlidir. İşbu madde, bir devlet tarafından verilmiş tekeller için de geçerlidir.

(2) Üye devletler, 1. bentte belirtilen temel ilkelere aykırı olacak veya üye devletler arasındaki gümrük veya miktar kısıtlamaları yasağının kapsamını daraltacak her türlü yeni önlemi almaktan kaçınırlar.

(3) Tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi veya pazara sunulmasının ticari nitelikli bir devlet tekeline bağlı olduğu hallerde işbu madde uygulanırken, ilgili üreticilerin istihdamı ve yaşam seviyesi konusunda eşdeğer güvenceler sağlanır.

c. Hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin temel kurallar

ATA-Ams 48 I, **“Topluluk içinde hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin olan ve hizmet alıcısının yerleşik olduğu devletten başka bir üye devlette yerleşik olan üye devletlerin uyruklarına yönelen kısıtlamalar (...) yasaktır”**¹⁰⁰ hükmünü getirmektedir.

ATA-Ams 50 II uyarınca sını, ticari, zanaat ve serbest meslek faaliyetleri, hizmet niteliğindedir. Ancak, **“İşbu Andlaşma uyarınca hizmet, kural olarak bedel karşılığı sunulan ve malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlere tabi olmayan hizmetlerdir.”**¹⁰¹ hükmünü getiren ATA-Ams 50 I “hizmet” kavramının kapsamını sınırlamaktadır. ATA-Ams 51 uyarınca da, taşımacılık (ulaştırma) alanındaki hizmetlerin serbest dolaşımında, taşımacılığa (ulaştırma) ilişkin Andlaşma hükümleri uygulanacak ve sermaye dolaşımıyla bağlantılı banka ve sigorta hizmetlerinin liberalizasyonu sermaye dolaşımının liberalizasyonu ile uyumlu olarak yürütülecektir.

ATA-Ams 52 I uyarınca, belirli bir hizmet alanındaki liberalizasyon, Komisyon’un önerisi üzerine ve Avrupa Parlamentosu’nun görüşü alınarak Konsey tarafından nitelikli çoğunlukla¹⁰² çıkarılacak yönergelerle gerçekleştirilecektir.

ATA-Ams 53 ile üye devletler, genel ekonomik durumlarının ve ilgili ekonomik sektörün durumunun olanak tanıdığı hallerde, ilgili hizmetin liberalizasyonu konusunda ATA-Ams 52 I uyarınca çıkarılan yönergelerle yükümlü kılındıklarının ötesinde liberalizasyonu sağlamaya hazır olduklarını açıklamaktadırlar.

100) Serbest çeviri.

101) Serbest çeviri.

102) Nitelikli çoğunluk konusunda bkz. ATA-Ams 205 II ve TEKİNALP, Ü., (Tekinalp/ Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 216 (§ 10, N. 32).

ATA-Ams 55 uyarınca, yerleşme hakkına ilişkin 45-48. maddeler, hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlere tabi konularda da uygulanacaktır. Bu hükmün en önemli sonucu, 45. madde ile düzenlenen kamu gücünün kullanımıyla yürütülen faaliyetlere ilişkin yerleşme hakkının istisnası ile 46. madde ile düzenlenen kamu düzenine ilişkin sınırın hizmetlerin serbest dolaşımı alanında da uygulanacak olmasıdır.

ATA-Ams 45'in kamu gücünün kullanımıyla yürütülen faaliyetlere ilişkin getirdiği hüküm şöyledir:¹⁰³

İşbu Bölüm¹⁰⁴, bir üye devletteki kamu gücünün kullanımıyla sürekli veya geçici olarak bağlantılı olan faaliyetler hakkında o üye devlet bakımından uygulanmaz.

Komisyon'un önerisi üzerine Konsey, işbu Bölümün belirli faaliyetler hakkında uygulanmamasına karar verebilir.

Kamu düzenine ilişkin sınırı belirleyen ATA-Ams 46 ise şu şekildedir:¹⁰⁵

(1) İşbu Bölüm ve ona dayanılarak alınan önlemler, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığına ilişkin nedenlerden dolayı haklı nitelik taşıyan ve yabancılar için özel düzenlemeler öngören yasal ve idari kuralların uygulanmasını engellemez.

(2) Konsey, 251. maddede öngörülen usulü uygulayarak anılan hükümlerin koordinasyonuna ilişkin yönergeleri çıkarır.

d. Mal veya hizmet olarak nitelenmenin doğurduğu sonuçların genel çerçevesi

Yukarıda verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere, elektriğin bir mal mı yoksa hizmet mi olduğu sorusuna verilen yanıt, esas olarak elektriğin tâbi olacağı hukuk rejimini belirlemektedir.

Elektriğin mal veya hizmet olarak nitelenmesinin sonuç doğuracağı önemli hususlardan ilki, elektrikle ilgili devlet tekelleridir. Anımsanacağı üzere, ATA-Ams 31 I 1 uyarınca devlet tekellerinin yeniden biçimlenmesi gereklidir: **"Üye devletler, ticari nitelikli devlet tekellerini üye devlet uyrukları arasında tedarik ve pazara sunma koşulları bakımından hiçbir ayırımın olmayacağı şekilde yeniden biçimler."** ATA-Ams 31 I 2 uyarınca da, bu yüküm bir üye devletin, diğer üye devletlerle arasındaki ithalat veya ihracatı, hukuksal veya fiili olarak doğrudan veya dolaylı biçimde kontrol etmesine, yönlendirmesine veya hissedilir şekilde etkilemesine yarayan tüm kuruluşlar ile o üye devlet tarafından verilmiş tekeller için de geçerlidir.

103) Serbest çeviri.

104) ATA-Ams 3. Kısım (Topluluğun Politikaları), III. Başlık (Emeğin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı), 3. Bölüm (Yerleşme hakkı) [M. 43-48].

105) Serbest çeviri.

Buna karşılık hizmetler bakımından böyle bir yüküm yoktur.¹⁰⁶ Dolayısıyla, elektrik bir mal olarak nitelenirse, elektrikle ilgili devlet tekellerinin yeniden biçimlenmesi ve son aşamada kaldırılması gerekecek, buna karşılık hizmet olarak nitelenirse böyle bir yüküm doğmayacaktır.

İkinci önemli husus ise, liberalizasyon sürecidir. Anımsanacağı üzere, Konsey, ATA-Ams 52 I uyarınca belirli bir hizmet alanında liberalizasyonu yönergelerle düzenleme ve bu kapsamda belirli bir hizmet alanını, Andlaşmanın hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlerinden muaf tutabilme yetkisine sahiptir.¹⁰⁷ Elektrik bir hizmet olarak nitelenirse, elektrik piyasasının liberalizasyonunda ayrı bir süreç oluşturulabilecektir.

Üçüncü olarak, kamu gücüne dayanılarak yürütülen faaliyetler bakımından değişik uygulama olacaktır. Anımsanacağı üzere, ATA-Ams 55 göndermesiyle, ATA-Ams 45¹⁰⁸ hizmetler konusunda da geçerlidir. Dolayısıyla, elektrik bir hizmet olarak nitelenirse, yerleşim serbestisine ilişkin hükümler –eğer elektrik sunumu kamu gücüne dayalı bir faaliyet olarak yürütülüyorsa- uygulanmayacaktır.

Dördüncü önemli farklılık ise, kısaca “Ordre-Public klozu” (kamu düzeni klozu) denilen istisnalar bakımından doğacaktır. Elektrik bir mal olarak nitelenirse, ATA-Ams 30. madde uygulanacak ve elektrik ihracatına, ithalatına ve transit geçişine, kamu ahlâkı, kamu düzeni ve kamu güvenliği nedenleriyle ve insan, hayvan veya bitkilerin sağlık ve yaşamlarının; sanatsal, tarihsel veya arkeolojik değer taşıyan ulusal kültür varlığının veya ticari ve sınai mülkiyetin korunması bakımından haklı nitelik taşıyan yasaklar veya kısıtlamalar konabilecektir. Buna karşılık elektrik bir hizmet olarak nitelenirse, ATA-Ams 55 göndermesiyle ATA-Ams 46¹⁰⁹ uygulanacak ve sadece yerleşim serbestisine ilişkin olarak kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığına ilişkin nedenlerden dolayı haklı nitelik taşıyan ve yabancılar için özel düzenlemeler öngören kısıtlamalar konabilecektir.

e. Avrupa Topluluğu Mahkemesi'nin içtihadı

ATM, elektriğin bir “mal” olduğunu, 1964 yılında verdiği Costa/E.N.E.L. kararında, elektriğin niteliği üzerine herhangi bir tartışma yapmadan **a priori** kabul etmiştir¹¹⁰.

106) Karş. SEIDEL, M., Die Elektrizitätswirtschaft im System des Gemeinschaftsrechts, EuR 1988, 129 (133 vd.) ve yazarın da gönderme yaptığı 155/73, Sacchi/ İtalya. ATKD (1974) 409.

107) Bkz. SEIDEL, M., Die Elektrizitätswirtschaft im System des Gemeinschaftsrechts, EuR 1988, 129 (134).

108) Madde metni için bkz. yukarıda N. 32.

109) Madde metni için bkz. yukarıda N. 33.

110) 6/64 sayılı Flaminio Costa / E.N.E.L. kararı, ATKD (1964) 1251.

Costa/ E.N.E.L. kararı, AETA 177'de (= ATA-Ams 234) öngörülen önkarar usulüyle¹¹¹ ATM önüne gelen bir davada verilmiştir. Karara kaynak dava, Flaminio Costa adlı avukatın, kısa adı E.N.E.L. olan Ente nazionale Energia elettrica impresa già della Edisonvolta adlı kamusal işletmeye karşı, bir elektrik faturasından dolayı açtığı davadır. E.N.E.L., 1962 yılında elektrik üretim ve dağıtımının İtalya tarafından devletleştirilmesi sürecinde oluşturulmuş ve elektrik üretim ve dağıtım konusunda görevlendirilmiştir. Flaminio Costa ise, devletleştirilen Edisonvolta şirketinin eski hissedarlarından biridir ve E.N.E.L.'in kendisine gönderdiği bir elektrik faturasını İtalyan mahkemeleri önünde dava etmiştir. Açtığı davadaki temel dayanağı, elektrik sektöründe yapılan devletleştirilmenin, Roma Andlaşması olarak da bilinen ATA hükümlerine aykırı olduğudur. Costa'nın bu iddiası, davayı, Andlaşma hükümlerinin doğrudan etkisi ve uygulanabilirliği temel sorusunun yanıtlanması talebiyle ATM önüne getirmiştir¹¹². Doğrudan etkisinin olup olmadığının belirlenmesi gereken Andlaşma hükümlerinden biri de, malların serbest dolaşımına ilişkin hükümler arasında yer alan ve devlet tekellerine ilişkin olan 37. maddedir. ATM, elektriğin niteliği ve mal veya hizmet olup olmadığı konusunda herhangi bir tartışma yapmadan, 37. maddeyi uygulamıştır. Bu yaklaşımdan çıkarılan sonuç, elektriğin ATM tarafından bir mal olarak kabul edildiğidir¹¹³.

ATM, daha sonra 1994 yılında verdiği ve "Almelo" olarak anılan kararında da, 37. maddeyi elektriğin niteliğini ve mal veya hizmet olup olmadığını herhangi bir şekilde tartışmadan uygulamıştır¹¹⁴. Bu karar da, ATM önüne önkarar usulüyle gelmiştir. Karara kaynak dava, tedarikçi Energiebedrijf Ijsselmij NV şirketinin (IJM), kırsal bölgelere elektrik tedarik etmesi nedeniyle doğan yüksek maliyetini karşılamak üzere, elektriği düşük maliyetle tedarik ettiği kentsel bölgelerde faaliyet gösteren ve münhasır alım yükümlülüğü uyarınca kendisinden elektrik alan yerel idarelere bağlı yerel elektrik dağıtım işletmelerinden ek bir ödenti istemesi üzerine çıkan uyuşmazlık sonucu gidilen hakem kararına karşı açılmıştır. ATM önüne gelen sorulardan konumuzu ilgilendireni ise, elektrik tedarik işletmelerinin genel işlem şartlarıyla veya kendi aralarında yaptıkları bir anlaşmayla, elektrik tedarik ettikleri elektrik dağıtımçılarına, üçüncü kişiden elektrik tedarik

111) Önkarar usulü hakkında Türkçe bilgi için bkz. TEKİNALP, Ü., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 260 vd. (§ 12, N. 94 vd.).

112) Doğrudan etki konusunda bkz. ODER, B.E., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 120 vd. (§ 7, N. 6 vd., özellikle N. 11 vd.).

113) Sadece bkz. OPPERMAN, T., Europarecht, 2. Auflage, München 1999, S. 539 (N. 1329).

114) C 393/92 sayılı Gemeente Almelo ve diğerleri/ Energiebedrijf Ijsselmij NV kararı. ATKD (1994), I 1477.

etme yasağı getirmelerinin, ATA 37, 85, 86 ve 90. maddelerle (ATA Ams 31, 81, 82 ve 86) bağdaşırılığıdır.

1997 yılında, C-158/94 sayılı davada da, ATM, elektriğin mal niteliğinde olduğundan hareket etmiştir¹¹⁵. C-158/94, Komisyon'un, İtalya'nın 1962 yılında yaptığı devletleştirmeyle, diğer üye devletlere karşı oluşturduğu ve elektriğin münhasır ihraç ve ithalini kapsayan ticari devlet tekelinin, ATA 30, 34 ve 37. maddelere (ATA-Ams 28, 29 ve 31) aykırı olduğu iddiasıyla açtığı bir Andlaşmayı ihlâl davasıdır¹¹⁶.

İtalya, bu davada yaptığı savunmada, Almelo kararında, elektriğin, niteliği ile üretim, aktarım, dağıtım ve tüketimine ilişkin özellikleri dikkate alınmadan "mal" olarak kabul edildiğini, halbuki elektriğin bir mal olarak niteliğinin şüpheli olduğunu ve elektriğin ihraç ve ithaline ilişkin faaliyetin bir malların serbest dolaşımından ziyade, hizmetlerin serbest dolaşımı kapsamına girmesi gerektiğini iddia etmiştir.¹¹⁷ İtalya, iddiasını, elektriğin nesne olmadığına, depolanamadığına ve kullanımının sadece yararlanma olanaklarıyla birlikte düşünülebilmesi nedeniyle ekonomik bakımdan tek başına bir varlığı olmadığına ve ihraç ve ithalinin ağların yönetimi çerçevesinde alınan ve "hizmet" olarak nitelenen önlemlerle gerçekleştirildiğine dayandırmıştır¹¹⁸. İtalya'ya göre, İtalyan yasakoyucunun, elektriği bir yasaıyla taşınır eşya olarak kabul etmesi de, elektriğin fictio iuris (hukuksal varsayım olarak) taşınır eşya kabul edildiğinin ve mal niteliğinin tartışmalı olduğunun bir göstergesidir¹¹⁹. İtalya, bir malın, sadece bir hizmetin temini amacıyla ihraç ve ithalinin hizmet olarak kabul edileceğini ve malların serbest dolaşımına ilişkin kurallara tabi olmayacağını söyleyen Schindler¹²⁰ ve ERT¹²¹ kararlarını da dayanak olarak göstermiştir. İtalya, bu şekilde, malların serbest dolaşımına ilişkin kurallara göre daha fazla serbesti tanıyan hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin kurallardan yararlanmak istemiştir¹²².

115) C-158/94 sayılı Komisyon/ İtalya kararı, ATKD (1997), I 5789 (5798, N. 14 vd.).

116) Andlaşmayı ihlâl davası hakkında Türkçe bilgi için bkz. TEKİNALP, Ü., (Tekinalp/ Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku (AB Hukuku), 2. Bası, İstanbul 2000, S. 240 vd. (§ 12, N. 39 vd.).

117) Bkz. C-158/94 sayılı Komisyon/ İtalya kararı, ATKD (1997), I 5789 (5798, N. 14) ve Kanunsözcüsü Georges Cosmas'ın, C-157/94 sayılı Komisyon/ Hollanda Krallığı davası; C-158/94 sayılı Komisyon/ İtalya davası ve C-159/94, Komisyon/ Fransa davası için ortak son mütalası, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 14); Cosmas'ın son mütalası aşağıda "Cosmas-son mütalaa" olarak anılacaktır.

118) Cosmas-son mütalaa, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 14).

119) Cosmas-son mütalaa, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 14).

120) C-275/92 sayılı H.M. Customs and Excise/ Schindler, ATKD (1994), I-1039.

121) C-260/89 sayılı ERT (Elliniki Radiophonia Tileorassi AE)/ DEP (Dimotiki Etairia Pli-roforissis), ATKD (1991), I-2925.

122) Karş. yukarıda N. 35 vd.

Kanunsözcüsü Cosmas, İtalya'nın iddialarını reddetmiştir¹²³. Cosmas, son mütalaaasında, **“İşbu Andlaşma uyarınca hizmet, kural olarak bedel karşılığı sunulan ve malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlere tabi olmayan hizmetlerdir.”**¹²⁴ hükmünü getiren ATA 60. maddenin (ATA-Ams 50), “hizmetler” kategorisinin, “mallar” kategorisine nazaran tamamlayıcı nitelikte olduğunu vurguladıktan sonra; bir eşyanın, bir hizmet sunumu olmadan kullanılamamasının, sözleşme taraflarının bu duruma rağmen esas olarak o eşyayı sözleşme konusu yapmaları halinde, söz konusu eşyanın “mal” niteliğini kaldırmayacağını ileri sürmüştür¹²⁵. Cosmas'a göre, tüm özelliklerine rağmen, elektrik ticari işlerin konusu olabilmektedir ve bu çerçevede sözleşme tarafları onu, aktarımı, dağıtımı ve tüketimini sağlayan bir çok faaliyetlere nazaran tam bir bağımsız varlık gösteren bir eşya olarak görmektedirler. Bu faaliyetlerle elektrik arasındaki ilişki, asıl şey ile teferruat arasındaki ilişki gibidir. Cosmas, ne Schindler kararının ne de ERT kararının, bu tespitine aykırı bir nitelik taşıdığı kanısındadır¹²⁶. Bu kararlara kısaca değinmek gerekirse; Schindler kararı, lotarya biletlerinin sınır aşan ticarete ilişkindir ve bu davada ATM, lotarya biletlerinin, lotaryanın düzenlendiği üye devlet dışında bir devlete ihracı ve dağıtımının malların serbest dolaşımı kapsamında görülemeyeceği, çünkü biletlerin sınır aşımı ve dağıtımının “hizmet” niteliğinde olan lotaryadan bağımsız bir amacı olmadığı sonucuna varmıştır¹²⁷. ERT kararı ise, televizyon yayınları için gerekli materyal ve ürünleri ithal etme, dağıtma ve kiralama hakkının tek bir işletmeye münhasır yetki olarak verilmesine ilişkindir¹²⁸. Cosmas, bu davalarda söz konusu olan ilişkinin, bir hizmetin sunumu için gerekli mal olduğuna ve bu özelliğin elektrik ile onun sınıraşan aktarımı (ihracat ve ithalat) arasında olmadığına dikkat çekmektedir¹²⁹.

ATM, Cosmas'ın tezini kabul ederek, elektriği bir mal olarak kabul etmiş ve malların serbest dolaşımına ilişkin ATA 37. maddeyi (ATA-Ams 31) uygulamıştır¹³⁰. Ancak ATM'nin yaklaşımındaki bir özelliğe dikkat çekmek yerinde olacaktır. ATM, elektriğin bir mal olduğunu doğrudan söylememiş, bu hususu dolaylı olarak kabul etmiştir. Kararın ilgili paragraflarındaki yapıya bakıldığında, ATM, tıpkı Kanunsözcüsü Cosmas gibi, Schindler ve ERT kararlarında kurulan mal hizmet ilişkisinin, elektrik ba-

123) Cosmas-son mütalaa, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 15 ve 16).

124) Serbest çeviri.

125) Cosmas-son mütalaa, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 15).

126) Cosmas-son mütalaa, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 16).

127) C-275/92 sayılı H.M. Customs and Excise/ Schindler, ATKD (1994), I-1039 (1054, N. 22).

128) C-260/89 sayılı ERT (Elliniki Radiophonia Tileorassi AE)/ DEP (Dimotiki Etairia Pli-roforissis), ATKD (1991), I-2925.

129) Cosmas-son mütalaa, ATKD (1997), 5711 (5712, N. 16).

130) C-158/94 sayılı Komisyon/ İtalya kararı, ATKD (1997), I 5789 (5798, N. 20).

kımından geçerli olmadığı yargısına varmakta ve elektriği bir mal olduğunu açıkça söylemeden ATA 37. maddeye tâbi tutmaktadır.¹³¹

III. Elektrik Enerjisinin Büyük Ağlar Üzerinden Aktarımı Hakkında 29 Ekim 1990 tarihli ve 90/547/AET sayılı Konsey Yönergesi^{132,133}

1. Yönerge'nin amacı

90/547/AET sayılı Konsey Yönergesi, AETA'nın 8a I'de (= ATA 7a I = ATA-Ams 14 I) öngörülmüş olan, Ortak Pazar'ın 31 Aralık 1992 tarihine kadar gerçekleştirilmesi hedefine, elektrik enerjisi pazarı bakımından da ulaşılmaması kapsamında çıkarılmış bir yönergedir. Yönerge'nin temel amacı, üye devletlerin yüksek gerilimli iletim ağları üzerinden elektrik aktarımının düzenlenmesiyle elektrik aktarımı önündeki engellerden teknolojik olmayan ve ağ özelliklerinden kaynaklanmayanlarının bertaraf edilmesi ve bu yolla üye devletler arasındaki elektrik mübadelesinin geliştirilmesidir¹³⁴. Bu amacın gerçekleştirilmesi, Avrupa çapında bir elektrik iç pazarının oluşturulması için olmazsa olmaz ilk koşuldur.

Üye ülkelerdeki aktarım ağlarından sorumlu olan kuruluşlar, aynı üye devlette birden çok kuruluş faaliyet gösterse de, ağların coğrafi özelliği nedeniyle, ağlar üzerinde münhasır bir yetkiyle donatılmışlardır. Bir başka deyişle, ağdan sorumlu kuruluş, işlettiği ağ üzerinde tekel yetkisine sahiptir. Bu durum, bu kuruluşları, elektrik tedariği ile ihracat ve ithalatı konusunda faaliyet gösteren kuruluşlar karşısında güçlü konuma getirmekte ve bu sonuçlara istediği fiyat ve koşulları dayatabilmesi olanağını sağlamaktadır. İletim ağlarında yetkili kuruluşların makul olmayan koşul ve fiyatları, bir yandan elektrik fiyatlarının yükselmesine neden olmakta, diğer yandan elektrik mübadelesinde etkinlik ve hızı düşürmektedir. Bu ise, ağların etkin ve verimli kullanımını engelleyen bir faktör olmaktadır. Yönergeyle, üye devletlerdeki büyük ağlardan sorumlu ve bulunduğu ülke üzerinden veya bulunduğu ülkeye aktarımı gerçekleştirecek kuruluşların, aktarım talebinde bulunan ihracatçı ve ithalatçılara haklı koşullar dışında koşul getirmemeleri; aktarım talebinde bulunan kuruluşun görece zayıf konumundan yararlanmamaları; aktarımı engelleyerek elektrik mübadelesinin etkinliğini azaltmamaları sağlanmak istenmiştir. Bu amaçla, aktarım koşullarının, ay-

131) Bu yaklaşım, ATM'yi bir yandan "mal mı, hizmet mi?" tartışmadan uzak tutmakta, diğer yandan belirli hallerde elektriği, içinde bulunduğu ilişkiye göre yeniden tanımlama kapısını açık bırakmaktadır.

132) ATRG (1990) L 313/30 (13.11.1990).

133) Yönerge metninin tarafımızdan yapılan serbest çevirisi ekte yer almaktadır.

134) Karş. 90/547/AET s. Yönerge, Mülahazalar, 1, 2, 6, 8, 9 ve 14.

rımcılığa neden olmaması, adil olması, kötüye kullanma niteliğinde hükümler veya haksız sınırlamalar içermemesi, tedarik güvenliğini ve hizmet kalitesini tehlikeye düşürecek nitelikte olmaması ve özellikle rezerve üretim kapasitelerinin kullanımı ile mevcut sistemlere mümkün olduğunca etkin şekilde elektrik yüklenmesi amacını gütmesi öngörülmüştür¹³⁵.

2. Yönerge'nin kapsamı

Yönerge, Topluluk ile üçüncü devletler arasında yapılan özel anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, Topluluk içindeki yüksek gerilimli büyük ağlar üzerinden elektrik aktarımını kapsamaktadır. Dağıtım ağları ile ülke içi elektrik aktarımı Yönerge kapsamına alınmamıştır¹³⁶. Yönergenin kapsamına girmesi için, aktarımın bir üye devletteki iletim ağında yetkili olan bir kuruluş tarafından yapılması, aktarımdaki çıkış ve varış ağının Topluluk ülkesinde bulunması ve en az bir Topluluk içi sınırın aşılması gerekmektedir¹³⁷. Üye devletlerdeki, Yönerge kapsamında yer alan iletim ağları ile bunlar bakımından yetkili olan kuruluşlar ise, Yönerge ekinde bulunan ve Komisyon tarafından güncellenen bir ekte gösterilmiştir¹³⁸.

Yönerge, aktarım sözleşmelerinin taraflarını, üye devletlerdeki ağlardan sorumlu kuruluşlar ile üye devletlerdeki elektrik ihraç ve ithalinden sorumlu kuruluşlar olarak belirlemiştir¹³⁹.

3. Aktarım koşullarının izlenmesi

Aktarım koşullarının izlenmesi amacıyla, üye devletlere, Yönerge kapsamına giren kuruluşların bir yılı aşan alım-satım sözleşmelerine dayanan aktarım taleplerini ve yapılan sözleşmeleri Komisyon'a ve yetkili ulusal makamlara bildirmelerini, tarafların sözleşme ve aktarım koşulları konusunda müzakere yapmalarını –ki bu yolla iletim ağlarından sorumlu kuruluşların tek yönlü bir irade açıklamasıyla tek tip koşullar getirmesi engellenmek ve aktarım sözleşmeleri bakımından bir esneklik getirilmek istenmiştir- ve 12 aydan fazla süren müzakerelere rağmen sözleşme yapılamaması halinde bunun nedenlerinin Komisyon'a ve yetkili ulusal makamlara bildirilmesini sağlayacak düzenlemeleri yapma yükümlülüğü getirilmiştir¹⁴⁰.

135) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 3 II.

136) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 2 I (a) ve (c).

137) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 2 I.

138) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 2 II ve Yönerge eki. Son güncelleme 98/75/AT sayılı ve 1 Ekim 1998 tarihli Komisyon Yönergesi'yle yapılmış ve 13 ekim 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

139) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 3 I.

140) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 3 III.

4. Aktarım koşullarındaki uzlaşmazlıkların halli

Yönerge'de, aktarım koşulları konusundaki uyuşmazlıkların çözümlenmesi için bir uzlaştırma mercii öngörülmüştür¹⁴¹. Bu merci, Komisyon tarafından oluşturulacak ve başkanlığı yine Komisyon tarafından yapılacaktır. Uzlaştırma merciinde, Topluluktaki büyük ağlardan sorumlu kuruluşlar da temsil edilecektir.

Uzlaştırma mercii, "Büyük Ağlar Üzerinden Elektrik Aktarımı Konusunda Bir Uzmanlar Komitesi Oluşturulmasına İlişkin 4 Mart 1992 tarihli ve 92/167/AET sayılı Komisyon Kararı" ile "Uzmanlık Komitesi" adıyla kurulmuştur¹⁴². Komite'ye, elektrik aktarımına ve aktarım operasyonlarına ilişkin sorularda Komisyon'a danışmanlık yapmak görevi yanında, uzlaşma önerileri hazırlamak görevi de verilmiştir¹⁴³. Yirmi üyelik Komite, her bir üye devletten bir temsilci olmak üzere Topluluk içinde ağların onbeş temsilcisinden, elektrik aktarımı konusundaki mesleki deneyimi ve yeterliği Toplulukta yaygın kabul görmüş üç bağımsız uzman; EURELECTRIC'in¹⁴⁴ bir temsilcisi ve bir Komisyon temsilcisinden oluşmaktadır¹⁴⁵. Komite üyelerinden bağımsız uzmanlar ile Komisyon temsilcisi, doğrudan Komisyon tarafından; ağ temsilcileri ile EURELECTRIC'in temsilcisi ise ilgili çevrelere danışıldıktan sonra her üyelik için en az iki adayın yer aldığı bir listeden yine Komisyon tarafından atanır¹⁴⁶.

Uzlaştırma usulü de, 92/167/AET sayılı Komisyon kararında düzenlenmiştir¹⁴⁷. Karar uyarınca, uzlaştırma yoluna sadece somut bir uyuşmazlık halinde, yani belirli bir aktarım talebinin tarafları tarafından başvurulabilir. Komite, uzlaştırma usulünü altı üyeden oluşan **ad hoc** bir komite olarak yürütür. Uzlaştırma komitesi, EURELECTRIC temsilcisi, Komitenin üç uzman üyesinin arasından seçilen iki uzman üye ve ağ temsilcilerinin kendi aralarından seçtikleri, uzlaştırma konusu olan aktarım talebinin müzakerelerinde taraf olan ağların temsilcileri dışındaki üç ağ temsilcisinden oluşur. Uzlaştırma süreci, uyuşmazlığın taraflarından birinin başvurusuyla başlamaktadır, ancak karşı taraf uzlaştırma usulüne katılmak zorundadır. Komite

141) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 3 IV.

142) ATRG (1992) L 74/43; Karar metninin tarafımızdan yapılan serbest çevirisi ekte yer almaktadır.

143) 92/167/AET s. Komisyon Kararı, 2.

144) EURELECTRIC (European Grouping of the Electricity Supply Industry – Avrupa Elektrik Enerjisi Tedarik Endüstrisi Grubu), Avrupa'da faaliyet gösteren elektrik enerjisi endüstrisi işletmelerinin, 1988 Sorrento Kongresi sonrasında 1989 yılında kurdukları bir meslek kuruluşudur. Daha fazla bilgi için bkz. 92/167/AET s. Komisyon Kararı 4. madde altındaki 3 numaralı dipnot.

145) 92/167/AET s. Komisyon Kararı, 4 I.

146) 92/167/AET s. Komisyon Kararı, 4 II.

147) 92/167/AET s. Komisyon Kararı, 8.

süreci, bir uzlaşma önerisi ile bitirir. Bu önerinin, hukuksal bağlayıcılığı yoktur.

5. Denetim

Yönerge'de, aktarım konusunda anlaşma sağlanamadığı halleri Topluluk Hukuku bakımından değerlendirmek üzere, Komisyon'un şikayet üzerine veya re'sen başlatacağı bir denetim de öngörülmüştür¹⁴⁸. Bu denetim bakımından, özellikle ATA-Ams 82. maddede (ATA 86) öngörülen hakim durumun kötüye kullanılması yasağı önem taşımaktadır.

IV. Elektrik İç Pazarına İlişkin Ortak Kurallar Hakkında 19 Aralık 1996 tarihli ve 96/92/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi^{149, 150}

1. Yönerge'nin amacı

96/92/At sayılı Yönerge, Avrupa Topluluğu elektrik iç pazarına ilişkin ana düzenlemedir. Temel amacı, elektrik sektöründe kapsayıcı bir düzenleme yaparak iç pazarı gerçekleştirmektir. İç Pazara yönelik hedefler, pazarın liberalizasyonu, düzenli işleminin sağlanması, üye devletler arasındaki sınırların kaldırılması ve malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanmasıdır¹⁵¹. Bunun için gerekli en önemli koşullardan biri ise, ulusal ağlara girişin Yönerge'nin belirlediği kurallar dahilinde açık olması ve üye devletlerde eşdeğer ve karşılaştırılabilir ekonomik sonuçlara ulaştırmasıdır¹⁵². Bu hedefler yanında, tedarik güvenliğinin sağlanması, Avrupa ekonomisinin rekabet yeteneğinin güçlendirilmesi ve çevre koruması da amaçlanmaktadır¹⁵³.

2. Yönerge'nin kapsamı

Yönerge, elektrik pazarının dikey bölümlenmesindeki üç kademeye, yani üretim, iletim ve dağıtımına ilişkin kurallar getirmekte ve elektrik sektörünün örgütlenmesini, işleyişini, pazara girişi, ihale usul ve kriterlerini, izinlerin verilmesini ve ağ işletimini kapsamaktadır¹⁵⁴.

3. Elektrik sektörünün düzenlenmesine ilişkin genel kurallar¹⁵⁵

Yönerge, üye devletlere, elektrik işletmelerinin Yönergede belirlenen

148) Bkz. 90/547/AET s. Yönerge, 4.

149) ATRG (1997) L 27/20 (30.01.1997).

150) Yönerge metninin tarafımızdan yapılan serbest çevirisi ekte yer almaktadır.

151) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, Mülahazalar 1, 2, 39.

152) 96/92/AT s. Yönerge, Mülahaza 12. Ayrıca karş. Yönerge, 16 vd.

153) 96/92/AT s. Yönerge, Mülahaza 4.

154) Bkz. 96/92/AT s. Yönerge, 1. Entegre işletmeler için bkz. aşağıda N. 63 vd.

155) 96/92/AT s. Yönerge, II. Kısım (M. 3).

ilkeler uyarınca ve rekabete yönelik bir elektrik pazarının oluşturulması amacı gözetilerek işletmelerini sağlamak yükümü ile tüm işletmelerin hak ve yükümlülükleri bakımından eşit uygulamaya tâbi tutulmasını sağlama yükümü getirmektedir¹⁵⁶. Diğer yandan, üye devlet, pazara hakim durumun kötüye kullanılmasını ve engelleyici uygulamaların yapılmasını önlemek için, uygun ve etkin düzenleme ve denetim mekanizmaları ile saydamlığı sağlayacak mekanizmalar oluşturmak yükümündedirler¹⁵⁷.

Yönerge, kamusal ve tekel nitelikli işletmelere ilişkin ATA-Ams 86. maddenin (ATA 90) elektrik işletmeleri bakımından uygulanma koşullarını da belirlemektedir¹⁵⁸. Bu kapsamda, üye devletler, tedarik güvenliğine, güvenliğe, düzenliliğe, kaliteye, nakil fiyatlarına ve çevre korumaya ilişkin olarak, ortak ekonomik menfaatlere yönelik kamu hizmeti yükümlüğü getirebilirler. Ancak, bu yükümlülükler açık biçimde tanımlanmış, saydam, ayırım yapmayan nitelikte ve denetlenebilir olması gerekmektedir. Diğer yandan, getirilen kamu hizmeti yükümlülükleri ile bunlarda yapılan değişikliklerin, üye devletler tarafından yayınlanması ve gecikmeksizin Komisyon'a bildirilmesi yükümü de konmuştur. Böylelikle, bir yandan pazarda ATA-Ams 86 II'de öngörülen istisnaların elektrik sektöründe uygulanması bakımından saydamlık sağlanacak, diğer yandan Komisyon'un istisnaların uygulanmasını izleyebilmesi sağlanacaktır.

Diğer yandan üye devletlere, uygulanmalarının, elektrik tedarik işletmelerine verilen kamu hizmetine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesini hukuksal veya olgusal bakımdan engelleyeceği hallerde, Yönerge'nin bazı maddelerini uygulamama olanağı da tanınmıştır.¹⁵⁹ Bu maddeler, üretim tesislerin yapımında izin usulüne ilişkin 5. madde, yine üretim tesislerinin yapımında ihaleyle görevlendirme usulüne ilişkin 7. madde, ağa girişte anlaşma usulüne ilişkin 17. madde, ağa girişte tek alıcı usulüne ilişkin 18. madde ve 17 ile 18. maddelere ilişkin önlemlere ilişkin 21. maddedir. Anılan maddelerin uygulanmamasının sınırı, ticaretin gelişiminin Topluluğun menfaatlerine aykırı olacak ölçüde etkilenmemesidir.

Üye devletlerin, enerji sektöründe ani pazar krizlerinin ortaya çıktığı veya kişilerin, araçların veya tesislerin güvenliğinin veya ağ bütünlüğünün tehlikeye düştüğü hallerde, geçici koruyucu önlemler alma olanağı da vardır¹⁶⁰. Alınan önlemler gecikmeksizin diğer üye devletlere ve Komisyon'a bildirilir ve Komisyon tarafından denetlenir.¹⁶¹ Alınan önlemlerin rekabeti

156) 96/92/AT s. Yönerge, 3 I [1].

157) 96/92/AT s. Yönerge, 22.

158) 96/92/AT s. Yönerge, 3 II.

159) 96/92/AT s. Yönerge, 3 III.

160) 96/92/AT s. Yönerge, 23 I.

161) 96/92/AT s. Yönerge, 23 III.

zedelediği ve ticareti ortak menfaatlere aykırı olacak şekilde engellediği hallerde, Komisyon alınan önlemlerin değiştirilmesi veya kaldırılması gerektiğine karar verebilir¹⁶².

Yönerge, üye devletlere, Yönergenin yürürlüğe giriş tarihinden önce getirilen yükümlülüklerin veya verilen işletme güvencelerinin yerine getirilmesini büyük olasılıkla engelleneceği hallerde, süreli olarak ve anılan yükümlülük ve güvencelerin sona ermesiyle yürürlükten kalkacak şekilde geçiş düzenlemesi yapma olanağını da tanımıştır¹⁶³. Ancak, geçiş düzenlemesi yapılabilmesi Komisyon'un kararına bağlıdır.

Üye devletler, Komisyon'un izniyle, küçük yalıtılmış ağlar¹⁶⁴ için istinai düzenlemeler yapabilirler¹⁶⁵.

4. Entegre elektrik işletmeleri

Yönerge, entegre elektrik işletmelerini, "dikey entegre elektrik işletmeleri" ve "yatay entegre elektrik işletmeler" olarak ikiye ayırmaktadır. Dikey entegre işletme, elektrik üretimi, iletimi ve dağıtım faaliyetlerinden en az ikisini sürdüren işletmedir¹⁶⁶. Yatay entegre işletme ise, ticari amaçlı olarak elektrik üretimi, iletimi ve dağıtım faaliyetlerinden en az birisiyle birlikte elektrik enerjisi alanı dışında bir faaliyet sürdüren işletmedir¹⁶⁷.

Yönerge, entegre elektrik işletmelerine ilişkin bazı özel hükümler de getirmiştir. Bunlardan ilki, üretim, iletim ve dağıtım faaliyetleri için ayrı ve -gerekli hallerde elektrik sektörü dışındaki diğer faaliyetleri için- ilgili faaliyetler farklı işletmeler tarafından yürütülseydi tutulması gerekecek şekilde konsolide hesap tutma yükümlülüğüdür¹⁶⁸. İkinci önemli hüküm, bir dikey entegre elektrik işletmesini veya bir dikey entegre elektrik işletmesinin bir bölümünü tek alıcı olarak tayin eden üye devletin, tek alıcılık faaliyetinin, entegre işletmenin üretim ve dağıtım faaliyetinden ayrı olarak yürütülmesine ilişkin kurallar da koymak yükümlüdür¹⁶⁹. Üçüncüsü ise, üye devletin, dikey entegre elektrik işletmesinin, tek alıcı olarak faaliyeti ile üretim ve dağıtım faaliyetleri arasında bilgi aktarımının, tek alıcı görevinin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgiyi aşmamasını güvence altına alma yükümlüdür¹⁷⁰.

162) 96/92/AT s. Yönerge, 23 III.

163) 96/92/AT s. Yönerge, 24 I.

164) "Küçük yalıtılmış ağ", 1996 yılındaki tüketimi 2.500 GWh'dan az olan ve yıllık tüketiminin % 5'inden az bir değerle diğer ağlarla bağlantılandırılacak ağları ifade etmektedir, 96/92/AT s. Yönerge, 2 (23).

165) 96/92/AT s. Yönerge, 24 III.

166) 96/92/AT s. Yönerge, I (18).

167) 96/92/AT s. Yönerge, I (19).

168) 96/92/AT s. Yönerge, 14 III.

169) 96/92/AT s. Yönerge, 15 I.

170) 96/92/AT s. Yönerge, 15 II.

5. Üretim tesislerinin yapımına ilişkin kurallar¹⁷¹

Yönerge, elektrik üretim tesislerinin yapımı konusunda iki görevlendirme yöntemi belirlemektedir: İzin ve ihale yöntemleri¹⁷². Üye devletler bu yöntemlerden herhangi birini veya ikisini birden uygulayabilirler, ancak her iki yöntemin uygulanmasında da, objektif, saydam ve ayrımcı olmayan kısıtlar uygulamak yükümlü altındadırlar¹⁷³.

a. İzin yöntemi

İzin yönteminde, üye devletler, izin başvurusunda uygulanacak kısıtları belirleme yetkisine sahiptir¹⁷⁴. Bu kısıtlar, elektrik sistemlerinin, tesislerinin ve bunlara dahil donanımın güvenliği ve güvencelemesine; çevre korumasına; arazi kullanımı ve yer seçimine; kamusal arazilerin kullanımına; enerji etkinliğine; birincil enerji kaynağı türlerine; izin için aranacak teknik, ekonomik ve mali yeterlilik gibi özel niteliklere ve kamu hizmeti yükümlerine ilişkin olabilir.

Yönerge, izin başvurusunun reddinin gerekçeli olması, red kararının gerekçesiyle birlikte başvurana bildirilmesi ve red kararına karşı başvuru olanaklarının sağlanması yükümlerini getirmektedir¹⁷⁵. Ayrıca, red kararları Komisyon'a da bildirilmek zorundadır.¹⁷⁶

b. İhale yöntemi¹⁷⁷

İhale yöntemi, otoprodüktör¹⁷⁸ ve bağımsız üreticilerin¹⁷⁹ tesisleri dışındaki tesislerin yapımında ve anılanların üretimleri dışındaki üretim kapasitelerinin tahsisinde uygulanabilecek bir usuldür¹⁸⁰. Bir üye devlet, ihale yöntemini benimsese de, otoprodüktör ve bağımsız üreticilerin, kendi tesislerinin yapımı ve kendi üretimleri için –yukarıda izin yöntemi altında özetlenen kurallara uygun şekilde- izin almasına olanak tanınmalıdır.¹⁸¹

171) 96/92/AT s. Yönerge, III. Kısım (M. 4-6).

172) 96/92/AT s. Yönerge, 4 [1].

173) 96/92/AT s. Yönerge, 4 [2]; ayrıca bkz. 5 III [1] ve 6 VI.

174) 96/92/AT s. Yönerge, 5 I [1].

175) 96/92/AT s. Yönerge, 5 III [1] ve [2]

176) 96/92/AT s. Yönerge, 5 III [1].

177) İhale usulleri için ayrıca bkz. Su, enerji, taşımacılık ve telekomünikasyon sektörlerinde ihale usullerinin koordinasyonuna ilişkin 14 Haziran 1993 tarih ve 93/38/AET sayılı Konsey Yönergesi, ATRG (1993) L 199/84.

178) Yönergenin 1. maddesinin 3. bendi "otoprodüktör"ü, esas olarak kendi gereksinimini karşılamak için elektrik üreten gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlamaktadır.

179) Yönergenin 1. maddesinin 4. bendi "bağımsız üretici"yi, bağlı olduğu ağ bölgesinde ne elektrik iletimi ne de dağıtım işlevi görmeyen üretici olarak tanımlamakta ve entegre elektrik işletmesinin bulunmadığı ve ihale usulünün uygulandığı üye devletlerdeki, bağlantılı ağın [enterkonnekte ağ] ekonomik önceliği bakımından münhasır taraf olmayan üreticilerin, bağımsız üretici kabul edileceğini söylemektedir.

180) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, 6 VI.

181) 96/92/AT s. Yönerge, 6 VI.

İhale yönteminde, ihale davetinin, başvuru süresinin sona ermesinden en az 6 ay önce Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanması gereklidir¹⁸². İhale şartnamesinde, işin özelliklerinin ve teklif verenlerin uyması gereken usulün ayrıntılı açıklaması ile başvuranların seçimine ve işin verilmesine ilişkin kıstasların tam bir listesi yer almalıdır¹⁸³. İhalenin yürütülmesinde ise, Su, enerji, taşımacılık ve telekomünikasyon sektörlerinde ihale usullerinin koordinasyonuna ilişkin 14 Haziran 1993 tarih ve 93/38/AET sayılı Konsey Yönergesi uygulanır. Üye devlet, ihale sürecini yürütmek, izlemek ve denetlemek üzere bir makam, bir kamusal merci veya elektrik üretim, iletim ve dağıtımın faaliyetlerinden bağımsız bir özel hukuk kuruluşu tayin eder¹⁸⁴.

Üretim kapasiteleri esas alınarak yapılan ihalelerde, mevcut üretim tesisleri de elektrik enerjisi temin etme teklifinde bulunabilirler.¹⁸⁵ Ancak bu tekliflerin değerlendirilebilmesi için, ihaleye esas olan gereksinimin bu yolla karşılanması ve ilgili üretim tesisinin uzun süreli temin güvencesi vermesi gerekir.

İhale yönteminin önemli bir özelliği, ilgili üye devletin, ek kapasiteleri de kapsayacak şekilde yeni üretim tesislerinin envanterini çıkarması gereğidir.¹⁸⁶ Bu envanter dikkate alınarak, düzenli aralıklarla -her durumda en az iki yılda bir- ağa bağlanabilecek üretim ve iletim kapasitelerine, diğer ağlarla bağlantı kurma gereksinimine, iletim potansiyeline ve elektrik talebine ilişkin bir tahmin hazırlanıp yayınlanır.¹⁸⁷ Üretim kapasitelerinin ihaleyle tahsisi bakımından bu envanter ve tahmin büyük önem taşımaktadır¹⁸⁸.

6. İletim ağlarının işletimine ilişkin kurallar¹⁸⁹

Yönerge, "iletim"i, elektrik enerjisinin yüksek gerilimli bağlantılı ağ sistemi üzerinden, tüketici veya dağıtıcıya elektrik tedarik etmek amacıyla nakli olarak tanımlamaktadır.¹⁹⁰ "Bağlantılı ağ sistemi" ise, bir veya daha fazla bağlantı tesisleriyle¹⁹¹ birbirine bağlanan iletim ve dağıtım ağlarını ifade etmektedir.

Yönerge, üye devletlere, ağların "ağ işleticileri" işletilmesini sağlama

182) 96/92/AT s. Yönerge, 6 III [1].

183) 96/92/AT s. Yönerge, 6 III [2].

184) 96/92/AT s. Yönerge, 6 V [1].

185) 96/92/AT s. Yönerge, 6 IV.

186) 96/92/AT s. Yönerge, 6 I.

187) 96/92/AT s. Yönerge, 6 II [1].

188) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, 6 I [3].

189) 96/92/AT s. Yönerge, IV. Kısım (M. 7-9).

190) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (5).

191) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (10), uyarınca, "bağlantı tesisi": elektrik ağlarını birbirine bağlamak için kullanılan tesisleri ifade etmektedir.

yükümü getirmektedir. Yönerge uyarınca, üye devletler, iletim ağları için “ağ işleticisi” tayin edecek veya iletim ağı maliki işletmelerin “ağ işleticisi” tayin etmesini sağlayacaklardır¹⁹².

Ağ işleticisinin görevleri; ağın işletimi ve bakımı; ağ üzerinden enerji iletiminin, bölgesindeki üretim tesislerinin ağa bağlanmasının ve diğer ağlarla bağlantıyı sağlayan ve bölgesinde bulunan tesislerin kullanımının düzenlenmesi; iletim ağının güvenli, güvenilir ve etkin halde tutulması ve bunun için, gerekli tüm yardımcı hizmetlerin¹⁹³ hazır tutulması; belirli bir bölgedeki iletim ağının ve diğer ağlarla bağlantı tesislerinin geliştirilmesi; tedarik güvenliğinin sağlanması olarak gösterilmiştir¹⁹⁴.

Üye devletler, iletim sisteminin üretim ve dağıtım faaliyetlerinden bağımsız olmadığı hallerde, ağ işleticisinin, en azından yönetim düzeyinde, iletim sistemiyle ilintili olmayan faaliyetlerden bağımsız olmasını sağlamak zorundadırlar.¹⁹⁵ Böylelikle, iletim ağı üzerindeki kontrol gücü kullanılarak üretim ve dağıtım kademesindeki pazarlarda rekabetin bozulması engellenmek istenmiştir. Aynı amaca yönelik bir düzenleme de, ağ işleticisinin, ağ kullanıcıları¹⁹⁶ veya ağ kullanıcısı kategorileri arasında, özellikle bağlı işletmeleri ve hissedarları lehine hiç bir şekilde ayırım yapmamakla yükümlü tutulmasıdır.¹⁹⁷ Ağ işleticisinin ayırım yapmama yükümü, üretim tesislerinin ağa elektrik vermesine ve bağlantı tesislerinin kullanımı bakımından da geçerlidir¹⁹⁸.

Üretim tesislerinin ağa elektrik vermesine ve bağlantı tesislerinin kullanımına ilişkin kıstaslar, üye devletler tarafından belirlenecektir.¹⁹⁹ Kıstasların objektif olması, yayımlanması ve ağ işleticisi tarafından ayırım yapmayan şekilde uygulanması gereklidir.

İletim ağları konusunda, çevre koruması bakımından önemli bir düzenleme, üye devletin, ağ işleticisine, ağa kabulde, yenilenebilen enerji kaynakları veya atık kullanan veya kombine olarak elektrik ve ısı üreten üretim tesislerine öncelik tanınması yükümünü getirebilmesidir²⁰⁰.

Tedarik güvencesini sağlamak mülahazasıyla, üye devletlere, elektrik

192) 96/92/AT s. Yönerge, 7 I.

193) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (14), uyarınca, “yardımcı hizmetler”, bir iletim veya dağıtım ağının işletimi için gerekli olan tüm hizmetleri ifade etmektedir.

194) Bkz. 96/92/AT s. Yönerge, 7 I, III ve 8 I.

195) 96/92/AT s. Yönerge, 7 VI.

196) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (15) uyarınca, “ağ kullanıcısı”, iletim veya dağıtım ağına elektrik veren veya ağdan elektrik alan tüm gerçek ve tüzel kişileri ifade etmektedir.

197) 96/92/AT s. Yönerge, 7 V.

198) 96/92/AT s. Yönerge, 8 II [1].

199) 96/92/AT s. Yönerge, 8 II.

200) 96/92/AT s. Yönerge, 8 III.

enerjisinin, öncelikli olarak ulusal birincil enerji kaynaklarını kullanan üretim tesislerinden alınması yükümünü getirme olanağı da sağlanmıştır²⁰¹. Ancak, bu yüküm, yıllık elektrik tüketiminin karşılanması için gerekli olan miktarın % 15'ini aşamayacaktır.

7. Dağıtım ağlarının işletimine ilişkin kurallar²⁰²

Yönerge, "dağıtım" ı, elektrik enerjisinin, düşük veya orta düzeyde gerilimli olarak, dağıtım ağları üzerinden, alıcılara elektrik tedarik etmek amacıyla nakli olarak tanımlamaktadır.²⁰³ "Alıcı", büyük alıcıları, tüketicileri ve dağıtım işletmelerini;²⁰⁴ "büyük alıcı", elektrik enerjisini, bağlı oldukları ağın içinde veya dışında elektrik enerjisi nakletmeksizin, üretmeksizin veya dağıtmaksızın satın alan veya satan tüm gerçek ve tüzel kişileri;²⁰⁵ "tüketici" ise, elektrik enerjisini kendi kullanımı için satın alan son alıcıyı²⁰⁶ ifade etmektedir.

Ağ işleticisi tayin etme yükümü, dağıtım ağları için de söz konusudur²⁰⁷. Dağıtım ağı işleticisinin görevleri ise, bölgesinde güvenli, güvenilir, etkin ve çevre koruma gereklerini yerine getiren bir elektrik dağıtım ağının oluşturulması, ağın işletimi ve bakımı, gerekli hallerde dağıtım ağını ve diğer ağlarla bağlantı tesislerinin geliştirilmesi ve tedarik güvenliğinin sağlanmasıdır²⁰⁸.

Dağıtım ağı işleticisi, ağ kullanıcıları veya ağ kullanıcısı kategorileri arasında, özellikle bağlı işletmeleri ve hissedarları lehine hiçbir şekilde ayırım yapmama yükümü altındadır²⁰⁹.

İletim ağları konusunda, çevre koruması bakımından öngörülen, üye devletin, ağ işleticisine, ağa kabulde, yenilenebilen enerji kaynakları veya atık kullanan veya kombine olarak elektrik ve ısı üreten üretim tesislerine öncelik tanınması yükümünü getirme olanağı, dağıtım ağları konusunda da öngörülmüştür²¹⁰.

Diğer yandan, üye devletler, dağıtım işletmelerine, belirli bir bölgedeki alıcılara elektrik temin yükümlülüğü de getirebilirler²¹¹. Böyle bir yüküm

201) 96/92/AT s. Yönerge, 8 IV.

202) 96/92/AT s. Yönerge, V. Kısım (M. 10-12).

203) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (6).

204) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (7).

205) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (8).

206) 96/92/AT s. Yönerge, 1 (9).

207) 96/92/AT s. Yönerge, 10 II.

208) 96/92/AT s. Yönerge, 10 II ve 11 I.

209) 96/92/AT s. Yönerge, 11 II.

210) 96/92/AT s. Yönerge, 11 III.

211) 96/92/AT s. Yönerge, 10 I.

getiren, üye devlet, ilgili tarifeyi de belirleyebilir. Tarifeler için, Yönerge'nin örneklediği mülahaza, alıcılara eşit davranılmasının sağlanmasıdır.

8. Ağa girişin düzenlenmesi²¹²

Yönerge, ağa giriş konusunda iki ana yöntem öngörmüştür: Anlaşmayla ağa giriş ve tek alıcı sistemi²¹³. Üye devletler bu yöntemlerden herhangi birini veya ikisini birden uygulayabilirler, ancak her iki yöntemlerden uygulanmasında da, objektif, saydam ve ayrımcı olmayan kıstaslar uygulamak yükümlü altındadırlar²¹⁴. Ancak, üye devletlere, uygun alıcılara²¹⁵, iletim ve dağıtım sisteminin kullanımına ilişkin yayınlanmış bir tarife uyarınca ağa giriş hakkının tanındığı ve ağa giriş koşulları bakımından diğer ağa giriş yöntemlerine en azından eşdeğer olan, başkaca bir ağa giriş yöntemini de uygulama olanağını vermektedir.²¹⁶ Böylelikle –tek alıcı yönteminde ağ işleticisinin tek alıcı olarak belirlenebileceği de dikkate alınır- ağa giriş konusunda çok çeşitli kombinasyonların yapılması mümkün olmaktadır.

Bugün için, sadece Almanya anlaşma yöntemini uygulamaktadır, diğer üye devletler ağa girişi tarife ile düzenlemektedirler. Bunlardan İtalya ve Portekiz, uygun alıcı niteliğini taşımayan alıcılar bakımından tek alıcı yöntemini uygulamakta, uygun alıcıların ağa girişini ise tarife yöntemi ile düzenlemektedir²¹⁷.

a. Uygun alıcı kavramı

Yukarıda da görüldüğü üzere, Yönerge, ağa giriş yöntemlerini uygun alıcıları esas alarak belirlemiştir. Uygun alıcı terimini açıklamadan önce bazı terimlere bakmakta yarar vardır: Alıcı, büyük alıcı ve tüketici. Yönerge uyarınca “alıcı”, büyük alıcıları, tüketicileri ve dağıtım işletmelerini²¹⁸; “büyük alıcı”, elektrik enerjisini, bağlı oldukları ağın içinde veya dışında elektrik enerjisi nakletmeksizin, üretmeksizin veya dağıtmaksızın satın alan veya satan tüm gerçek ve tüzel kişileri;²¹⁹ “tüketici”, elektrik enerjisini kendi kullanımını için satın alan son alıcıyı²²⁰ ifade etmektedir.

212) 96/92/AT s. Yönerge, VII. Kısım (M. 16-22).

213) 96/92/AT s. Yönerge, 16 [1].

214) 96/92/AT s. Yönerge, 16 [2].

215) Almanca “zugelassene/r Kunde/n”, İngilizce “eligible buyer/s” ve Fransızca “un/les client/s éligible/s” karşılığı olarak kullandığımız “uygun alıcı/lar” terimi, 17 ve 18. madde uyarınca sözleşme yapabilecek niteliğe sahip alıcıları ifade etmektedir, bkz. 96/92/62 s. Yönerge 19 III ve IV.

216) 96/92/AT s. Yönerge, 17 IV.

217) Komisyon'un Elektrik İç Pazarının Tamamlanmasına İlişkin Çalışma Belgesi (Arbeitsdokument der Kommissionsdienststellen – Vollendung des Energiebinnenmarktes), SEC(2001) 438, Brüksel 12.03.2001, 8.

218) 96/92/AT s. Yönerge, 17.

219) 96/92/AT s. Yönerge, 18.

220) 96/92/AT s. Yönerge, 19.

“Uygun alıcı”, terimi ise, bağımsız olarak tedarik sözleşmesi yapma ehliyetine sahip olan alıcıları ifade eder.²²¹ Kimlerin uygun alıcı olarak kabul edileceğine ilişkin kıstaslar, her bir üye devlet tarafından kendi ülkesi için belirlenir.²²² Ancak, yıllık tüketimi, otoprodüksiyonu dahil olmak üzere 100 GWh’yı aşan son tüketicilerin, uygun alıcı olarak kabul edilmesi zorunludur²²³. Bunun dışında, belirlenen kıstaslar uyarınca uygun alıcı kabul edilmeyen dağıtım işletmeleri, uygun alıcı niteliğine sahip olan alıcıların, kendi dağıtım bölgesinde tükettiği elektriği tedarik etmek ve bu miktarla sınırlı olmak üzere sözleşme yapma ehliyetine sahiptir²²⁴.

Yönerge’de, üye devletlerin uygun alıcı konusunda belirleyecekleri farklı kıstasların doğuracağı sorunları gidermeye yarayacak hükümler de vardır. Tedarik sözleşmeleri bakımından kural, bir üye devlette uygun alıcı niteliğine sahip olan alıcının, uygun alıcı olmak için aranan koşulları taşıdığı üye devletlerden tedarik yapmak üzere yapacağı sözleşmelerin yasaklanamamasıdır.²²⁵ Ancak, alıcının, ilgili üye devletlerden sadece birinde uygun alıcı niteliğinde olduğu hallerde ise tedarik girişimi reddedilebilir. Bu hallerde, ilgili işletmenin uygun alıcı niteliğine sahip olduğu ve yerleşik bulunduğu üye devlet, Komisyon’a başvurma olanağına sahiptir. Komisyon, pazarın durumunu ve ortak menfaatleri değerlendirerek, tedarik girişimini reddeden üye devlete tedariki sağlama yükümü getirebilir²²⁶.

b. Anlaşma yöntemi

Anlaşma yöntemi, elektrik üreticileri, elektrik tedarik işletmeleri ve ağ bölgesi içinde veya dışındaki uygun alıcıların, ağ işleticisiyle ağa giriş konusunda müzakere yapabilmeleri ağa giriş koşullarının bu müzakere çerçevesinde belirlenmesi esası üzerine kuruludur²²⁷.

Ağ işleticileri, saydamlığı teşvik etmek ve müzakereleri kolaylaştırmak için, her yıl, mümkün olduğunca son oniki ayda müzakereyle kabul edilen fiyatların ortalamasına dayanan bir fiyat aralığı yayınlamak zorundadırlar²²⁸.

Ağ işleticisi, ağa giriş talebini, sadece gerekli ağ kapasitenin bulunmadığı hallerde ve gerekçeli olarak reddedebilir²²⁹.

221) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, 19 III [1].

222) 96/92/AT s. Yönerge, 19 IV [1].

223) 96/92/AT s. Yönerge, 19 IV [1].

224) 96/92/AT s. Yönerge, 19 III [2].

225) 96/92/AT s. Yönerge, 19 V [1] (a).

226) 96/92/AT s. Yönerge, 19 V [1] (c).

227) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, 17 I.

228) 96/92/AT s. Yönerge, 17 III.

229) 96/92/AT s. Yönerge, 17 V.

c. Tek alıcı yöntemi

Tek alıcı yönteminde, üye devlet tarafından, bir tüzel kişi, ağ işleticisinin faaliyet bölgesi için tek alıcı olarak belirlenir²³⁰. Yönerge uyarınca "tek alıcı", bağlı olduğu ağ sisteminde, iletim ağının yeknesak işletiminden ve/veya elektrik enerjisinin merkezi alımından ve merkezi satımından sorumlu olan tüzel kişiyi ifade etmektedir.²³¹ Dolayısıyla, ağ işleticisini tek alıcı olarak belirlemek veya ağ işleticisinden ayrı bir tek alıcı belirlemek mümkündür.

Tek alıcı yöntemini benimseyen üye devlet, iletim ve dağıtım ağının kullanımını konusunda ayrımcı olmayan bir tarifelin yayınlanmasını; uygun alıcıların kendi gereksinimleri için, ağın kapsadığı bölgedeki üreticiler ile ağın kapsadığı bölge dışındaki üreticiler ve tedarik işletmeleriyle tedarik sözleşmesi yapabilmelerini ve bağımsız üreticilerin, ağın kapsadığı bölgedeki uygun alıcılarla tedarik sözleşmeleri yapmak üzere, ağa giriş konusunda iletim ve dağıtım ağlarının işleticileriyle müzakere yapabilmelerini sağlayacak önlemleri almak zorundadır²³².

Üye devlet, tek alıcıya, uygun alıcı ile üretici arasındaki sözleşmeye konu olan elektrik enerjisi miktarını, uygun alıcılara teklif ettiği satış fiyatından ağın kullanımına ilişkin tarifede belirlenen ağ kullanım fiyatının çıkarılmasıyla bulunan fiyattan satın alma yükümlülüğü getirebilir²³³. Bu yolla, tek alıcının, ağ işleticisi ve/veya tek alıcı olarak pazara hakim durumunu kullanarak, elektrik enerjisi için pazarda alımın yapılabileceği fiyatların üstünde fiyatlar uygulamasının önüne geçilmek istenmiştir. Üye devlet, tek alıcı için alım yükümlülüğü getirmediği hallerde, yapılan tedarik sözleşmelerinin, ilan edilen tarifeler çerçevesinde veya anlaşma yöntemiyle ağa girilerek ifa edilebilmesini sağlayacak önlemleri almak yükümlüdedir²³⁴.

Tek alıcı, ağa girişe izin vermeyi veya uygun alıcılardan elektrik enerjisi almayı, sadece gerekli iletim ve dağıtım kapasitesine sahip olmadığı hallerde ve gerekçeli olarak reddedebilir²³⁵.

9. Bağımsız direk hatlar

Yönerge, üye devletlere, bağımsız direk hatların oluşturulmasına ve bu direk hatlar üzerinden elektrik iletimine izin verme yükümünü de getirmiştir²³⁶. Üye devlet, bir yandan, ülkesinde yerleşik tüm elektrik üreticileri ile

230) 96/92/AT s. Yönerge, 18 I [1].

231) 96/92/AT s. Yönerge, II 22

232) 96/92/AT s. Yönerge, 18 I [2].

233) 96/92/AT s. Yönerge, 18 II.

234) 96/92/AT s. Yönerge, 18 III [1].

235) 96/92/AT s. Yönerge, 18 IV.

236) Karş. 96/92/AT s. Yönerge, 21 I, II ve IV.

elektrik tedarik işletmelerinin kendi müesseselerine, yavru işletmelerine ve uygun alıcılara direk hatlar üzerinden elektrik tedarik etmelerini sağlamak²³⁷; diğer yandan, ülkesinde yerleşik her bir alıcıya, bir üretici veya tedarik işletmesi tarafından bir direk hat üzerinden elektrik tedarik edilmesini sağlamak²³⁸ yükümlüdür. Direk hat güvencesi yükümlünün, hem üretici ve tedarik işletmeleri, hem de uygun alıcılar bakımından getirilmesiyle, bir yandan, hem üretici ve tedarikçilerin hem de uygun alıcıların kendi direk hatlarını inşa edebilmesi; diğer yandan, üye devletlerin, sözü edilenlerden bir grubuna koyacağı kısıtlamalarla, diğerlerinin güvencesini kaldıramaması amaçlanmıştır.

Direk hatların yapımına izin verilirken uygulanacak kıstaslar, her bir üye devlet tarafından kendi ülkesi için belirlenecektir.²³⁹ Belirlenecek kıstaslar objektif ve ayırım yapmayan nitelikte olmalıdır.²⁴⁰ Üye devlet, direk hat yapım izninin verilmesini, ağa girişin reddedilmiş olması veya ulusal uyumsuzluk çözüm sürecinin başlatılmış olması koşuluna bağlayabilirler.²⁴¹ Bu şekilde, üye devlet, mevcut ağların azami ve etkin kullanımını sağlayacak bir olanağa sahip olmaktadır.

Haklı gerekçelerin bulunması halinde, üye devlet direk hat yapım izni talebini gerekçeli olarak reddedilebilir²⁴².

Kullanabileceği bir direk hattının olması, üreticinin, tedarikçinin veya uygun alıcının tedarik sözleşmesi yapma ve bu sözleşmenin ifa edilmesini sağlamak üzere, mevcut iletim ve dağıtım ağlarından yararlanma olanağını kaldırmaz²⁴³.

10. Uyuşmazlıkların halli²⁴⁴

Üye devletler, müzakereler ve sözleşmelerle ilgili uyuşmazlıklarla ağa girişin veya enerji alımının reddine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde yetkili olacak bir merci tayin etmek yükümlüdürler. Tayin edilecek merci, ilgili taraflardan bağımsız olmak zorundadır.

Sınır aşan uyuşmazlıklar konusunda ise, tek alıcının dahil olduğu ağ sisteminde yetkili olan uyuşmazlık merci veya ağa girişi veya ağın kullanılmasını reddeden ağ işletmecisinin dahil olduğu ağ sisteminde yetkili olan uyuşmazlık merci yetkilidir.

237) 96/92/AT s. Yönerge, 21 I [1].

238) 96/92/AT s. Yönerge, 21 I [2].

239) 96/92/AT s. Yönerge, 21 II [1].

240) 96/92/AT s. Yönerge, 21 II [2].

241) 96/92/AT s. Yönerge, 21 IV.

242) 96/92/AT s. Yönerge, 21 V.

243) 96/92/AT s. Yönerge, 21 III.

244) 96/92/AT s. Yönerge, 20 III ve IV.

11. Elektrik işletmelerinin hesaplarının ferdileştirilmesi ve açıklığı²⁴⁵

Yönerge, üye devletlere, bunların yetkili kıldıkları makamlara ve uyuşmazlıkların çözümü için öngörülen mercilere²⁴⁶, denetim görevlerini yerine getirmek için incelemek zorunda oldukları üretim, iletim ve dağıtım işletmeleri hesaplarına ulaşma hakkını tanımaktadır²⁴⁷.

Elektrik işletmeleri, yıl sonu hesaplarını, 78/660/AET sayılı ve 25 Temmuz 1978 tarihli Belirli Hukuksal Formdaki Şirketlerin Yıllık Bilançoları Hakkında Dördüncü Konsey Yönergesini²⁴⁸ ulusal hukuka aktarmak üzere sevk edilen ulusal hukuk kuralları uyarınca hazırlamak, yayınlamak ve denetlemek zorundadırlar.²⁴⁹ Yayın yükümlülüğüne tâbi olmayan elektrik işletmeleri ise, yılsonu hesaplarını idare merkezlerinde kamuya açarlar²⁵⁰. Yılsonu hesaplarının ekinde, aktif ve pasif malvarlığı unsurları, gelir ve giderlerin ayrı tutulan hesaplara dağıtımında uygulanan kurallar yer alır²⁵¹ ve bağlı işletmelerle, iştiraklerle veya aynı hissedarların pay sahibi olduğu diğer işletmelerle yapılan büyük hacimli muameleler ayrı olarak gösterilir²⁵².

12. Pazarın açılması ve oranlar²⁵³

Yönerge'de, pazar açılma aşamaları oran usulüyle belirlenmiştir. İki tip oran vardır: Ulusal pazar açılım oranı ve ortalama Topluluk pazar açılım oranı. Bu oranlar karşılıklı etkileşim içinde belirlenmektedir.

Üye devletler, elektrik tedarik sözleşmelerinin serbestçe yapılmasına ilişkin olarak belirledikleri üst sınırları, Komisyon'a bildirirler. Komisyon bu bilgileri esas alarak, pazarın açılma hedefini gösteren ortalama Topluluk pazar açılım oranını belirler. Üye devletler, uygulayacakları pazar açılım oranlarını, ortalama Topluluk pazar açılım oranı esas alarak, yıllık tüketimi belirli bir sınırı²⁵⁴ aşan son tüketiciler için tüketicilerin otoprodüksiyonu dahil olmak üzere ve her bir tüketim alanı için ayrı olarak belirlerler. Ulusal pazar açılım oranı, 2003'te sona erecek altı yıllık zaman dilimi içinde kademeli olarak artırılır.

245) 96/92/AT s. Yönerge, VI. Kısım (M. 13-15).

246) Bkz. yukarıda N. 100.

247) 96/92/AT s. Yönerge, 13.

248) ATRG (1983) L 193/1; son olarak 1994 tarihli Katılım Andlaşmaları ile değiştirilmiştir.

249) 96/92/AT s. Yönerge, 14 II [1].

250) 96/92/AT s. Yönerge, 14 II [2].

251) 96/92/AT s. Yönerge, 14 IV [1].

252) 96/92/AT s. Yönerge, 14 V.

253) 96/92/AT s. Yönerge, 19.

254) Bu sınır Yönerge'nin yürürlüğe girdikten sonraki ilk üç yıl için 40 GWh, sonraki üç yıl için 20 GWh, daha sonraysa 9 GWh'dır, 96/92/AT s. Yönerge, 19 II.

Komisyon pazarın açılmasında uygulanacak ortalama Topluluk kotasını, 2001 yılı için % 30,20 olarak belirlemiştir.²⁵⁵ Bu oran, 2000 yılından itibaren uygulanan 20 GWh'lık yıllık tüketim sınırını aşan son tüketicilerin toplam tüketimin, tüm üye devletlerdeki tüm net tüketime bölünmesiyle belirlenmiştir.

V. Endüstriyel Son Tüketiciler Tarafından Ödenecek Gaz ve Elektrik Fiyatlarında Saydamlığın Sağlanması Amacıyla Bir Topluluk Usulü Konmasına İlişkin 29 Haziran 1990 tarihli ve 90/377/AET sayılı Konsey Yönergesi^{256,257}

90/377/AET sayılı Konsey Yönergesi, “Komisyon, kendisine verilen görevleri yerine getirmek için, gerekli tüm bilgileri alabilir ve gerekli tüm incelemeleri yapabilir; bu olanağın sınır ve ölçüsü, bu Andlaşmanın hükümlerine uygun olarak Konsey tarafından belirlenir.”²⁵⁸ hükmünü getiren ATA 213. maddeye (ATA-Ams 284) dayanılarak çıkarılmıştır.

Yönerge uyarınca, üye devletler, Yönerge eklerinde tanımlanan endüstriyel son tüketicilere gaz veya elektrik tedarik eden işletmelerin endüstriyel son tüketicilere uyguladıkları satış fiyat ve koşullarını, geçerli fiyat sistemlerini, tüketici kategorilerinin hacmini ve tüketicilerin değişik kategorilere dağılımını Eurostat'a (Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi)²⁵⁹ bildirmelerini sağlayacak önlemleri almak yükümlüdedir²⁶⁰.

Tedarik işletmeleri, sözü edilen bilgileri, Ocak ve Temmuz ayından önce olmak üzere yılda iki defa hazırlar ve iki ay içinde Eurostat'a iletilmek üzere yetkili ulusal makamlara gönderirler (yarıyıl esası).²⁶¹ Eurostat, bu bilgilere dayanarak, üye devletlerde geçerli endüstriyel tarifeler ile fiyat belirlemede kullanılan sistemleri her yıl Mayıs ve Kasım aylarında açıklar.²⁶²

Eurostat, verilen bilgilerde, önemli anormallik veya tutarsızlık görürse,

255) Komisyon'un 25 Ocak 2001 tarihli bildiri (2001/C 27/16), ATRG (2001) C 27/62.

256) ATRG (1990) L 185/16 (17.07.1990).

257) Yönerge metninin tarafımızdan yapılan serbest çevirisi ekte yer almaktadır.

258) Serbest çeviri.

259) Yeni resmi adı “Eurostat” olan Avrupa İstatistik Ofisi, 1953 yılında, AKÇT çerçevesinde Topluluğun faaliyetleri için gerek duyduğu istatistikleri oluşturmak üzere kurulmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulmasından sonra, 1958 yılında Komisyon altında bir genel direktörlük haline getirilmiştir. ATA'ya, Amsterdam Andlaşması ile eklenen 285. maddeyle, kuruluşuna, Andlaşma kapsamında bir hukuksal dayanak kazandırılmıştır. Topluluk İstatistiklerine İlişkin 17 Şubat 1997 tarihli ve 322/97/AT sayılı Konsey Yönergesi'yle de (ATRG (1997) L 52/1), “Topluluk istatistiği” kavramı tanımlanmış, istatistiklerin oluşturulma usul ve esasları belirlenmiş; ATIO'ya da “Eurostat” adı verilmiş ve istatistikler konusunda görevlendirilmiştir.

260) 90/377/AET s. Yönerge, 1

261) 90/377/AET s. Yönerge, 2 II.

262) 90/377/AET s. Yönerge, 2 II.

gerekli veri incelemesini yapmak üzere, üye devletlerin yetkili makamlarından izin isteyebilir²⁶³.

Yönerge'nin (II) numaralı eki elektriğe ilişkin özel hükümleri içermektedir.

Ek II, endüstriyel tüketicileri iki kategoriye ayırmaktadır. Bunlardan ilki, "tipik endüstriyel elektrik tüketicisi" dir. Tipik endüstriyel tüketicisinin için azami alım²⁶⁴ 10 MW olarak belirlenmiştir.²⁶⁵ 10 MW sınırını aşan endüstriyel tüketiciler bakımından, "işaret fiyat" denilen farklı bir yöntem uygulanır²⁶⁶. Tipik tüketiciler, yıllık tüketimleri, azami alımları ve yıllık kapasite kullanımı kıstasları kullanılarak, dokuz kategoriye ayrılmıştır²⁶⁷. Bu kategorilere uygulanan kapasite bedelleri ise, Ek II'de belirlenen katsayılar kullanılarak belirlenir²⁶⁸.

Eurostata'a bildirilen fiyatlar, belirlenen tipik tüketici kategorileri için geçerli olan tarifelere dayanmalıdır. Birden çok olası tarifenin mevcut olduğu hallerde, uygulaması olmayan veya kayda değer olmayacak sayıda tüketiciler için uygulanan tarifeler elendikten sonra kalan tarifelerden, tüketiciler için en cazip olanı dikkate alınır. Sadece görünüşte tarifelerin, özel sözleşmelerin veya serbest pazarlıkla belirlenen fiyatların söz konusu olduğu hallerde, en çok rastlanılan (mevcut tedarik koşullarını en fazla temsil eden) fiyat bildirilir.²⁶⁹ Fiyatlar, (kWh) başına ve sayaç kirası, sabit meblağlar veya kapasite ücretleri gibi ödenecek tüm sabit ücretler ile tüketilen kWh bedelini içerecek şekilde hesaplanır²⁷⁰. Diğer yandan, fiyatlar, ilgili ülkenin para birimi üzerinden ve vergi hariç ve vergi dahil olmak üzere ayrı ayrı bildirilir²⁷¹. Böylece, vergilerin, fiyatlar üzerindeki yükü ayıklanarak karşılaştırma yapma olanağı doğmaktadır.

İşaret fiyatın ihdas edilmesinin nedeni, Almanya ve Birleşik Krallık dışındaki üye devletlerdeki büyük endüstriyel alıcılara uygulanan fiyatların, ilgili üye devlet içinde çok az değişiklik göstermesidir²⁷². Bu nedenle, ilgili üye devletteki birbirine yakın fiyatlar tek bir "işaret fiyat" olarak bildirebilir²⁷³.

263) 90/377/AET s. Yönerge, 5.

264) Azami alım, bir yıl içinde tespit edilen, çeyrek saat içinde kW cinsinden alınan en yüksek enerji miktarıdır.

265) Ek II (1) ve (3).

266) Bkz. aşağıda N. 114-115.

267) Ek II (3).

268) Bkz. Ek II (4) (güç düzeltme katsayıları tablosu) ve (5) (düşük yük katsayıları).

269) Ek II (6).

270) Ek II (8).

271) Ek II (9).

272) Karş. Ek II (13).

273) Almanya ve Birleşik Krallık ise bölgelere ayrılmıştır. Bu devletler, bölge bazındaki işaret fiyatı bildirirler, bkz. Ek II (13).

İşaret fiyat, azami alım dikkate alınarak oluşturulan üç kategori için bildirilir. İşaret fiyatı da, (kWh) başına ve sayaç kirası, sabit meblağlar veya kapasite ücretleri gibi ödenecek tüm sabit ücretler ile tüketilen kWh bedelini içerecek şekilde hesaplanır²⁷⁴, ve fiyatlar, ilgili ülkenin para birimi üzerinden ve vergi hariç ve vergi dahil olmak üzere ayrı ayrı bildirilir.²⁷⁵ Fiyatlarla birlikte, fiyatta indirim neden olan özel faktörler ile indirim oranları da bildirilmelidir.²⁷⁶ Bunun dışında, tedarik işletmeleri her iki yılda bir her bir kategorisindeki tüketici sayısı ile o kategorideki tüketicilerin yıllık toplam tüketimini bildirirler²⁷⁷.

VI. Sonuç yerine: Son gelişmeler

Görüldüğü üzere, Avrupa Topluluğu; tüm olumsuzluklara rağmen, ayrıntılı kurallar içeren düzenlemeleri yapmayı başarmıştır. Tüm bu düzenlemeler, sadece pazarın açılması (liberalizasyon) amacını değil, etkin ve düzenli enerji temini ve yatırımların etkin ve azami kullanımı amacını da gütmektedir.

Komisyon, bugün için varılan gelişim aşamasını, ne liberalizasyon amacı, ne de enerji temini ve yatırım kullanımı amaçları bakımından tatmin edici bulmaktadır.²⁷⁸ Komisyon'un bu kanısı, 23-24 Mart 2000 tarihlerinde Lizbon'da toplanan Avrupa Topluluğu Konseyi tarafından da paylaşılmış ve Komisyon'un diğer pazarlar yanında elektrik pazarının liberalizasyonu konusunda da daha hızlı hareket etmesi istenmiştir²⁷⁹. Avrupa Parlamentosu da, 2000 Temmuzunda, Komisyon'dan enerji pazarlarının nihai ve tam bir liberalizasyonu için ayrıntılı bir plan hazırlamasını istemiştir²⁸⁰.

Komisyon, bu gelişim üzerine, 96/92/AT sayılı Elektrik İç Pazar Yönergesi ile 98/30/AT sayılı Doğalgaz İç Pazarı Yönergesinde değişiklik yapmak üzere bir öneri²⁸¹ ve sınıraşan elektrik ticaretinde ağa giriş koşullarına ilişkin yeni bir yönerge önerisi²⁸² hazırlamıştır.

274) Ek II (16).

275) Ek II (20).

276) Ek II (17).

277) Ek II (21).

278) Karş. 29 Kasım 2000 tarihli ve "KOM(2000)769 endgültig" sayılı "Yeşil Kitap – Enerji Tedariğinin Güvencelemesi İçin Bir Avrupa Stratejisine Doğru"; Komisyon'un 96/92/AT sayılı Yönerge'ye ilişkin ikinci raporu (http://europa.eu.int/comm/energy/en/elec_single_market/harm_rep/cb_harmo2_de.pdf).

279) Karş. Avrupa Topluluğu Konseyi tarafından hazırlanan Sonuç Bildirisi, 16 ve 17. paragraflar. (Sonuç bildirilerine "<http://ue.eu.int>" adresi altından ulaşmak mümkündür.).

280) Enerji Pazarlarının Liberalizasyonuna İlişkin 6 Temmuz 2000 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı (A5 0180/2000), Karara "<http://www.europarl.eu.int>" adresi altından ulaşmak mümkündür.

281) Doc. No. 501PC0125(01), öneriye "<http://europa.eu.int/eur-lex>" adresi altından ulaşmak mümkündür.

282) Doc. No. 501PC0125(02), öneriye "<http://europa.eu.int/eur-lex>" adresi altından ulaşmak mümkündür.

23-24 Mart 2001 tarihinde Stokholm'de toplanan Avrupa Topluluğu Konseyi, Komisyon'un bu önerilerini değerlendireceğini açıklamış ve Komisyon'dan, 2002 yılı ilkbaharında yapacağı toplantıya kadar, elektrik ve doğalgaz sektörlerindeki durumu gösteren bir rapor hazırlamasını istemiştir²⁸³.

Bu gelişmeler, 2002, en geç 2003 yılında elektrik pazarına ilişkin daha ayrıntılı düzenlemelerin yapılacağını göstermektedir.

283) Karş. Avrupa Topluluğu Konseyi tarafından hazırlanan Sonuç Bildirisi, 17. paragraf. (Sonuç bildirilerine "<http://ue.eu.int>" adresi altından ulaşmak mümkündür.).

ÇALIŞMA EKİ I

ELEKTRİK ENERJİSİNİN BÜYÜK AĞLAR ÜZERİNDEN AKTARIMI HAKKINDA 29 EKİM 1990 TARİHLİ VE 90/547/AET SAYILI KONSEY YÖNERGESİ^{1, II}

[ATRG (1990) L 313/30 (13.11.1990)]

Avrupa Toplulukları Konseyi,

Avrupa Topluluğunu Kuran Andlaşmaya, özellikle 100a maddesine dayanarak,

Komisyon'un önerisi üzerine¹,

Avrupa Parlamentosu ile işbirliği içinde²,

Ekonomik ve Sosyal Komite'nin görüşünü alarak³,

aşağıda yer alan nedenleri gözönünde tutarak işbu Yönergeyi karara bağlamıştır:

[¹] İç pazarın aşamalı olarak, 31 Aralık 1992 tarihine kadar gerçekleştirilmesi için önlem alınması gereklidir. Avrupa Konseyi, tek bir iç pazarın gerçekleştirilmesi gereğini, enerji sektörü konusunda Rodos'ta yapılan Avrupa Konseyi toplantısında da olduğu gibi, bir çok kereler vurgulamıştır. İç pazarın, özellikle elektrik enerjisi sektöründe gerçekleştirilmesi Topluluğun enerji politikasına ilişkin hedeflerinin gelişimini kolaylaştıracaktır.

[²] Tek iç pazarın gerçekleştirilmesi için, Avrupa enerji pazarının daha iyi entegre olması gerekmektedir. Elektrik enerjisi, Topluluğun enerji bilançosunda önemli bir paya sahiptir.

[³] Enerji, özellikle elektrik enerjisi alanında iç pazarın gerçekleştirilmesinde ekonomik ve sosyal birlik hedefi dikkate alınmalıdır. Bu somut olarak,

(I) Çeviren: Dr. iur. Burak ODER, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Yardımcı Doçenti. Bağlantı: boder@bilgi.edu.tr veya burakoder@yahoo.com.

(II) Çeviride Almanca, İngilizce ve Fransızca metinler karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır. Köşeli parantez içindeki numaralar tarafımızdan verilmiştir.

1) ATRG (1990) C 8/4 (13 Ocak 1990).

2) ATRG (1990) C 113/91 (7 Mayıs 1990).

3) ATRG (1990) C 75/23 (26 Mart 1990).

özellikle en çok yoksun kalmış bölgelerdeki yaşam koşulları ile gelişim temellerinin uyumlaştırılması ve iyileştirilmesi için, Topluluğun tüm bölgelerindeki bütün yurttaşlara, optimal biçimde elektrik tedarik edilmesinin sağlanmasını ifade etmektedir.

[4] Enerji politikası bakımından, bu politikanın sadece maliyetlerin düşürülmesi ve rekabetin sağlanması amacıyla yürütülmeyip, tedarik güvenliğinin ve enerji üretim yöntemlerinin çevreyle uyumluluğunun da dikkate alınması gereği iç pazarın tamamlanmasına yönelik diğer tüm önlemlerde olduğundan daha fazla önem taşımaktadır.

[5] Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için, elektrik enerjisi sektörünün özgün nitelikleri dikkate alınmalıdır.

[6] Avrupa ülkelerinin büyük yüksek gerilim ağları arasında her geçen yıl daha artan bir mübadele vardır. Bu mübadele için ağ bağlantılarının yapımı ve işletiminin koordinasyonu, Avrupa Topluluğu bakımından elektrik enerjisi alanında tedarik güvenliğini ve aynı zamanda maliyetlerin düşmesini sağlayacaktır.

[7] Büyük elektrik ağları arasında, asgari bir yıl süreli sözleşmeler kapsamında elektrik enerjisi mübadelesi, mübadele taleplerinin ve bu taleplerin sonuçlarının Komisyon'a düzenli olarak bildirilmesini gerektirecek önemdedir.

[8] Arzu edilen, büyük ağlar arasındaki elektrik enerjisi mübadelesinin, güvenliğe ve elektrik tedarik kalitesine dokunulmaksızın artırılmasıdır ve bu olanaklıdır. Araştırmalar, büyük ağlar arasındaki elektrik enerjisi mübadelesinin artırılmasının, üretim araçlarının ve altyapıların da optimal şekilde kullanılması halinde, elektrik üretimi ve iletimine ilişkin yatırım ve yakıt maliyetlerini, asgari düzeye düşüreceğini göstermiştir.

[9] Büyük ağlar arasındaki elektrik enerjisi mübadelesinin artırılmasının önünde, hâlâ engeller vardır. Bu engellerin teknolojik seviyeden veya ağların özelliğinden kaynaklanmayanları, büyük ağlar arasında elektrik enerjisi aktarımını sağlama yükümü yerine getirilir ve bu yükümün yerine getirilmesini denetlemek için elektrik sektörünün özelliklerine uygun bir sistem oluşturulursa kaldırılabilir.

[10] Bu yüküm ve denetim, mübadelesi Topluluk menfaatlerine yönelik olan, yani büyük ağlar üzerinden yapılan yüksek gerilimli elektrik aktarımını kapsamaktadır.

[11] Elektrik enerjisinin büyük ağlar üzerinden aktarımına ilişkin sözleşmelerin koşulları yetkili kuruluşlar arasında müzakere edilmeli, aktarım koşulları adil olmalı ve Topluluğun rekabet kurallarına aykırı hükümleri ne doğrudan ne de dolaylı olarak içermelidir.

[12] Komisyon, aktarım anlaşmalarının yapılmasını kolaylaştırmak için, taraflardan birinin başvurusu üzerine başlayacak, ancak sonucu hukuksal bakımdan bağlayıcı olmayacak bir uzlaştırma usulünün ihdas edilmesini öngörmektedir.

[13] Üye devletlerin elektrik aktarımıyla ilgili düzenlemelerinin uyumlaştırılması gereklidir.

[14] Elektrik iç pazarının gerçekleştirilmesi, ulusal elektrik ağlarının daha iyi entegrasyonuna yönelik dinamik bir süreç olacaktır; bu bağlamda, Topluluğun kenar ve ada bölgelerinin büyük bağlantılı ağlara, etkin ve sosyal politikalar bakımından yararlı biçimde bağlanmasını hızlandırmak için, alt-yapı alanında programlar ve girişimler yürütülecektir.

[15] Avrupa'nın büyük ağlarının bağlantılandırılması, Topluluğun sınırları aşan bir coğrafi bölgede gerçekleştirilmelidir. Avrupa bağlantılı ağına katılmış üçüncü ülkelerle bu alanda işbirliği sağlanması için çaba gösterilmesinde yarar olduğu açıktır.

Madde 1

Üye devletler, ülkelerinde büyük yüksek gerilimli iletim ağları arasında elektrik aktarımını, bu Yönergede belirlenen koşullara uygun şekilde kolaylaştırmak için gerekli önlemleri alırlar.

Madde 2

(1) Topluluk ile üçüncü ülkeler arasından yapılan özel anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, bu Yönerge anlamında büyük ağlar arasında elektrik aktarımını, aşağıda sayılan koşulları taşıyan her türlü elektrik enerjisi aktarımını ifade eder:

a) Aktarım, bir üye devlette, dağıtım ağları hariç olmak üzere, o üye devletin ülkesindeki, Avrupa yüksek gerilim ağlarına katılmış bir büyük yüksek gerilim ağında yetkili olan kuruluş veya kuruluşlar tarafından yapılıyorsa;

b) Çıkış ve varış ağı Topluluk ülkesindeyse;

c) Aktarım sırasında en az bir Topluluk içi sınır aşıyorsa.

(2) [1] Bu Yönergenin hükümleri, yüksek gerilimli iletim ağları ile Yönerge ekindeki listede yer alıp üye devletlerde bu hususta yetkili olan kuruluşlar için geçerlidir. [2] Yönerge ekindeki liste, gerekli hallerde, ilgili üye devletlere danışılarak, bu Yönergenin amaçları çerçevesinde ve özellikle 1. fıkranın (a) bendi dikkate alınarak Komisyon tarafından güncellenir.

Madde 3

(1) Büyük ağlar arasında elektrik aktarımına ilişkin sözleşmeler, bu ağlardan ve aktarımın kalitesinden sorumlu kuruluşlar veya gerekli hallerde üye devletlerde elektrik ihraç ve ithaliyle sorumlu kuruluşlar arasında müzakere edilir.

(2) Aktarım koşulları, Andlaşma'nın hükümlerine uygun olarak, ayrımcılık yapmamalı ve adil olmalı, kötüye kullanma niteliğinde hükümler veya haksız sınırlamalar içermemeli, tedarik güvenliğini ve hizmet kalitesini tehlikeye düşürmemeli ve özellikle rezerve üretim kapasitelerinin kullanımı ile mevcut sistemlere mümkün olduğunca etkin şekilde elektrik yüklenmesi amacını dikkate almalıdır.

(3) Üye devletler, Yönerge ekinde listede yer alan ve yargı yetkilerine tâbi olan kuruluşların, aşağıdaki gerekleri gecikmeksizin yerine getirmeleri için gerekli önlemleri alır:

— Söz konusu kuruluşların, asgari bir yıl süreli elektrik enerjisi alım satım sözleşmelerine dayanan aktarım taleplerini, Komisyon'a ve yetkili ulusal makamlara bildirmeleri;

— Talep edilen elektrik aktarım koşullarını belirlemeye yönelik müzakere yapmaları;

— Yapılan aktarım sözleşmelerini Komisyon'a ve yetkili ulusal makamlara bildirmeleri;

— Talebin bildirilmesinden itibaren oniki ayı aşan müzakerelere rağmen sözleşme yapılamaması halinde, bunun nedenlerini Komisyon'a ve yetkili ulusal makamlara bildirmeleri.

(4) İlgili her kuruluş, Komisyon'un başkanlığını yapacağı ve Topluluk'taki büyük ağlardan sorumlu kuruluşların temsil edileceği şekilde oluşturacağı bir merciin, aktarım koşulları konusunda uzlaştırma yapması talebiyle başvurabilir⁴.

Madde 4

Talep edilen aktarım konusunda anlaşma sağlanamamasına ilişkin gerekçenin haksız veya yetersiz olması halinde, Komisyon başvuru sahibinin şikayeti üzerine veya re'sen Topluluk Hukukunda öngörülen usulü başlatır.

Madde 5

^[1] Üye devletler, bu Yönergenin gereklerini 1 Temmuz 1991 tarihine

4) Bkz. Büyük Ağlar Üzerinden Elektrik Aktarımı Konusunda Bir Uzmanlar Komitesi Oluşturulmasına İlişkin 4 Mart 1992 tarihli ve 92/167/AET sayılı Komisyon kararı, ATRG (1992) L 74/43 (20 Mart 1992). Karar, tarafımızdan çevrilmiştir (B 92/167/AT).

kadar yerine getirmek üzere, gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yürürlüğe koyarlar. ^[2] Üye devletler yaptıkları düzenlemeleri gecikmeksizin Komisyon'a bildirirler.

Madde 6

Bu Yönergenin muhatabı üye devletlerdir.

EK (I)

Bu Yönerge Kapsamına Giren Büyük Ağlar ile Kuruluşların Listesi (II)

Devlet	Kuruluş/Büyük ağ
Avusturya	— Österreichische Elektrizitätswirtschaft AG — Tiroler Wasserkraftwerke AG — Vorarlberger Kraftwerke AG — Vorarlberger Illwerke AG
Belçika	CPTE — Société pour la coordination de la production et du transport de l'électricité
Büyük Britanya	— National Grid Company — Scottish Power — Scottish Hydro-Electric — Northern Ireland Electricity
Danimarka	— ELTRA — ELKRAFT
Federal Almanya	— Bayernwerk AG — Berliner Kraft und Licht (Bewag)-AG — EnBW Transportnetze AG — Hamburgische Electricitäts-Werke AG (HEW) — PreussenElektra Aktiengesellschaft — RWE Energie AG — Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG (VEW) — VEAG Vereinigte Energiewerke AG
Finlandiya	Suomen Kantaverkko Oyj (Finnish Power Grid PLC)
Fransa	Électricité de France
Hollanda	SEP
İrlanda	Electricity Supply Board
İspanya	Red Eléctrica de España, SA
İtalya	— Edison — Edison Termoelettrica — Enel
Lüksemburg	— Cegedel — SOTEL
Portekiz	Rede Eléctrica Nacional S.A. (REN)
Yunanistan	Public Power Corporation (PPC)

(I) Ç.n.: Bu ek, Komisyon'un 98/75/AT sayılı ve 1 Ekim 1998 tarihli Yönergesiyle [ATRG (1998) L 276/10] yapılmış ve liste güncellenmiştir. anılan Yönerge ve ek yayımlandığı 13 Ekim 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kaldırılan ek, aşağıda yer almaktadır.

(II) Ç.n.: Liste, devlet adları Türkçe olarak yeniden dizilmiştir.

ÇALIŞMA EKİ II

BÜYÜK AĞLAR ÜZERİNDEN ELEKTRİK AKTARIMI KONUSUNDA BİR UZMANLAR KOMİTESİ OLUŞTURULMASINA İLİŞKİN 4 MART 1992 TARİHLİ VE 92/167/AET SAYILI KOMİSYON KARARI^(I) (II)

[*ATRG (1992) L 74/43 (20.03.1992)*]

Avrupa Toplulukları Komisyonu,

Avrupa Topluluğunu Kuran Andlaşmaya dayanarak ve
aşağıda yer alan nedenleri dikkate alarak işbu karara varmıştır:

^[1] Enerji iç pazarının tamamlanması bakımından Komisyon, Konsey'in Elektrik Enerjisinin Büyük Ağlar Üzerinden Aktarımı Hakkında 90/547/AET sayılı ve 29 Ekim 1990 tarihli Yönergesinin¹ 2. maddesi anlamında büyük ağlar üzerinden elektrik aktarımının teşvik edilmesi yoluyla enerji mübadelesinin kolaylaştırılması amacını izlemektedir.

^[3] Bu amaçla Komisyon'un, aktarımın düzgün işlemesi ve bununla bağlantılı ekonomik, teknik, hukuksal ve sosyal boyutlarla ilgili sorularda bir uzmanlar komitesine danışabilmesi arzu edilir niteliktedir.

^[3] Bu komitede, büyük iletim ağlarının işleticileri temsil edilmelidir. Bunun yanında, komiteye, spesifik uzmanlık bilgisini sunabilecek özel nitelikli kişilerin de katılımı öngörülmelidir.

^[4] Uzmanlar komitesini, 90/547/AET sayılı Yönergenin 3. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen uzlaştırma mercii olarak da kullanmak yerinde olacaktır.

^[5] Etkin bir uzlaştırma sürecinin sağlanabilmesi için, uzmanlar komitesi, her bir uzlaştırma başvurusu için, ad hoc komite olarak toplanabilmelidir.

(I) Çeviren: Dr. iur. Burak ODER, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Yardımcı Doçenti. Bağlantı: boder@bilgi.edu.tr veya burakoder@yahoo.com.

(II) Çeviride Almanca, İngilizce ve Fransızca metinler karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır. Köşeli parantez içindeki numaralar tarafımızdan verilmiştir.

1) ATRG (1990) L 313/30 (13 Kasım 1990). Yönerge, tarafımızdan çevrilmiştir (Y 90/547/AET).

Madde 1

Komisyon'un yanında yer almak üzere, "Komite" adıyla anılacak bir Büyük Ağlar Üzerinden Elektrik Aktarımı Uzmanlar Komitesi kurulmuştur.

Madde 2 [Komitenin Görevleri]

Komite aşağıda sayılan konularda görevlidir:

— Talebi üzerine Komisyon'a elektrik aktarımına ve aktarım operasyonlarına ilişkin sorularda danışmanlık yapmak;

— Müzakere halindeki tarafların başvurusu üzerine, belirli bir aktarım talebi konusunda uzlaşma önerileri hazırlamak.

Madde 3 [Danışmanlık]

Danışmanlık işlevi kapsamında

a) Komite özellikle:

— ^[1] Ekonomik ve sosyal koşulları da dikkate alarak, aktarımın teknik, mali ve hukuksal koşullarını;

— ^[2] Elektrik mübadelesinin artırılmasını ve altyapıların teknik bakımdan iyileştirilmesini teşvik edici önlemleri;

— ^[3] Üçüncü devletlerdeki işletme ve kuruluşlar ile işbirliği olanaklarını araştırır.

b) Komite, Komisyon'a aşağıda sayılan konularda yardımcı olur:

— ^[1] 90/547/AET sayılı Yönergenin uygulanmasına ilişkin yıllık raporların hazırlanması;

— ^[2] 90/547/AET sayılı Yönergenin ekinin değiştirilmesi.

Madde 4 [Komitenin oluşumu] ²

(1) Komite, aşağıda gösterilen yirmi üyeden oluşur:

— Topluluk içinde faaliyet gösteren yüksek gerilim ağlarının onbeş temsilcisi (her üye devlet için bir temsilci);

2) 95/1/AT, Euratom, AKÇT sayılı Konsey kararıyla [ATRG (1995) L 1/1 (1 Ocak 1995)] kabul edilen Avusturya, İsveç ve Finlandiya'nın Katılım Belgeleriyle [ATRG (1994) C 241/21 (29 Ağustos 1994)] değişik metin.

- Elektrik aktarımı konusundaki mesleki deneyimi ve yeterliği Toplukta yaygın kabul görmüş üç bağımsız uzman;
- EURELECTRIC'in bir temsilcisi³;
- Komisyon'un bir temsilcisi.

(2) Komite üyeleri Komisyon tarafından atanır. Onbeş ağ temsilcisi ile EURELECTRIC'in temsilcisi ilgili çevrelere danışıldıktan sonra her üyelik için en az iki adayın yer aldığı bir listeden atanır.

Madde 5 [Yayın]

Üyelerin listesi, Komisyon tarafından Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayınlanır.

Madde 6 [Görev süresi]

- (1) Komite üyeliği dört yıla sınırlıdır.
- (2) Yeniden seçilmek caiz değildir.
- (3) 1 ve 2. fıkralara istisna olarak, Komitenin kuruluşu sırasında atanan üyelerin yarısının görev süresi iki yıldır, bu süre dört yıla uzatılabilir.
- (4) Görev süresi sona eren Komite üyeleri, görevlerine son verilene kadar üyeliklerine devam ederler.
- (5) Dört yıllık görev süresi dolmadan önce çekilme, ölüm veya başka bir nedenle görevi sona eren üyenin yerine, kalan görev süresi için 4. maddenin 2. fıkrasında öngörülen usulle yeni atama yapılır.
- (6) Komisyon, ilgili çevrelere danıştıktan sonra bir üyenin görev süresini

3) Ç.n.: EURELECTRIC (European Grouping of the Electricity Supply Industry – Avrupa Elektrik Enerjisi Tedarik Endüstrisi Grubu), Avrupa'da faaliyet gösteren elektrik enerjisi endüstrisi işletmelerinin, 1988 Sorrento Kongresi sonrasında 1989 yılında kurdukları bir meslek kuruluşudur. EURELECTRIC, her üye devletin bir temsilcisi ile bir UNIPEDE (International Union of Producers and Distributors of Electrical Energy – Uluslararası Elektrik Enerjisi Üreticileri ve Dağıtımçıları Birliği), bir UCPTE (Union for Coordination of the Production and Transmission of Electricity – Elektrik Üretimi ve İletimi Koordinasyon Birliği) ve bir NORDEL (Organisation för nordiskt elsamarbete, İskandinav ülkelerinde faaliyet gösteren enerji işbirliği kuruluşu) temsilcisinden oluşmaktadır. EURELECTRIC, 1991 yılında Avrupa Ekonomik Menfaat Birliği (= Avrupa Ekonomik Çıkarlar Birliği) olarak tanınmıştır [Avrupa Ekonomik Çıkarlar Birliği konusunda bkz. TEKİNALP, Ü., (Tekinalp/Tekinalp) Avrupa Birliği Hukuku, Güncelleştirilmiş 2. bası, İstanbul 2000, 730 (§ 42, N. 4)]. 1997 Montrö Kongresi sonrasında UNIPEDE ile sekreterya-larını birleştiren EURELECTRIC, 1998 Varşova Konvansiyonu'yla UNIPEDE ile "International Union of Producers and Distributors of Electrical Energy – UNIPEDE" adı altında birleşmiştir. Elektrik endüstrisi alanında işbirliğinin kısa bir tarihçesi için bkz. LYONS, Paul K., 75 Years of Cooperation in the Electric Industry, "www.atalink.co.uk/eurelectric75".

sona erdirebilir ve üyelik için 4. maddenin 2. fıkrasında öngörülen usulle yeniden atama yapar.

(7) Komite çalışmaları için ücret ödenmez.

Madde 7 [Çalışma usulü]

(1) Komite başkanlığını Komisyon temsilcisi yürütür.

(2) Komisyon'un ilgili departmanlarının temsilcileri, Komite toplantılarına izleyici olarak katılırlar.

(3) Komitenin sekreterlik işleri, Komisyon departmanları tarafından yürütülür.

(4) ^[1] Başkan, gündemde bulunan bir konuda özel bilgisi olan kişileri, bilirkişi olarak toplantıya katılmaya davet edebilir. [2] Bilirkişiler, sadece davet edildikleri konulardaki görüşmelere katılırlar.

(5) Komite, kendi içtüzüğünü yapar.

(6) Komite yılda en az bir defa toplanır.

Madde 8 [Uzlaştırma]

(1) Sadece, belirli bir aktarım talebine ilişkin uyuşmazlığın tarafları Komiteye başvurabilirler.

(2) Komite, her bir uzlaştırma başvurusu için, ad hoc komite olarak toplanır.

(3) ^[1] Komite, uzlaştırma mercii olarak görev yaparken başkan ve aşağıda sayılan altı üyeden oluşur:

— EURELECTRIC temsilcisi;

— Komitenin üç uzman üyesinin arasından seçilecek iki uzman üye;

— Komitede yer alan oniki ağ temsilcisinin, kendi aralarından seçtikleri, uzlaştırma konusu olan aktarım talebinin müzakerelerinde taraf olan ağların temsilcileri dışındaki üç ağ temsilcisi.

^[2] Başkan oylamalara katılmaz.

(4) Taraflar, başvuru üzerine başlayan uzlaştırma sürecini kabul etmekle yükümlüdür.

(5) Uzlaştırma mercii olarak görev yapan Komite, üyeleri arasından bir raportör atar.

(6) Uzlaştırma konusu olan aktarım talebinin müzakerelerinde taraf olan ağların temsilcileri, görüşlerini açıklamak üzere davet edilir.

(7) ^[1] Uzlaştırma mercii olarak görev yapan Komitedeki müzakerelerden sonra, raportör, Komitenin diğer beş üyesinin kabul edebileceği nitelikte bir uzlaşma önerisi hazırlar. [2] Komite üyeleri öneri konusunda anlaşamazlarsa, raportör, Komitenin diğer beş üyesinin çoğunluğun kabul edebileceği nitelikte bir uzlaşma önerisi hazırlar. [3] Bu hallerde, azınlıkta kalan üyelerin görüşleri tutanağa geçirilir.

(8) Başkan, uzlaştırma başvurusunun yapıldığı günden başlamak üzere üç ay içinde, uzlaşma önerisini, eğer varsa azınlık görüşlerini de içerecek şekilde, taraflara bildirir.

(9) Uzlaşma önerisinin hukuksal bağlayıcılığı yoktur.

(10) Aktarım talebinin taraflarının yerleşik olduğu üye devletlerin temsilcileri uzlaştırma sürecine izleyici olarak katılabilirler.

Madde 9 [Gizlilik]

Komisyon'un, istenen görüşün ve sorulan sorunun gizli tutulması gereken bir konuya ilişkin olduğunu bildirdiği hallerde, Komite üyeleri ve 7. maddenin 4. fıkrası uyarınca davet edilen bilirkişiler, Komitedeki çalışmaları dolayısıyla edindikleri bilgileri gizli tutmakla yükümlüdürler.

Madde 10 [Yürürlük]

Bu karar 4 Mart 1992 tarihinde yürürlüğe girer.

ÇALIŞMA EKİ III

ELEKTRİK İÇ PAZARINA İLİŞKİN ORTAK KURALLAR HAKKINDA 19 ARALIK 1996 TARİHLİ VE 96/92/AT SAYILI AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEY YÖNERGESİ ^(I) ^(II) ^(III) ^(IV)

[ATRG (1997) L 27/20 (30.01.1997)]

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi,

Avrupa Topluluğunu Kuran Andlaşmaya, özellikle 57. maddenin 2. fıkrasına, 66. maddeye ve 100a maddesine dayanarak, Komisyon'un önerisi üzerine,¹ Ekonomik ve Sosyal Komite'nin görüşünü alarak², Andlaşmanın 189b maddesinde öngörülen usule uygun olarak³ ve aşağıda yer alan nedenleri dikkate alarak işbu Yönergeyi karara bağlamıştır:

(1) İç Pazarın düzenli işlemlerini sağlamak için önlemler alınmalıdır. İç Pazar, iç sınırların olmadığı ve malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının güvencelendiği bir alanı kapsamaktadır.

(2) Rekabete dayalı bir elektrik pazarının gerçekleştirilmesi, enerji iç pazarının tamamlanması yönünde önemli bir adımdır.

(3) Bu Yönerge, Andlaşmanın, özellikle iç pazar ve rekabet hakkındaki hükümlerinin sınırsız uygulanmasını etkilememektedir.

(4) Elektrik iç pazarının gerçekleştirilmesi, tedarik güvenliği ve Avrupa

(I) 19 Şubat 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

(II) Ayrıca bkz. Su, enerji, taşımacılık ve telekomünikasyon sektörlerinde ihale usullerinin koordinasyonuna ilişkin 14 Haziran 1993 tarih ve 93/38/AET sayılı Konsey yönergesi [ATRG (1993) L 199/84 (09.08.1993)]

(III) Çeviren: Dr. iur. Burak ODER, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Yardımcı Doçenti. Bağlantı: boder@bilgi.edu.tr veya burakoder@yahoo.com.

(IV) Çeviride Almanca metin esas alınmakla beraber, İngilizce ve Fransızca metinler de karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır. Köşeli parantez içindeki numaralar tarafımızdan verilmiştir.

1) ATRG (1992) C 65/4 (14 Mart 1992) ve ATRG (1994) C 123/1 (4 Mayıs 1994).

2) ATRG (1993) C 73/31 (15 Mart 1993).

3) Avrupa Parlamentosu'nun 17 Kasım 1993 tarihli görüşü (ATRG (1993) C 329/150 (6 Aralık 1993)); Konsey'in 25 Temmuz 1996 ortak görüşü (ATRG (1996) C 315/18 (24 Ekim 1996)) ve Avrupa Parlamentosu'nun 11 Aralık 1996 tarihli kararı ve Konsey'in bu Yönergeyi karara bağlayan 19 Aralık 1996 tarihli kararı.

ekonomisinin rekabet yeteneği güçlendirilirken, aynı zamanda, çevrenin korunması gereğine saygı gösterilerek elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımında etkinliğin de sağlanması bakımından özel önem taşımaktadır.

(5) Elektrik endüstrisinin yeni çevresine esnek ve düzenli biçimde uyum sağlayabilmesi gereği ve elektrik sistemlerinin bugün için farklı şekilde yapılandırıldığı dikkate alındığında, elektrik iç pazarı aşamalı şekilde gerçekleştirilmelidir.

(6) Elektrik iç pazarının gerçekleştirilmesi, ağların bağlantılandırılması⁴ ve birlikte çalışma yeteneğini⁵ teşvik etmelidir.

(7) Konsey'in Elektrik Enerjisinin Büyük Ağlar Üzerinden Aktarımı Hakkında 90/547/AET sayılı ve 29 Ekim 1990 tarihli Yönergesi⁶ ile Endüstriyel Son Tüketiciler Tarafından Ödenecek Gaz ve Elektrik Fiyatlarında Saydamlığın Sağlanması Amacıyla Bir Topluluk Usulü Konmasına İlişkin 90/377/AET sayılı ve 29 Haziran 1990 tarihli Yönergesi⁷ elektrik iç pazarının tamamlanması yolunda ilk aşamayı oluşturmaktadır.

(8) Elektrik pazarının gerçekleştirilmesi için artık başkaca önlemlerin de alınması gerekmektedir.

(9) Elektrik işletmeleri, kamu hizmetine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi saklı kalmak üzere, iç pazarda, rekabete yönelik ve rekabet yeteneğine sahip bir pazarın gerçekleştirilmesi gereğini dikkate alarak faaliyet gösterebilmelidirler.

(10) Bugün için, üye devletlerde yapısal farklılıklar ve buna bağlı olarak elektrik sektörü için farklı düzenlemeler vardır.

(11) İkincilik ilkesi uyarınca Topluluk düzeyinde, üye devletlerin kendi özel durumlarına en uygun yöntemi seçebilmelerine olanak tanıyan ve uygulamaya ilişkin ayrıntıların tespitini üye devletlere bırakan bir genel ilkeler çerçevesi belirlenmelidir.

(12) Bununla beraber, geçerli pazar organizasyonundan bağımsız olarak, ağa giriş bu Yönergeye uygun biçimde açık olmalı ve üye devletlerde eşdeğer ekonomik sonuçlara ve böylelikle doğrudan karşılaştırılabilir nitelikte bir pazar açılmasına ve elektrik pazarlarına doğrudan karşılaştırılabilir nitelikte bir girişe ulaştırmalıdır.

4) Ç.n.: Almanca "Verbund"; İngilizce "interconnection"; Fransızca "interconnexion".

5) Ç.n.: Almanca "Interoperabilität"; İngilizce "interoperability"; Fransızca "interopérabilité".

6) ATRG (1990) L 313/30 (13 Kasım 1990); Komisyon'un 95/162/AT sayılı kararıyla değişik, ATRG (1995) L 107/53 (12 Mayıs 1995).

7) ATRG (1990) L 185/16 (17 Temmuz 1990); Komisyon'un 93/87/AET sayılı yönergesiyle değişik, ATRG (1993) L 277/32 (10 Kasım 1993).

(13) Serbest rekabetin tedarik güvenliği ile tüketicinin ve çevrenin korunmasını her durumda güvenceleyemeyeceği kanısında olan bazı üye devletlerde, tedarik güvenliği ile tüketicinin ve çevrenin korunmasının sağlanması için kamu hizmeti yükümlülüklerinin getirilmesi gerekli olabilir.

(14) Uzun süreli planlama, bu kamu hizmeti yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için bir araç oluşturabilir.

(15) Andlaşma, malların serbest dolaşımının ve rekabetin sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir.

(16) Özellikle Andlaşmanın 90. maddesinin 1. fıkrası üye devletleri, bu husustaki hükümlere, kamusal işletmeler ile kendisine özel veya münhasır haklar tanınan işletmeler bakımından da uyma yükümlülüğünü getirmektedir.

(17) Andlaşmanın 90. maddesinin 2. fıkrası, eğer özel koşulları yerine gelmişse, genel ekonomik menfaatlere yönelik hizmetlerle görevlendirilmiş işletmeleri de bu husustaki hükümlere tâbi kılmaktadır.

(18) Bu Yönergenin ulusal hukuka aktarılması, bu işletmelerin faaliyetleri üzerinde de etkili olacaktır.

(19) Bu nedenle üye devletler, elektrik sektöründeki işletmelere kamu hizmeti yükümlülükleri getirirken, Andlaşmanın ilgili hükümlerine, Topluluk Mahkemesi tarafından yorumlandığı şekilde uymak zorundadırlar.

(20) Elektrik iç pazarının gerçekleştirilmesinde, Topluluğun ekonomik ve sosyal birliğini sağlama hedefi, özellikle elektrik iletimini sağlayan ulusal ve Topluluk içi altyapı konusunda büyük ölçüde dikkate alınmalıdır.

(21) Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Enerji Alanındaki Trans-Avrupa Ağlara İlişkin Bir Dizi Yönerge Çıkarılması Hakkında 1254/96/AT sayılı ve 5 Haziran 1996 tarihli kararla⁸ entegre elektrik iletim altyapısının oluşturulmasına katkıda bulunmuşlardır.

(22) Bu hususta, elektrik üretimine ve iletim ve dağıtım ağlarının işletilmesine ilişkin ortak kurallar çıkarılmalıdır.

(23) Elektrik üretimi bakımından pazar, izin veya ihale usulünü öngören ve objektif, saydam ve ayırım yapmayan nitelikte kıstasların uygulanacağı iki yöntemle açılabilir.

(24) Bu çerçevede içinde, otoprodüktörlerin ve bağımsız üreticilerin durumu da dikkate alınmalıdır.

⁸ ATRG (1996) L 161/147 (29 Haziran 1996).

(25) Her iletim ağı, üretici ve tüketicinin menfaatine olarak ağın güvenlik, güvenilirlik ve etkinliğinin sağlanması için, merkezi bir işletim ve merkezi bir denetime tâbi olmalıdır. Bu amaçla, ağın işletilmesi, bakımı ve gerekli hallerde geliştirilmesiyle yükümlü olacak bir iletim ağı işleticisinin tayin edilmesi gerekmektedir. İletim ağı işleticisi objektif, saydam ve ayırım yapmayacak şekilde davranmalıdır.

(26) İletim ağının işletilmesine ve direk hatlara ilişkin teknik kurallar saydam olmalı ve ağların birlikte çalışma yeteneğini sağlamalıdır.

(27) Enerji kapasitesi taleplerine ilişkin objektif ve ayırmacı olmayan kıstaslar tespit edilmelidir.

(28) Çevre koruması gerekleri nedeniyle, elektrik üretiminde yenilenebilir enerjilere öncelik verilmelidir.

(29) Dağıtım düzeyinde, belirli bir bölgedeki alıcılara elektrik tedarik etmek üzere imtiyazlar verilebilir; dağıtım ağının işletilmesi, bakımı ve gerekli hallerde geliştirilmesiyle yükümlü olacak bir dağıtım ağı işleticisinin tayin edilmesi zorunludur.

(30) Saydamlığın ve ayırmacılık yapılmamasının sağlanması için, dikey entegre işletmelerin iletim işlevlerini diğer faaliyetlerinden bağımsız yapmaları zorunludur.

(31) Tek alıcı, dikey entegre işletmenin üretim ve dağıtım faaliyetinden ayrı olarak idare edilmeli ve tek alıcının faaliyetleri ile dikey entegre işletmenin üretim ve dağıtım faaliyetleri arasındaki bilgi akışı sınırlanmalıdır.

(32) Özellikle pazara hakim durumun, örneğin olağandışı yüksek veya düşük tarifelerin veya eşdeğer hizmetler için farklı koşulların uygulanması olarak ortaya çıkabilecek olası kötüye kullanımının tespit edilebilmesi bakımından tüm entegre elektrik işletmelerinin hesaplarında azami saydamlık olmalıdır.

(33) Yetkili makamların, hesapların gizliliği sağlanmak koşuluyla, işletmelerin, işletme içi muhasebe kayıtlarına ulaşabilmelerinin sağlanması gereklidir.

(34) Üye devletlerdeki farklı yapılar ve sistemlerin özel nitelikleri gözönüne alınarak, ağa giriş için, objektif, saydam ve ayırım yapmayan nitelikte kıstasların uygulanacağı farklı olanaklar öngörülmelidir.

(35) Direk hatların inşasına ve işletilmesine izin veren hükümler öngörülmelidir.

(36) Güvenlik klozlarına ve uyuşmazlıkların çözüm usulüne ilişkin hükümler öngörülmalıdır.

(37) Pazara hakim durumun kötüye kullanılması veya engelleyici uygulamaların yapılması önlenmelidir.

(38) Bazı üye devletlerde özel uyum sorunları çıkabileceğinden, özellikle küçük yalıtılmış ağların işletilmelerine ilişkin olarak- geçiş veya istisna hükümlerine olanak tanıyan kurallar öngörülmalıdır.

(39) Tüm bu önlemler yeni bir liberalizasyon aşaması oluşturmaktadır, ancak bu önlemlerin uygulanmasından sonra dahi, üye devletler arasında, elektrik enerjisi ticaretine ilişkin engeller olacaktır. Bu nedenle, elektrik iç pazarının daha iyi işlemesi için, kazanılan deneyimlerden hareket edilerek öneriler yapılabilir. Bu amaçla Komisyon, Konsey'e ve Avrupa Parlamentosu'na bu Yönergenin uygulanması hakkında rapor vermek zorundadır.

I. Kısım: Kapsam ve Tanımlar

Madde 1

^[1] Bu Yönergeyle, elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımına ilişkin ortak kurallar karara bağlanmıştır. ^[2] Bu Yönerge, elektrik sektörünün örgütlenmesi ve işleyişini, pazara girişi, ihale usul ve kriterlerini, izinlerin verilmesini ve ağların işletimini düzenlemektedir.

Madde 2

Bu Yönerge anlamında;

1. "Üretim", elektrik üretimini;
2. "Üretici", elektrik üreten gerçek veya tüzel kişiyi;
3. "Otoprodüktör", esas olarak kendi gereksinimini karşılamak için elektrik üreten gerçek veya tüzel kişiyi;
4. "Bağımsız üretici",

a) Bağlı olduğu ağ bölgesinde ne elektrik iletimi ne de dağıtım işlevi görmeyen üreticiyi;

b) Entegre elektrik işletmesinin bulunmadığı ve ihale usulünün uygulandığı üye devletlerdeki, bağlantılı ağın [enterkonnekte ağ] ekonomik önceliği bakımından münhasır taraf olmayan üreticiler, (a) bendinde yapılan tanım anlamında bağımsız üretici kabul edilirler.

5. "İletim", elektrik enerjisinin yüksek gerilimli bağlantılı ağ sistemi üzerinden, tüketici veya dağıtıcıya elektrik tedarik etmek amacıyla naklini;
6. "Dağıtım", elektrik enerjisinin, düşük veya orta düzeyde gerilimli olarak, dağıtım ağları üzerinden, alıcılara elektrik tedarik etmek amacıyla naklini;
7. "Alıcı", büyük alıcıları, tüketicileri ve dağıtım işletmelerini;
8. "Büyük alıcı", elektrik enerjisini, bağlı oldukları ağın içinde veya dışında elektrik enerjisi nakletmeksizin, üretmeksizin veya dağıtmaksızın satın alan veya satan tüm gerçek ve -eğer üye devletler tarafından tanınmışlarsa- tüzel kişileri;
9. "Tüketici", elektrik enerjisini kendi kullanımı için satın alan son alıcıyı;
10. "Bağlantı tesisi", elektrik ağlarını birbirine bağlamak için kullanılan tesisleri;
11. "Bağlantılı ağ sistemi", bir veya daha fazla bağlantı tesisiyle birbirine bağlanan iletim ve dağıtım ağlarını;
12. "Direk hat" bağlantılı ağ sistemine ek olarak kurulan hattı;
13. "Ekonomik öncelik", elektrik enerjisi kaynaklarının ekonomik mülahazalar bakımından yerini;
14. "Yardımcı hizmetler", bir iletim veya dağıtım ağının işletimi için gerekli olan tüm hizmetleri;
15. "Ağ kullanıcısı", iletim veya dağıtım ağına elektrik veren veya ağdan elektrik alan tüm gerçek ve tüzel kişileri;
16. "Tedarik", elektrik enerjisinin alıcılara nakli ve/veya satışını;
17. "Entegre elektrik işletmesi", dikey veya yatay biçimde entegre elektrik işletmesini;
18. "Dikey entegre elektrik işletmesi", şu faaliyetlerden en az ikisini sürdüren elektrik işletmesini: Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı.
19. "Yatay entegre elektrik işletmesi"; ticari amaçlı olarak elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı faaliyetlerinden en az birisiyle birlikte elektrik enerjisi alanı dışında bir faaliyet sürdüren elektrik işletmesini;
20. "İhale usulü"; planlı ek gereksinimin ve planlı ek kapasitelerin yeni veya mevcut üretim tesislerinden nakille karşılanmasında uygulanan usulü;

21. “Uzun vadeli planlama”, ağ sisteminin elektrik enerjisi talebini karşılamak ve alıcılara tedarik güvence altına alınması için, üretim ve iletim kapasitesine yapılacak yatırım gereksiniminin uzun vadeli olarak planlanmasını;

22. “Tek alıcı”, bağlı olduğu ağ sisteminde, iletim ağının yeknesak işletiminden ve/veya elektrik enerjisinin merkezi alımından ve merkezi satımından sorumlu olan tüzel kişiyi;

23. “Küçük yalıtılmış ağ”, 1996 yılındaki tüketimi 2.500 GWh’den az olan ve yıllık tüketiminin % 5’inden az bir değerle diğer ağlarla bağlantılandırılabilir ağları

ifade eder.

II. Kısım: Sektörün Örgütlenmesine İlişkin Genel Hükümler

Madde 3

(1) ^[1] Üye devletler, kurumsal örgütlenmeleri çerçevesinde, ikincillik ilkesini dikkate alarak, 2. fıkra hükümleri saklı kalmak koşuluyla, elektrik işletmelerinin bu Yönergede belirlenen temel ilkeler uyarınca ve rekabete yönelik bir elektrik pazarının oluşturulması amacı gözetilerek işletmelerini ve tüm işletmelerin hak ve yükümlülükleri bakımından eşit uygulamaya tabi tutulmalarını sağlar. ^[2] Ağa girmeye ilişkin olarak 17 ve 18. maddede öngörülen her iki yaklaşım da, eşdeğer ekonomik sonuçların doğmasını ve bu şekilde, pazarların açılmasının ve elektrik pazarına girişin doğrudan karşılaştırılabilir hale gelmesini sağlamalıdır.

(2) ^[1] Üye devletler, Andlaşmanın ilgili hükümlerini, özellikle 90. maddesini, hiç bir sınırlama yapmaksızın gözeterek, elektrik işletmelerine tedarik güvenliğini de içerecek şekilde güvenliğe, düzenliliğe, kaliteye ve nakil fiyatları ile çevre korumaya ilişkin olarak, ortak ekonomik menfaatlere yönelik kamu hizmeti yükümlüğü getirebilirler. ^[2] Bu yükümlülükler açık biçimde tanımlanmış, saydam, ayırım yapmayan nitelikte ve denetlenebilir olmalıdır; bu yükümlülükler ile bunlarda yapılan değişiklikler, üye devletler tarafından yayınlanmalı ve gecikmeksizin Komisyon’a bildirilmelidir. ^[3] Üye devletler isterlerse, kamu hizmetine ilişkin bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi için bir yol olarak uzun süreli planlamayı öngörebilirler.

(3) ^[1] Uygulanmaları, elektrik tedarik işletmelerine verilen kamu hizmetine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesini hukuksal veya olgusal bakımdan engelleyecekse, üye devletler, ticaretin gelişiminin Topluluğun menfaatlerine aykırı olacak ölçüde etkilenmemesi koşuluyla, 5, 6, 17, 18 ve

21. maddelerdeki kuralları uygulamamaya karar verebilirler. ^[2] Topluluğun menfaatleri, özellikle uygun alıcılar⁹ için Yönergeye ve Andlaşmanın 90. maddesine uygun olacak şekilde rekabeti de kapsar.

III. Kısım: Üretim

Madde 4

^[1] Üye devletler, yeni üretim tesislerinin yapımında, izin ve/veya ihaleyle görevlendirme usullerini seçebilirler. ^[2] Hem izin usulünde, hem ihale usulünde objektif, saydam ve ayırım yapmayan nitelikte kıstaslar uygulanır.

Madde 5

(1) ^[1] İzin usulünde, üye devletler, kendi ülkelerinde üretim tesislerinin yapımı için izin verilmesine ilişkin kıstasları tespit ederler. ^[2] Bu kıstaslar aşağıda sayılan hususları içerebilir:

- a) Elektrik sistemlerinin, tesislerinin ve bunlara dahil donanımın güvenliği ve güvencelemesi;
- b) Çevre koruma;
- c) Arazi kullanımı ve yer seçimi;
- d) Kamusal arazilerin kullanımı;
- e) Enerji etkinliği;
- f) Birincil enerji kaynağı türleri;
- g) İzin almak için başvuranda aranacak, teknik, ekonomik ve mali yeterlilik gibi özel nitelikler;
- h) 3. madde hükümleri.

(2) Ayrıntılı kıstaslar ve usul yayımlanır.

(3) ^[1] Bir izin başvurusunun reddedilme nedenleri objektif ve ayırım yapmayan nitelikte olmalı, uygun biçimde gerekçelendirilmeli ve başvurana ve bilgi için Komisyon'a bildirilmelidir. ^[2] Başvurana, karara karşı başvuru olanağı sağlanmalıdır.

Madde 6

(1) ^[1] İhaleyle görevlendirme usulünde, üye devletler veya ilgili devlet

9) Ç.n.: Almanca "zugelassene/r Kunde/n", İngilizce "eligible buyer/s" ve Fransızca "un/les client/s éligible/s". Terim, 17 ve 18. madde uyarınca sözleşme yapabilecek niteliğe sahip alıcıları ifade etmektedir. Bkz. 19. md., 3 ve 4. fıkralar.

tarafından tayin edilen yetkili makam, 2. fıkra uyarınca düzenli aralıklarla hazırlanan tahminleri esas alarak, ek kapasiteleri de kapsayacak şekilde yeni üretim tesislerinin envanterini çıkarır. [2] Envanter çıkarılırken, ağların bağlantılandırılmasına yönelik gereksinim de dikkate alınır. [3] Gerekli kapasitelerin ihale usulüyle tahsisinde bu maddede öngörülen kurallara uyulur.

(2) ^[1] İletim ağı işleticisi veya ilgili üye devlet tarafından tayin edilen yetkili makam, üye devletin denetimi altında, düzenli aralıklarla, her durumda en az iki yılda bir, ağa bağlanabilecek üretim ve iletim kapasitelerine, diğer ağlarla bağlantı kurma gereksinimine, iletim potansiyeline ve elektrik talebine ilişkin bir tahmin hazırlar ve yayınlar.^[2] Tahmin, her bir üye devlet tarafından belirlenecek süreyi kapsar.

(3) ^[1] Üretim tesislerine ilişkin ihale daveti, başvuru süresinin sona ermesinden en az altı ay önce Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayınlanır. ^[2] Üye devletlerde yerleşik olan ve ilgilenen her işletmeye, şartnameye, başvuru yapmasına olanak tanıyacak şekilde zamanında ulaşma olanağı sağlanır. ^[3] Şartnamede işin özelliklerinin ve teklif verenlerin uyması gereken usulün ayrıntılı açıklaması ile başvuranların seçimine ve işin verilmesine ilişkin kriterlerin tam bir listesi yer alır. ^[4] İşin özellikleri arasında, 5. maddenin 1. fıkrasında sayılan hususlar da yer alabilir.

(4) Gereksinim duyulan üretim kapasiteleri için yapılan ihalede, eğer ek gereksinimin bu şekilde karşılanması mümkün olacaksa, mevcut üretim birimlerinin uzun süreli olarak garanti ettiği elektrik enerjisi nakletme teklifleri de dikkate alınmalıdır.

(5) ^[1] Üye devletler, ihale sürecini yürütmek, izlemek ve denetlemekle yetkili olacak bir makam, bir kamusal merci veya elektrik üretim, iletim ve dağıtımın faaliyetlerinden bağımsız bir özel hukuk kuruluşu tayin eder. ^[2] Bu makam veya merci, tekliflerde yer alan bilgilerin korunmasını güvencelemek için, gerekli tüm önlemleri alır.

(6) Bununla birlikte, ihale usulünü seçen üye devletlerde, otoprodüktörler ve bağımsız üreticilere, 4 ve 5. maddeler uyarınca objektif, saydam ve ayırım yapmayan nitelikteki kriterler çerçevesinde izin alma olanağı sağlanmalıdır.

IV. Kısım: İletim Ağlarının İşletimi

Madde 7

(1) Üye devletler veya üye devletlerin talebi üzerine iletim ağlarının

maliki işletmeler, etkinlik gereklerini ve ekonomik dengeyi dikkate alarak belirleyecekleri bir süre için ağın işletimi ve bakımıyla ve gerekli hallerde belirli bir bölgedeki iletim ağını ve diğer ağlarla bağlantı tesislerini geliştirmekle sorumlu olacak ve bu şekilde tedarik güvenliğini sağlayacak bir ağ işleticisi tayin eder.

(2) ^[1] Üye devletler, üretim tesislerinin, dağıtım ağlarının, ağa doğrudan bağlanan alıcıların, bağlantı tesislerinin ve direk hatların ağa bağlanmasına ilişkin asgari teknik dizayn ve işletim gereklerini öngören teknik kuralların hazırlanmasını ve yayınlanmasını sağlar. ^[2] Bu gerekler ağların birlikte çalışabilme niteliğini sağlamalı ve objektif ve ayırım yapmayan nitelikte olmalıdır. ^[3] Teknik kurallar, 28 Mart 1983 tarihli ve 83/189/AET sayılı Standart ve Teknik Kurallar Konusunda Enformasyon Usulüne İlişkin Konsey Yönergesinin¹⁰ 8. maddesi uyarınca Komisyon'a bildirilmelidir.

(3) ^[1] Ağ işleticisi, ağ üzerinden enerji iletimini diğer bağlantılı ağlarla değişimi dikkate alarak düzenlemekle yükümlüdür. ^[2] Bu amaçla ağ işleticisi güvenli, güvenilir ve etkin bir iletim ağını ve bu kapsamda, gerekli tüm yardımcı hizmetlerin hazır tutulmasını sağlamakla sorumludur.

(4) Ağ işleticisi, ağıyla bağlantılı olan diğer bir ağın işleticisine, bağlantılı ağın güvenli ve etkin biçimde işletiminin, koordineli olarak gelişiminin ve birlikte çalışabilme niteliğinin sağlanması için, yeterli bilgi verir.

(5) Ağ işleticisi, ağ kullanıcıları veya ağ kullanıcısı kategorileri arasında, özellikle bağlı işletmeleri ve hissedarları lehine hiç bir şekilde ayırım yapmamakla yükümlüdür.

(6) İletim sistemi üretim ve dağıtım faaliyetlerinden bağımsız değilse, ağ işleticisi en azından yönetim düzeyinde, iletim sistemiyle ilintili olmayan diğer faaliyetlerden bağımsız olmalıdır.

Madde 8

(1) İletim ağı işleticisi, kendi bölgesindeki üretim tesislerinin ağa bağlanmasından ve bölgesinde bulunup diğer ağlarla bağlantıyı sağlayan bağlantı tesislerinin kullanımının düzenlenmesinden sorumludur.

(2) ^[1] Görevlendirme koşullarından doğanlar da dahil olmak üzere akdi yükümlükler nedeniyle elektrik iletimi saklı kalmak üzere, üretim tesislerinden ağa elektrik verilmesi ve bağlantı tesislerinin kullanımı, ilgili üye devlet tarafından izin verilen kıstaslar çerçevesinde olur; elektrik iç pazarının dü-

10) ATRG (1983) L 109/8 (26 Nisan 1983); son olarak 1994 tarihli Katılım Andlaşmaları ile değiştirilmiştir.

zenli işlemesinin sağlanması için, bu kıstaslar objektif olmalı, yayımlanmalı ve ayırım yapmayan şekilde uygulanmalıdır. ^[2] Kıstaslarda, mevcut üretim tesislerinden veya bağlantı tesisleri üzerinden aktarılan elektrik enerjisinin ekonomik önceliği ve ağın teknik sınırları dikkate alınmalıdır.

(3) Üye devlet, iletim ağı işleticisine, üretim tesislerini ağa kabul ederken, yenilenebilen enerji kaynakları veya atık kullanan veya kombine olarak elektrik ve ısı üreten üretim tesislerine öncelik tanınması yükümlülüğünü getirebilir.

(4) Üye devlet, tedarik güvencesini sağlamak nedeniyle, elektrik enerjisinin, yıllık elektrik tüketiminin karşılanması için gerekli olan miktarın % 15'ini aşmayacak bir miktara kadar, öncelikli olarak ulusal birincil enerji kaynaklarını kullanan üretim tesislerinden alınmasını hükme bağlayabilir.

Madde 9

İletim ağı işleticisi, faaliyetini sürdürürken edindiği ekonomik bakımdan hassas bilgileri korumak zorundadır.

V. Kısım: Dağıtım Ağının İşletimi

Madde 10

(1) ^[1] Üye devletler, dağıtım işletmelerine belirli bir bölgedeki alıcılara elektrik temin edilmesi yükümlülüğünü getirebilirler. ^[2] Bu hallerde, örneğin alıcılara eşit davranılmasını sağlamak için, temine ilişkin tarifeler belirlenebilir.

(2) Üye devletler veya onların talebi üzerine, dağıtım ağlarının maliki veya dağıtım ağlarından sorumlu işletmeler ağın işletimi ve bakımıyla ve gerekli hallerde belirli bir bölgedeki dağıtım ağını ve diğer ağlarla bağlantı tesislerini geliştirmekle sorumlu olacak ve bu şekilde tedarik güvenliğini sağlayacak bir ağ işleticisi tayin eder.

(3) Üye devletler, ağ işleticisinin 11 ve 12. madde hükümlerine uygun davranmasını sağlarlar.

Madde 11

(1) Dağıtım ağı işleticisi, çevre koruma gereğini de dikkate alarak, bölgesinde güvenli, güvenilir ve etkin bir elektrik dağıtım ağı sağlamakla yükümlüdür.

(2) Ağ işleticisi, ağ kullanıcıları veya ağ kullanıcısı kategorileri arasın-

da, özellikle bağı işletmeleri ve hissedarları lehine hiçbir şekilde ayırım yapmamakla yükümlüdür.

(3) Üye devlet dağıtım ağı işleticisine, üretim tesislerinin ağı kabulünde yenilenebilen enerji kaynakları veya atık kullanan veya kombine olarak elektrik ve ısı üreten üretim tesislerine öncelik tanınması koşulunu getirebilir.

Madde 12

Dağıtım ağı işleticisi, faaliyetini sürdürürken edindiği ekonomik bakımdan hassas bilgileri korumak zorundadır.

VI. Kısım: Hesapların Ferdileştirilmesi ve Açıklığı

Madde 13

Üye devletlerin, yetkili kıldıkları makamların ve uyuşmazlıkların çözümü için 20. maddenin 3. fıkrasında öngörülen mercilerin, denetim görevlerini yerine getirmek için incelemek zorunda oldukları üretim, iletim ve dağıtım işletmeleri hesaplarına ulaşma hakları vardır.

Madde 14

(1) Üye devletler, elektrik işletmelerinin muhasebelerinin 2-5. fıkralar tutulmasını sağlayacak gerekli önlemleri alırlar.

(2) ^[1] Mülkiyet ilişkileri ve hukuksal formları ne olursa olsun, elektrik işletmeleri, Andlaşmanın 54. maddesinin 3. fıkrasının (g) bendine dayanılarak çıkarılan 78/660/AET sayılı ve 25 Temmuz 1978 tarihli Belirli Hukuksal Formdaki Şirketlerin Yıllık Bilançoları Hakkında Dördüncü Konsey Yönergesini¹¹ ulusal hukuka aktarmak üzere sevk edilen ulusal hukuk kurları uyarınca, yıllık yılsonu hesabı hazırlar ve yayınlarlar ve bunları denetletirler. ^[2] Yılsonu hesabı yayınlamak yükümlülüğünde olmayan işletmeler, yılsonu hesaplarının bir örneğini idare merkezinde kamuya sunarlar.

(3) ^[1] Ayrımcılığın, çapraz sübvansiyonun ve rekabetin zedelenmesinin engellenmesi için, entegre elektrik işletmeleri, işletme içi muhasebelerinde üretim, iletim ve dağıtım faaliyetleri için ayrı ve -gerekli hallerde elektrik sektörü dışındaki diğer faaliyetleri için- ilgili faaliyetler farklı işletmeler tarafından yürütülseydi tutulması gerekecek şekilde konsolide hesaplar tutarlar. ^[2] İşletmeler, her bir faaliyetleri için bir bilanço ile bir son hesabı, yılsonu hesaplarına eklerler.

¹¹ ATRG (1978) L 222/11 (14 Ağustos 1978); son olarak 1994 tarihli Katılım Andlaşmaları ile değiştirilmiştir.

(4) ^[1] İşletmeler, yılsonu hesaplarının ekinde, aktif ve pasif malvarlığı unsurları ile gelir ve giderlerinin 3. fıkra uyarınca ayrı tutulan hesaplara dağıtımında uyguladıkları kuralları gösterirler. [2] Bu kuralların değiştirilmesi sadece istisnai hallerde caizdir. [3] Bu değişiklikler yılsonu hesabının ekinde gösterilir ve uygun şekilde gerekçelendirilir.

(5) Yılsonu hesabının ekinde, Andlaşmanın 54. maddesinin 3. fıkrası uyarınca çıkarılan 13 Haziran 1983 tarihli ve 83/349/AET sayılı Konsolide Hesaplar Hakkında Yedinci Konsey Yönergesinin¹² 41. maddesi anlamında bağlı işletmeler arasında veya aynı Yönergenin 33. maddesinin 1. fıkrası anlamında iştiraklerle veya aynı hissedarların pay sahibi olduğu işletmelerle yapılan büyük hacimli muameleler ayrı olarak gösterilir.

Madde 15

(1) Bir dikey entegre elektrik işletmesini veya bir dikey entegre elektrik işletmesinin bir bölümünü tek alıcı olarak tayin eden üye devletler, tek alıcılık faaliyetinin, entegre işletmenin üretim ve dağıtım faaliyetinden ayrı olarak yürütülmesine ilişkin kuralları koyarlar.

(2) Üye devletler, dikey entegre elektrik işletmesinin, tek alıcı olarak faaliyeti ile üretim ve dağıtım faaliyetleri arasında bilgi aktarımının, tek alıcı görevinin yerine getirilmesi için gerekli olanı aşmamasını güvence altına alırlar.

VII. Kısım: Ağa Girişin Düzenlenmesi

Madde 16

^[1] Ağa girişin düzenlenmesi konusunda üye devletler 17 ve/veya 18. maddede öngörülen yöntemleri seçebilirler. ^[2] Her iki yöntem de objektif, saydam ve ayrımcı olmayan kıstaslarla uygulanır.

Madde 17

(1) Anlaşmayla ağa giriş yönteminde üye devletler, elektrik üreticileri, -ğer üye devletler bu tür işletmelere izin vermişlerse- elektrik tedarik işletmeleri ve ağ bölgesi içinde veya dışındaki uygun alıcıların, kendi aralarında isteğe bağlı ticari anlaşma esas çerçevesinde tedarik sözleşmeleri yapabilmeleri olanağını sağlamak üzere, sayılanların ağ işleticisiyle ağa giriş konusunda müzakere yapabilmeleri için gerekli önlemleri alırlar.

(2) Uygun alıcının dağıtım ağına bağlı olduğu hallerde, dağıtım ağına

12) ATRG (1983) L 193/1 (18 Temmuz 1983); son olarak 1994 tarihli Katılım Andlaşmaları ile değiştirilmiştir.

giriş konusunda, ilgili dağıtım ağının işleticisiyle; iletim ağına giriş konusunda ise ilgili iletim ağının işleticisiyle müzakere yapılmalıdır.

(3) ^[1] Saydamlığı teşvik etmek ve ağa giriş müzakerelerini kolaylaştırmak için, ağ işleticileri bu Yönergenin uygulanmaya başlamasından sonraki ilk yıl iletim ve dağıtım ağlarının kullanım fiyatları için yönlendirici bir fiyat aralığı yayınlarlar. ^[2] İzleyen yıllarda, yayınlanan fiyat aralıkları mümkün olduğunca, son oniki aylık sürede müzakereler sonucu kabul edilen fiyatların ortalamasına dayanmak zorundadır.

(4) Üye devletler, uygun alıcılara, iletim ve dağıtım ağının kullanımına ilişkin yayınlanmış bir tarife uyarınca ağa giriş hakkının tanındığı ve ağa giriş koşulları bakımından bu Kısımda öngörülen diğer ağa giriş yöntemlerine en azından eşdeğer olan, bir düzenlenmiş ağa giriş yöntemini de kabul edebilirler.

(5) ^[1] İlgili iletim veya dağıtım ağının işleticisi, gerekli kapasiteye sahip olmadığı hallerde ağa girişi reddedebilir. ^[2] Red, özellikle 3. madde dikkate alınarak gerekçelendirilmelidir.

Madde 18

(1) ^[1] Tek alıcı yönteminde üye devletler, ağ işleticisinin faaliyet bölgesi için bir tüzel kişiyi tek alıcı olarak tayin ederler. ^[2] Üye devletler, aşağıda sayılan koşulların gerçekleştirilmesi için gereken önlemleri alırlar:

i) İletim ve dağıtım ağının kullanımını konusunda, ayrımcı olmayan bir tarifinin yayınlanması;

ii) Uygun alıcıların kendi gereksinimlerini karşılamak üzere, ağın kapsadığı bölge dışındaki üreticiler ve -eğer üye devletler bu tür işletmelere izin vermişlerse- tedarik işletmeleriyle tedarik sözleşmesi yapabilmeleri;

iii) Uygun alıcıların kendi gereksinimlerini karşılamak üzere, ağın kapsadığı bölgedeki üreticilerle tedarik sözleşmesi yapabilmeleri;

iv) Bağımsız üreticilerin, ağın kapsadığı bölgedeki uygun alıcılarla isteğe bağlı ticari anlaşma esası çerçevesinde tedarik sözleşmeleri yapmak üzere, ağa giriş konusunda iletim ve dağıtım ağı işleticileriyle müzakere yapabilmeleri.

(2) Tek alıcıya, bir uygun alıcı ile ağın kapsadığı bölge içindeki veya dışındaki bir üretici arasındaki sözleşmeye konu olan elektrik enerjisi miktarını, uygun alıcılara teklif ettiği satış fiyatından 1. fıkranın (i) bendi uyarınca yayınlanan tarifedeki fiyatın çıkarılmasıyla belirlenecek fiyattan satın alma yükümlülüğü getirilebilir.

(3) ^[1] Tek alıcıya 2. fıkra uyarınca alım yükümlülüğü getirilmediği hallerde, üye devletler, 1. fıkranın (ii) ve (iii) bentleri uyarınca yapılan tedarik sözleşmelerinin, 1. fıkranın (i) bendi uyarınca yayınlanan tarifeler çerçevesinde veya 17. madde hükümleri uyarınca anlaşma usulüyle ağa girişle ifa edilmesini sağlayacak gerekli önlemleri alırlar. ^[2] Son halde, tek alıcının iletim ve dağıtım ağının kullanımını konusunda, ayrımcı olmayan bir tarife yayınlamak yükümlülüğü yoktur.

(4) ^[1] Tek alıcı, gerekli iletim ve dağıtım kapasitesine sahip olmadığı hallerde, ağa giriş yapılmasını ve uygun alıcılardan elektrik enerjisi almayı reddedebilir. ^[2] Red, özellikle 3. madde dikkate alınarak uygun şekilde gerekçelendirilmelidir.

Madde 19

(1) ^[1] Üye devletler, elektrik pazarının, 17 ve 18. maddede öngörülen koşullar uyarınca –en azından önemli bir miktar oluşturacak ve Komisyon’a yıllık olarak bildirilecek bir üst sınıra kadar- sözleşme yapılmasına olanak tanıyacak şekilde açılmasını güvenceleyecek gerekli önlemleri alırlar.

^[2] Ulusal pazar açılım oranı, ortalama Topluluk pazar açılım oranı esas alınarak, yıllık tüketimi 40 GWh’yi aşan son tüketiciler için (tüketicilerin otoprodüksiyonu dahil olmak üzere ve her bir tüketim alanı için ayrı olarak) hesaplanır.

^[3] Ortalama Topluluk pazar açılım oranı, Komisyon tarafından, üye devletlerin kendisine düzenli olarak ulaştırdığı bilgiler esas alınarak belirlenir. ^[4] Komisyon, pazarın açılma seviyesini belirleyecek bu ortalama Topluluk oranını, hesap usulünün açıklanmasına yarayacak tüm bilgilerle birlikte, her yıl Kasım ayından önce Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayınlamalıdır.

(2) ^[1] 1. fıkrada öngörülen ulusal pazar açılım oranı, altı yıllık bir zaman diliminde aşamalı olarak artırılır. ^[2] Bu amaçla, 1. fıkra uyarınca hesaplanacak olan Topluluk içi tüketime ilişkin sınır, bu Yönergenin yürürlüğe girmesinden üç yıl sonra 20 GWh yıllık tüketime ve bu Yönergenin yürürlüğe girmesinden altı yıl sonra 9 GWh yıllık tüketime indirilir.

(3) ^[1] Üye devletler, 1 ve 2. fıkralarda öngörülen oranları dolduran ve 17 ve 18. maddeler uyarınca elektrik tedarik sözleşmesi yapma ehliyetine sahip olan tüketicileri açıklarlar; yıllık tüketimi 100 GWh’yi (her bir tüketim alanı için ve otoprodüksiyon dahil olmak üzere) aşan tüm son tüketicilere elektrik tedarik sözleşmesi yapma ehliyeti tanınmak zorundadır.

^[2] Bu fıkra uyarınca uygun alıcı kabul edilmeyen dağıtım işletmeleri,

uygun alıcı olarak kabul edilen alıcılarının dağıtım bölgelerinde tükettiği elektrik miktarını bu alıcılara tedarik etmek üzere, 17 ve 18. madde uyarınca tedarik sözleşmesi yapma ehliyetine sahiptir.

(4) ^[1] Üye devletler, 17 ve 18. madde uyarınca sözleşme yapabilecek uygun alıcıların belirlenmesine ilişkin kısıtları, her yıl 31 Ocak tarihine kadar yayınlırlar. ^[2] Bu bilgiler, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayınlanmak üzere, 1. fıkra uyarınca pazarın açılması gereğinin yerine getirildiğini gösteren diğer tüm gerekli bilgilerle birlikte Komisyon'a bildirilir. ^[3] Bir üye devletin 3. fıkra uyarınca yaptığı tespitlerin elektrik iç pazarının düzenli işleyişi bakımından bu Yönergenin uygulanmasına engel oluşturduğu hallerde, Komisyon üye devletten bu tespitlerini değiştirmesini talep edebilir. ^[4] İlgili üye devlet bu talebi üç ay içinde yerine getirmese, Komisyona Devredilen Uygulama Yetkilerinin Kullanımına İlişkin Kuralların Belirlenmesi Hakkındaki 87/373/AET sayılı ve 13 Temmuz 1987 tarihli Konsey Kararının¹³ 2. maddesinde öngörülen (I) numaralı usulle kesin karar alınır.

(5) ^[1] Elektrik pazarının açılmasında karşılaşılan dengesizlikler, 26. maddede belirtilen tarihe kadar aşağıdaki şekilde önlenir:

a) Bir başka üye devletteki ağ sisteminde olan uygun alıcıyla 17 ve 18. maddeler uyarınca yapılan elektrik tedarik sözleşmeleri, alıcının ilgili her iki ağ sisteminde de uygun alıcı olarak kabul edildiği hallerde yasaklanamaz.

b) Ticari muamelenin alıcının iki ağ sisteminden sadece birinde uygun alıcı olarak kabul edildiği gerekçesiyle (a) bendi uyarınca reddedildiği hallerde, uygun alıcının yerleşik olduğu üye devletin başvurusu üzerine Komisyon, pazarın durumunu ve ortak menfaatleri gözönüne alarak reddeden tarafa istenen elektriği tedarik etme yükümlülüğünü getirebilir.

^[2] 26. maddede öngörülen usule ve süre planına paralel olarak ve anılan maddede öngörülen sürenin yarısı dolduktan sonra Komisyon pazarın durumunu ve ortak menfaatleri gözönüne alarak 1. paragrafın (b) bendinin uygulanmasını denetler. Komisyon durumu kazanılan deneyimler ışığında değerlendirir ve bu fıkrayla bağlantılı olarak elektrik pazarının açılmasında karşılaşılabilecek dengesizliklere ilişkin rapor hazırlar.

Madde 20

(1) Üye devletler aşağıdaki hususlarda gerekli önlemleri alır:

i) Bağımsız üreticiler ve otoprodüktörler, aynı veya başka bir üye dev-

¹³) ATRG (1987) L 197/33 (18 Temmuz 1987).

letteki kendi müesseselerine ve yavru işletmelerine bağlantılı ağı kullanarak elektrik tedarik etmek üzere ağa girmek hususunda müzakere yapabilmelerini sağlamak;

ii) Ağın kapsadığı bölge dışındaki üreticilerin, yeni kapasiteler sağlamaya yönelik ihaleyle yapılan görevlendirmeleri yerine getirmek üzere tedarik sözleşmeleri yapabilmelerini ve bu sözleşmelerin gereğini yerine getirebilmek için ağa girişlerini sağlamak.

(2) Üye devletler, tarafların iyi niyet ilkesine göre müzakere yapmalarını ve taraflardan hiç birinin durumunu, müzakerelerin sonuca varmasını engellemek için kullanmamasını güvence altına alır.

(3) [1] Üye devletler, taraflardan bağımsız bir merciyi, anılan müzakereler ve sözleşmelerle ilgili uyuşmazlıkların çözüme bağlanması konusunda yetkili olarak tayin eder. [2] Bu merci, özellikle müzakereler ve sözleşmelerle ilgili uyuşmazlıklar ile ağa girişin veya enerji alımının reddine ilişkin uyuşmazlıkları çözüme bağlamakla görevlidir.

(4) Sınır aşan uyuşmazlıklarda, tek alıcının dahil olduğu ağ sisteminde yetkili olan uyuşmazlık merci veya ağa girişi veya ağın kullanılmasını reddeden ağ işletmecisinin dahil olduğu ağ sisteminde yetkili olan uyuşmazlık merci yetkilidir.

(5) Uyuşmazlık mercine başvurulması, Topluluk Hukukunun tanıdığı başvuru olanaklarına hanel getirmez.

Madde 21

(1) Üye devletler, 17 ve 18. maddelerde öngörülen hak ve usullere ilişkin olarak, aşağıdaki hususlarda gerekli önlemleri alır:

— ^[1] Ülkelerinde yerleşik tüm elektrik üreticileri ile -eğer üye devletler bu tür işletmelere izin vermişlerse- elektrik tedarik işletmelerinin kendi müesseselerine, yavru işletmelerine ve uygun alıcılarına direk hatlar üzerinden elektrik tedarik etmelerini sağlamak;

— ^[2] ülkelerinde yerleşik her bir alıcıya, bir üretici veya -eğer üye devletler bu tür işletmelere izin vermişlerse- tedarik işletmesi tarafından bir direk hat üzerinden elektrik tedarik edilmesini sağlamak.

(2) ^[1] Üye devletler, ülkelerinde direk hat yapım izni verilirken uyulacak kıstasları belirler. ^[2] Bu kıstaslar objektif ve ayırım yapmayan nitelikte olmalıdır.

(3) 1. fıkra uyarınca bir direk hat üzerinden elektrik tedarik etme olana-

ğının varlığı, 17 ve 18. maddeler uyarınca tedarik sözleşmesi yapma olanağını etkilemez.

(4) Üye devletler, direk hat yapımı izninin verilmesini, eğer uygulanabiliyorsa 17. maddenin 5. fıkrası veya 18. maddenin 4. fıkrası uyarınca ağa girişin reddedilmiş olması veya 20. madde uyarınca uyuşmazlığın çözümü sürecinin başlatılmış olması koşuluna bağlayabilirler.

(5) ^[1] Üye devletler, doğrudan hat yapımına izin verilmesinin 3. maddeye aykırılık oluşturacağı hallerde, izin vermeyi reddedebilirler. ^[2] Red, uygun şekilde gerekçelendirilmelidir.

Madde 22

^[1] Üye devletler, pazara hakim durumu özellikle tüketici aleyhine kötüye kullanılmasını ve engelleyici uygulamaların yapılmasını önlemek için, uygun ve etkin düzenleme ve denetim mekanizmaları ile saydamlığı sağlayacak mekanizmalar oluştururlar. ^[2] Bu mekanizmalar, Andlaşmanın hükümlerini, özellikle 86. maddeyi gözönünde tutarlar.

VIII. Kısım: Son Hükümler

Madde 23

^[1] Enerji sektöründe ani pazar krizlerinin ortaya çıktığı veya kişilerin, araçların veya tesislerin güvenliğinin veya ağ bütünlüğünün tehlikeye düştüğü hallerde, üye devlet geçici olarak gerekli koruyucu önlemler alabilir.

^[2] Bu önlemler, iç pazarın işleyişine mümkün olan en az zararı vermedir ve ani olarak ortaya çıkan zorlukların gideriminin mutlak biçimde gerektirdiği niteliği aşmamalıdır.

^[3] İlgili üye devlet, aldığı önlemleri gecikmeksizin diğer üye devletlere ve Komisyon'a bildirir; alınan önlemlerin rekabeti zedelediği ve ticareti ortak menfaatlara aykırı olacak şekilde engellediği hallerde, Komisyon alınan önlemlerin değiştirilmesi veya kaldırılması gerektiğine karar verebilir.

Madde 24

(1) ^[1] Bu Yönergenin hükümlerinin, Yönergenin yürürlüğe giriş tarihinden önce getirilen yükümlülüklerin veya verilen işletme güvencelerinin yerine getirilmesini büyük olasılıkla engelleyeceği hallerde, üye devlet geçiş düzenlemesi yapmayı talep edebilir;¹⁴ Komisyon, diğer hususlar yanında il-

14) Ç.n.: Almanca metinde cümle burada bitmektedir ve cümlenin ikinci yarısı yeni bir cümle halindedir.

gili ağ sisteminin boyutunu, bağlantılandırılma düzeyini ve üye devletin elektrik enerjisi endüstrisinin yapısını dikkate alarak bu hususta karar verir¹⁵.

[2] Komisyon, karar almadan önce, üye devletlere başvuru hakkında, gizlilik gereğini koruyarak bilgi verir. [3] Komisyon'un kararı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanır.

(2) ^[1] Geçiş düzenlemesi sürelidir ve 1. fıkrada sözü edilen yükümlülük veya güvencelerin sona ermesiyle yürürlükten kalkar. [2] Geçiş düzenlemesinde IV, VI ve VII. Kısıma ilişkin istisna hükümleri yer alabilir. [3] Bir geçiş düzenlemesi yapılmasına ilişkin başvurular bu Yönergenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılmalıdır.

(3) Bu Yönergenin yürürlüğe girmesinden sonra ülkelerindeki küçük yatılmış ağlarda önemli sorunların çıktığını ispatlayabilen üye devletler, IV, V, VI ve VII. Kısımlara ilişkin istisna düzenlemeler yapmayı Komisyon'dan talep edebilirler¹⁶. [2] Komisyon, karar almadan önce, üye devletlere başvuru hakkında, gizlilik gereğini koruyarak bilgi verir. [3] Komisyon'un kararı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanır. [4] Bu fıkra, Lüksemburg için de geçerlidir¹⁷.

Madde 25

(1) ^[1] Komisyon, bu Yönergenin yürürlüğe girdiği tarihten bir yıl içinde, bu Yönergeyle ilintili olmayan uyumlaştırma gereksinimi üzerine Konsey'e ve Avrupa Parlamentosu'na bir rapor sunar. [2] Gerekiyorsa rapora elektrik pazarının düzenli işlemesi için gerekli uyumlaştırmalara ilişkin öneriler eklenir.

(2) Konsey ve Avrupa Parlamentosu, sunulmalarında itibaren en geç iki yıl içinde bu önerilere ilişkin görüşlerini açıklarlar.

15) Ç.n.: Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve İrlanda'nın başvurusu, Komisyon'un 1999/791/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/1 (11 Aralık 1999)]; Fransa'nın başvurusu, Komisyon'un 1999/792/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/6 (11 Aralık 1999)]; Lüksemburg'un başvurusu, Komisyon'un 1999/793/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/12 (11 Aralık 1999)]; Avusturya'nın başvurusu, Komisyon'un 1999/795/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/30 (11 Aralık 1999)]; Hollanda'nın başvurusu, Komisyon'un 1999/796/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/34 (11 Aralık 1999)]; İspanya'nın başvurusu, Komisyon'un 1999/797/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/41 (11 Aralık 1999)]; Danimarka'nın başvurusu, Komisyon'un 1999/798/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/47 (11 Aralık 1999)] reddedilmiş; F. Almanya'nın başvurusu ise Komisyon'un 1999/794/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/18 (11 Aralık 1999)] kabul edilmiştir.

16) Ç.n.: Lüksemburg'un başvurusu, Komisyon'un 1999/793/AT sayılı kararıyla [ATRG (1999) L 319/12 (11 Aralık 1999)] kabul edilmiştir.

17) Bkz. dipnot 16.

Madde 26

Komisyon bu Yönergenin uygulanmasını izler ve Yönergenin yürürlüğe girmesinden dokuz yıl sonra etkili olacak bir sonraki pazar açılması aşaması olasılığını, kazanılan deneyimler ışığında ve 17 ve 18. maddelerde öngörülen yöntemlerin eş zamanlı varlığını dikkate alarak belirlenen tarihte değerlendirilmeleri için, Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e, elektrik iç pazarının işleyişine ve 3. maddenin genel hükümlerinin uygulanmasına ilişkin deneyimler hakkında bir rapor sunar.

Madde 27

(1) ^[1] Üye devletler, bu Yönergenin gereklerini 19 Şubat 1999 tarihine kadar yerine getirmek üzere, gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yürürlüğe koyarlar. ^[2] Üye devletler yaptıkları düzenlemeleri gecikmeksizin Komisyon'a bildirirler.

(2) ^[1] Elektrik sistemlerinin teknik özelliklerinden dolayı, bu Yönergeden doğan yükümlülüklerini yerine getirmek üzere Belçika bir yıl, Yunanistan iki yıl ve İrlanda bir yıl ek süre kullanabilir. ^[2] Anılan devletler, bu olanaktan yararlanırlarsa, bu durumu Komisyon'a bildirirler.

(3) ^[1] Bu Yönergeyi iç hukukuna aktarmak üzere düzenleme yapan üye devlet, bu düzenlemede veya düzenlemenin resmi olarak yayımında bu Yönergeye atıf yapar. ^[2] Bu atfın yapılma usulünü üye devletler düzenler.

Madde 28

Bu Yönerge, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanmasını¹⁸ izleyen yirminci gün yürürlüğe girer.

Madde 29

Bu Yönergenin muhatabı üye devletlerdir.

18) Ç.n. Yönerge 30 Ocak 1997 tarihinde yayımlanmıştır.

ÇALIŞMA EKİ IV

ENDÜSTRİYEL SON TÜKETİCİLER TARAFINDAN ÖDENECEK GAZ VE ELEKTRİK FİYATLARINDA SAYDAMLIĞIN SAĞLANMASI AMACIYLA BİR TOPLULUK USULÜ KONMASINA İLİŞKİN 29 HAZİRAN 1990 TARİHLİ VE 90/377/AET SAYILI KONSEY YÖNERGESİ ^(I) ^(II) ^(III)

[*ATRG (1990) L 185/16 (17.07.1990)*]

Avrupa Toplulukları Konseyi,

Avrupa Topluluğunu Kuran Andlaşmaya, özellikle 213. maddesine dayanarak,

Komisyon'un önerisi üzerine,¹

Avrupa Parlamentosu'nun görüşünü alarak,²

Ekonomik ve Sosyal Komite'nin görüşünü alarak,³

aşağıda yer alan nedenleri gözönünde tutarak işbu Yönergeyi karara bağlamıştır:

^[1] Enerji fiyatlarının saydamlığı, Ortak Pazarda rekabetin bozulmamasını güvenceleyen koşulları güçlendirdiği sürece, enerji sektöründe İç Pazarın gerçekleştirilmesi ve sorunsuz işlemesi bakımından zorunludur.

^[2] Saydamlık, tüketicinin değişik enerji türleri ve tedarikçiler arasında serbestçe seçim yapma olanağını artırdığından tüketiciye karşı ayrımcılığın önlenmesine katkıda bulunur.

^[3] Bugün için saydamlık düzeyi Topluluk içindeki üye devletler ve böl-

(I) Çeviren: Dr. iur. Burak ODER, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Yardımcı Doçenti. Bağlantı: boder@bilgi.edu.tr veya burakoder@yahoo.com.

(II) 93/87/AET sayılı Komisyon yönergesiyle değişik, ATRG (1993) L 277/32 (10 Kasım 1993).

(III) Çeviride Almanca, İngilizce ve Fransızca metinler karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır. Köşeli parantez içindeki numaralar tarafımızdan verilmiştir.

1) ATRG (1989) C 257/7 (13 Ekim 1989).

2) ATRG (1990) C 149 (7 Mayıs 1990).

3) ATRG (1990) C 75/18 (26 Mart 1990).

geler ile enerji türleri bakımından farklılık göstermektedir ve bu durum enerji iç pazarının tamamlanmasına olumsuz etki yapmaktadır.

[4] Bununla birlikte, Topluluk içindeki endüstrinin enerji tüketimi için ödediği fiyatlar, onun rekabet yeteneğini etkilediğinden, bu husustaki bilgilerin gizli tutulması da zorunludur.

[5] Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi'nin (ATİO)^(IV) fiyatlara ilişkin yayınlarında kullandığı ve değişik tüketici tiplerini esas alan standart tüketici sistemi ile büyük endüstriyel kullanıcılar için oluşturulması gereken piyasa fiyatı sistemi, sağlanmak istenen saydamlığın, bilgilerin gizli tutulması gereğini zedelememesini sağlamaktadır.

[6] ATİO tarafından kullanılan tüketici kategorilerinin, bu kategorilerin tüketicileri temsil yeteneğinin korunmasını güvenceleyecek şekilde genişletilmesi gerekli görülmektedir;

[7] Böylece, son tüketicilerin ödeyeceği fiyatların saydamlığı, sözleşmelerin gizli tutulması gereği tehlikeye düşürülmeden sağlanabilecektir; bunun yanında, gizliliği koruyabilmek bakımından, bir fiyatın açıklanabilmesi için ilgili kategoride en az üç tüketicinin bulunması gereklidir.

[8] Endüstriyel son tüketicilerin ödediği gaz ve elektrik fiyatlarına dayanacak bu bilgilerin, diğer enerji kaynakları (petrol, kömür, fosil ve yenilenebilir enerji kaynakları) ve diğer tüketicilerle karşılaştırma yapılmasına olanak tanınması da gerekmektedir.

[9] Hem gaz ve elektrik tedarik eden işletmeler hem de endüstriyel elektrik ve gaz tüketicileri, bu Yönergenin uygulanmasından bağımsız olarak AET Andlaşmasındaki genel rekabet kurallarına tâbidir; bu nedenle Komisyon fiyatların ve satış koşullarının kendisine bildirilmesini talep edebilir.

[10] Geçerli fiyat sistemlerinin açıklanması, fiyat saydamlığının sağlanması için gereklidir.

[11] Bunun yanında, fiyat saydamlığının sağlanması için, tüketicilerin hangi kategorilere girdiklerinin ve pazar paylarının ne olduğunun bilinmesi de gereklidir.

[12] ATİO'ya bildirilen ve güncel fiyat sistemlerini ve tüketicilerin her bir tüketici kategorisine dağılımını da içeren fiyatların ve satış koşullarının Komisyon'a, enerji iç pazarının durumunu dikkate alarak gerekli önlem veya önerileri hazırlama olanağını tanınması gereklidir.

(IV) Ç.n.: "Eurostat", bkz. Topluluk İstatistiklerine İlişkin 17 Şubat 1997 tarihli ve 322/97/AT sayılı Konsey Yönergesi, ATRG (1997) L 52/1.

[13] İşletmelerin, ATİO'ya bildirdikleri verileri bizzat oluşturmaları, bu verilerin güvenilirliğini artıracaktır.

[14] Topluluğa üye devletlerin her birindeki mevcut vergilendirme ve benzeri parafiskal ödenti sisteminin bilinmesi , fiyat saydamlığının güven- celenmesinde önemli bir koşuldur.

[15] Bunun yanında, ATİO'ya bildirilen verilerin güvenilirliğinin deneti- mine ilişkin önlemlerin alınması da gereklidir.

[16] Saydamlık, fiyatların yayınlanmasını ve mümkün olduğunca çok tü- keticiye ulaştırılmasını gerektirmektedir.

[17] Enerji fiyatlarının saydamlığının sağlanması için ayrıca, kullanılacak sistemin, ATİO tarafından geliştirilerek kullanılmış ve güvenilirliği ispat- lanmış veri işleme, denetleme ve yayınlama yöntem ve tekniklerine dayan- ması gereklidir.

[18] Enerji iç pazarının gerçekleştirilmesi bakımından, saydamlık sistemi mümkün olduğunca çabuk oluşmalıdır.

[19] Bu Yönerge, ancak doğalgaz pazarı özellikle altyapılar bakımından yeterli bir gelişim seviyesine ulaştığında, tüm üye devletlerde yeknesak olarak uygulanabilecektir.

Madde 1

Üye devletler, Ek I ve II'de tanımlandığı şekilde endüstriyel son tüketi- cilere gaz veya elektrik tedarik eden işletmelerin aşağıda yer alan hususları ATİO'ya 3. maddede belirtilen şekil ve usulle bildirmelerini sağlayacak ge- rekli önlemleri alırlar:

1. Gaz ve elektriğin endüstriyel son tüketicilere satış fiyatı ve koşulları;
2. Geçerli fiyat sistemleri;
3. İlgili tüketici kategorisinin ulusal düzeydeki temsil yeteneğinin gü- vencelenmesi için, kategorinin hacmine ilişkin bilgiyi de içerecek şekilde, tüketicilerin değişik kategorilere dağılımı.

Madde 2

(1) [1] 1. maddede sözü edilen işletmeler, 1. maddenin 1 ve 2. bendlerinde öngörülen verileri her yıl 1 Ocak ve 1 Temmuz tarihine kadar hazırlarlar. [2] İşletmeler 3. maddede öngörülen koşullara uygun hale getirdikleri bu veri- leri iki ay içinde ATİO'ya ve üye devletlerin yetkili makamlarına gönderir- ler.

(2) ATİO, bu verilere dayanarak, üye devletlerde elektrik ve gaz için geçerli endüstriyel tarifeler ile fiyat belirlenmesinde kullanılan sistemleri her yıl Mayıs ve Kasım ayında uygun bir form halinde açıklar.

(3) ^[1] 1. maddenin 3. bendinde öngörülen bilgiler, ilk olarak 1 Ocak 1991 tarihindeki durumu yansıtacak şekilde ve daha sonra iki yılda bir ATİO'ya ve üye devletlerin ilgili makamlarına bildirilir. ^[2] Bu bilgiler yayınlanmaz.

Madde 3

1. maddede öngörülen bilgilerin şekli ve içeriği diğer tüm niteliklerine ilişkin uygulama kuralları, Ek I ve II'de yer alır.

Madde 4

^[1] ATİO, kendisine 1. madde uyarınca verilen bilgilerden, işletmelerin ticari sırrı niteliğinde olanları açıklayamaz. ^[2] ATİO'ya verilen gizli nitelikli istatistiksel veriler sadece ATİO görevlilerine açıktır ve sadece istatistiksel amaçlarla kullanılabilir.

Ancak bu hükümler, bütünlenmiş verilerin, bireysel ticari işlerin tespit edilmesine olanak vermeyecek şekilde yayınlanmasını engellemez.

Madde 5

Bu Yönerge uyarınca bildirilen verilerde önemli anormallikler veya tutarsızlıklar tespit ettiği hallerde ATİO, anormal görünen bilgileri değerlendirmek ve gerekli hallerde düzeltmek üzere, hem ilgili verilerin bütünlenmemiş halini, hem de bütünlenmiş verilerin dayandığı hesap ve değerlendirme yöntemlerini incelemek için kendisine izin verilmesini, üye devletlerin yetkili makamlarından talep edebilir.

Madde 6

^[1] Komisyon, eklerde, tespit ettiği spesifik sorunlar bakımından gerekli olan değişiklikleri yapar. ^[2] Ancak bu değişiklikler, eklerdeki teknik unsurlara ilişkin olabilir ve sistemin genel yapısını etkileyemez.

Madde 7

6. madde uyarınca yapılacak değişikliklerde Komisyon'a, Komisyon temsilcisinin başkanlığını yaptığı ve üye devletlerin temsilcilerinden oluşan bir danışma komitesi yardımcı olur.

^[1] Komisyon temsilcisi, alınacak önlemlere ilişkin olarak Komite'ye

öneri sunar. ^[2] Komite, bu öneriye ilişkin görüşünü, başkanın ilgili sorunun aciliyetini dikkate alarak ve gerekirse oylama yaparak belirleyeceği süre içinde açıklar.

Görüş, tutanağa geçirilir; bununla beraber, her bir üye devlet kendi görüşünün de tutanağa geçirilmesini talep etme hakkına sahiptir.

^[1] Komisyon, Komite'nin görüşünü mümkün olduğunca dikkate alır. ^[2] Komisyon, görüşünün ne ölçüde dikkate alındığını Komite'ye bildirir.

Madde 8

Komisyon, bu Yönergenin uygulanmasına ilişkin olarak Avrupa Parlamentosu'na, Konsey'e ve Ekonomik ve Sosyal Komite'ye yılda bir defa özet rapor sunar.

Madde 9

^[1] Üye devletler, bu Yönergenin gereklerini en geç 1 Temmuz 1991 tarihine kadar yerine getirmek üzere, gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yürürlüğe koyarlar. ^[2] Üye devletler yaptıkları düzenlemeleri gecikmeksizin Komisyon'a bildirirler.

^[1] Bu Yönerge, doğalgaza ilişkin olarak, bu enerji türünün bir üye devlette pazara sokulmasından beş yıl geçtikten sonra uygulanır. ^[2] Bu enerji türünün her bir ulusal pazara sokulduğu tarih, ilgili üye devlet tarafından Komisyon'a açık şekilde ve gecikmeksizin bildirilir.

Madde 10

Bu Yönergenin muhatabı üye devletlerdir.

EK I

GAZA İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER

1. Bu düzenleme iki gaz türüne ilişkindir:
 - a) Doğalgaz;
 - b) Sınai gaz^{(1).(V)}
2. Aynı yerleşim bölgesi veya bölge içinde her iki gaz türünün de dağıtımı yapılıyorsa, her bir gaz türünün tüketiminin 11. paragrafta belirlenen yer veya bölgelerdeki toplam doğalgaz ve sınai gaz tüketiminin % 10'unu aştığı hallerde, her iki gaz türüne ilişkin olarak bilgi verilmelidir.
3. Sadece borular yoluyla dağıtılan gaz miktarları kapsama dahil edilir.
4. Bildirilmesi gereken fiyatlar, son tüketiciler tarafından ödenen fiyatlardır.
5. Tüketim, tüm endüstriyel tüketimi kapsar.
6. Aşağıda sayılan hallerde, gaz alanlar sisteme dahil edilmez:
 - a) Kamusal enerji santrallerinde elektrik üretimi amacıyla gaz tüketenler;
 - b) enerji alanına ilişkin olmayan amaçlarla gaz tüketenler (örn. kimya endüstrisi);
 - c) tüketimi yılda 4.186.000 GJ'ü aşanlar (= 1.163 GWh/yıl).
7. Tescil ettirilecek fiyatlar, ilke olarak gaz tüketiminin hacmi ve modülasyonuna (veya yükleme faktörüne)⁽²⁾ göre sınıflandırılacak tipik tüketicileri esas alan bir sisteme dayanır.

(1) "Sınai gaz", kömür veya petrol ürünlerinden veya parçalama, iyileştirme veya karıştırma yoluyla doğalgazdan elde edilen türetilmiş enerji ürününü ifade eder.

Bu Yönergenin uygulama alanına şunlar girmez: Sıvı gazlar (bütan, propan), kokhane gazı ve yüksek fırın gazı.

(V) Ç.n.: Almanca: "industriell-erzeugtes Gas"; İngilizce: "manufactured gas"; Fransızca "le gaz manufacturé".

(2) Günlük yükleme faktörü, yıllık tüm tüketimin, azami günlük gaz alma kotası kullanılarak karşılanabileceği gün sayısını ifade eder:

$mg = Qy/Qgmax.$

8. Fiyatın oluşturulmasında etkili olabilecek diğer özellikler (örn. tedariğin kesintiye uğrayabilmesi), her durumda gösterilmelidir; bu hususta uygulamada en sık rastlanan çözüm seçilmelidir.

9. Fiyatlar sayaç kirasını, sabit temel ücretleri ve ücret tarifelerini içermelidir. Fiyatlara tüketiciye faturalarla tahakkuk ettirilen ilk bağlantı bedeli dahil edilmez.

10. Aşağıda gösterilen ve I₁ – I₅ kodlarıyla tanımlanmış olan tipik endüstriyel tüketiciler seçilmiştir:

Yıllık tüketim		Modülasyon
I ₁	418,60 GJ veya 116.300 kWh	yükleme faktörü tespit edilmemiştir(*)
I ₂	4.186 GJ veya 1.163.000 kWh	200 gün
I ₃₋₁	41.860 GJ veya 11,63 GWh	200 gün 1.600 saat
I ₃₋₂	41.860 GJ veya 11,63 GWh	250 gün 4.000 saat
I ₄₋₁	418.600 GJ veya 116,3 GWh	250 gün 4.000 saat
I ₄₋₂	418.600 GJ veya 116,3 GWh	330 gün 8.000 saat
I ₅₋₄	4.186.000 GJ veya 1.163 GWh	330 gün 8.000 saat

(*) Gerekli hallerde 115 – 200 gün

11. Aşağıda sayılan yer veya bölgelerdeki fiyatlar tescil ettirilir:

Belçika:	Brüksel
Danimarka:	Kopenhag
Federal Almanya Cumhuriyeti:	Hamburg, Hannover, Weser-Ems, Dortmund, Düsseldorf, Frankfurt/Main, Stuttgart, Münih, {Dresden ve Berlin}(VI)
İspanya:	Madrid, Barselona, Valencia, Kuzey ve Güney Bölgeleri
Fransa:	Lille, Paris, Strasburg, Marseille, Lyon, Toulouse
İrlanda:	Dublin
İtalya:	Milano, Turin, Cenova, Roma, Napoli
Lüksemburg:	Lüksemburg Kenti
Hollanda:	Rotterdam
Portekiz:	Lizbon
Birleşik Krallık:	Londra, Leeds, Birmingham

Saatlik yükleme faktörü, yıllık tüm tüketimin, azami saatlik gaz alma kotası kullanılarak karşılanabileceği gün sayısını ifade eder:

$$ms = Q_y / Q_{smax}$$

Yukarıdaki formülde yer alan değişkenler şunları ifade eder:

Q_y = yıllık tüketim miktarı

Q_{gmax.} = azami günlük gaz alma kotası

Q_{smax.} = azami saatlik gaz alma kotası.

(VI) Ç.n.: {...} arası, Komisyon'un 93/87/AET sayılı ve 22 Ekim 1993 tarihli Yönergesi ile eklenmiştir.

12. Tescil ettirilecek fiyatlar, indirimler de dahil olmak üzere, tarifelere, sözleşmelere, koşullara ve her bir altı aylık dönemin başında (Ocak ve Temmuz) geçerli olan düzenlemelere dayanır.

13. Birden çok olası tarifenin mevcut olduğu hallerde, uygulaması olmayan veya kayda değer olmayacak sayıda tüketiciler için uygulanan tarifeler elendikten sonra kalan tarifelerden, tüketiciler için en cazip olanı dikkate alınır.

14. Sadece görünüşte tarifelerin, özel sözleşmelerin veya serbest pazarlıkla belirlenen fiyatların söz konusu olduğu hallerde, en çok rastlanılan (mevcut tedarik koşullarını en fazla temsil eden) fiyat bildirilir.

15. Fiyatlar, ilgili ülke para birimiyle, fiziksel gaz birimi⁽¹⁾ başına ifade edilir. Uygulanan enerji birimi, gaz endüstrisinde uygulandığı şekilde, büyük kalori değeri^(VII) esas alınarak hesaplanır.

16. İki fiyat düzeyinin bildirilmesi gereklidir⁽²⁾:

— Vergiler hariç,

— (Geri alınan katma değer vergisi hariç olmak üzere) tüm vergiler dahil.

17. Ulusal, bölgesel veya yerel olup olmadığına bakılmaksızın, gazın tüketiciye satımı üzerinden alınan ödentilere ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere, vergilerin oranları ve hesaplanma usulleri bildirilir.

18. Bildirime, fiyat sisteminin doğru olarak ortaya konabilmesi için gerekli olduğu ölçüde ayrıntılı bir açıklama eklenmelidir. Bir önceki bildiriminden sonra yapılan değişiklikler özel olarak belirtilmelidir.

19. Tek bir gaz işletmesinin tüm endüstriyel satışları yaptığı üye devletlerde bilgi bu işletme tarafından verilmelidir. Bir veya daha fazla bölgede birden fazla işletme tarafından gaz tedarik edilen diğer üye devletlerde bilgiler bağımsız bir istatistik kuruluşu tarafından verilmelidir.

20. Gizliliğin sağlanması için, fiyatlar ve ilgili diğer veriler, ilgili üye devlette veya ilgili bölgede 10. paragrafta öngörülen her bir kategoride en az üç tüketicinin bulunduğu hallerde bildirilir.

(1) Hacim birimi olarak metreküpün kullanıldığı hallerde, enerji sığası Gj, kWh veya 1999 tarihine kadara "therm" olarak tanımlanır.

(VII) Ç.n.: Almanca metinde "Bruttoheizwert" (brüt ısı değeri) olarak ifade edilmiştir.

(2) Vergiler hariç fiyat, doğrudan tarifelerden veya yapılmış sözleşmelerden elde edilir. Geri alınan katma değer vergisi hariç fiyat, ödenecek diğer spesifik vergileri de içerir.

EK II

ELEKTRİĞE İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER

Bu Yönerge uyarınca elektriğe ilişkin verilerin bildirilmesi hususunda aşağıdaki kurallar uygulanır:

I. "Tipik tüketici"ye (azami alımı 10 MW'a kadar olan tüketici) ilişkin tespit:

1. Bugüne kadar Komisyon tarafından Topluluktaki tipik tüketiciler için geçerli elektrik fiyatlarına ilişkin olarak düzenlenen rapor, kapsamı azami alımları 10 MW'a kadar olan iki tipik endüstriyel elektrik tüketicisi kategorisi olarak genişletilerek bu Yönergeyle bağlantılandırılır.

2. Ülkenin tamamında tek bir tarifenin geçerli olduğu üye devletlerdeki elektrik fiyatları tek bir yerde tespit edilir. Ülkede farklı elektrik fiyatlarının geçerli olduğu üye devletlerde fiyat tespiti, temsil örneği olarak seçilen ve aşağıda sayılan yerler esas alınarak yapılır:

— Belçika:	Bütün ülke
— Federal Almanya Cumhuriyeti:	Hamburg, Hannover, Düsseldorf, Frankfurt/Main, Stuttgart, Münih, Batı Almanya, Güney Almanya, {Erfurt, Leipzig ve Rostock}(VIII)
— Danimarka:	Bütün ülke
— İspanya:	Madrid
— Fransa:	Lille, Paris, Strasburg, Marseille, Lyon, Toulouse, Strasburg
— İrlanda:	Dublin
— İtalya:	Kuzey ve Orta İtalya, Güney İtalya ve adalar
— Lüksemburg:	Bütün ülke
— Hollanda:	Rotterdam (GEB), Noord-Holland (PEN), Noord-Brabant (PNEM)
— Portekiz:	Lizbon, Ponta Delgada (Azor özerk bölgesi)
— Birleşik Krallık:	Londra, Glasgow, Leeds, Birmingham

VIII) Ç.n.: {...} arası Komisyon'un 93/87/AET sayılı ve 22 Ekim 1993 tarihli Yönergesi ile eklenmiştir.

3. Elektrik fiyatları, aşağıda sayılan dokuz endüstriyel tüketici kategorisi için tespit edilir:

Tüketici tipi	Yıllık tüketim (kWh)	Azami alım (kW)	Yıllık kapasite kullanım saati
I _a	30.000	30	1.000
I _b	50.000	50	1.000
I _c	160.000	100	1.600
I _d	1.250.000	500	2.500
I _e	2.000.000	500	4.000
I _f	10.000.000	2.500	4.000
I _g	24.000.000	4.000	6.000
I _h	50.000.000	10.000	5.000
I _i	70.000.000	10.000	7.000

Azami alım, bir yıl içinde tespit edilen, çeyrek saat içinde kW olarak alınan en yüksek enerji miktarıdır. Tedarik fiyatı, $\cos\phi = 0,9$ için belirlenir. Yarım saatlik azami alım esas alınarak hesap yapılan tarifelerde, tipik tüketicinin azami alımı 0,98 katsayısı ile çarpılır. Azami alımın kVA cinsinden ifade edildiği tarifelerde, ilgili tüketicinin kW cinsinden azami alımı, $\cos\phi = 0,9$ katsayısına bölünerek çevrim yapılır.

4. Bir yıldan daha az süreli olarak tespit edilen azami alımların esas alındığı tarifelerde kapasite bedeli aşağıda yer alan katsayılarla çarpılır:

GÜÇ DÜZELTME KATSAYILARI TABLOSU

Kapasite kullanımı (Saat)	Aylık azami alım	İki aylık azami alım	Çeyrek yıllık azami alım	Aylık azami alımın en yüksek üç değerinin ortalaması	Aylık azami alımın en yüksek üç değerinin ortalaması	Yıllık azami alım
1.000	0,81	0,83	0,86	0,94	0,96	1,0
1.600	0,83	0,85	0,88	0,95	0,97	1,0
2.500	0,85	0,87	0,90	0,96	0,98	1,0
4.000	0,90	0,91	0,95	0,98	0,99	1,0
5.000	0,90	0,91	0,95	0,98	0,99	1,0
6.000	0,96	0,97	0,98	0,99	0,995	1,0
7.000	0,96	0,97	0,98	0,99	0,995	1,0

5. Düşük yük devrelerinde indirim uygulanan tarifeler bakımından, kWh

başı ortalama fiyat hesaplanırken aşağıda yer alan düşük yük devresi tüketimleri esas alınır:

Standart tüketici	Yıllık kapasite kullanımı	Yıllık tüketim	Düşük yük devresi tarifeleri uygulanan yıllık tüketim (1.000 kWh olarak, 24 saatlik zaman dilimi içindeki düşük yük devrelerinin ortalama günlük süresi bazında)					
	Saat	1.000 kWh	7 h	8 h	9 h	10 h	11 h	12 h
I _a	1.000	30	0	0	0	0	0	0
I _b	1.000	50	0	0	0	0	0	0
I _c	1.600	160	11	13	16	19	22	25
I _d	2.500	1.250	197	225	262	300	338	375
I _e	4.000	2.000	438	500	580	660	740	820
I _f	4.000	10.000	2.190	2.500	2.900	3.300	3.700	4.100
I _g	6.000	24.000	7.140	8.160	9.120	10.080	11.040	12.000
I _h	5.000	50.000	13.100	15.000	17.000	19.000	21.000	23.000
I _i	7.000	70.000	23.300	26.600	29.400	32.200	35.000	37.800

Yukarıda gösterilenler arasında kalan düşük yük devreleri için kWh cinsinden yıllık tüketim, interpolasyonla bulunur.

Diğer düşük yük devrelerinde, örneğin pazar tüm gün, bu ek düşük yük devresi süresinin yarısı alınır ve bu sürelerin yıl içindeki günlük ortalaması, normal düşük yük devresi süresine eklenerek yukarıdaki tablo uygulanır.

6. Bildirilen fiyat, mümkün olduğunca, ilgili tipik tüketici kategorisi için geçerli ve ilan edilmiş olan bir tarifeye dayanmalıdır. Birden çok olası tarihenin mevcut olduğu hallerde, uygulaması olmayan veya kayda değer olmayacak sayıda tüketiciler için uygulanan tarifeler elendikten sonra kalan tarifelerden, tüketiciler için en cazip olanı dikkate alınır. Sadece görünüşte tarifelerin, özel sözleşmelerin veya serbest pazarlıkla belirlenen fiyatların söz konusu olduğu hallerde, en çok rastlanılan (mevcut tedarik koşullarını en fazla temsil eden) fiyat bildirilir.

7. Mevcut bir tipik tüketici kategorisi için farklı gerilimlerde elektrik tedarik edildiği hallerde, ilgili tüketici kategorisi için en temsil edici olan gerilim esas alınarak bildirim yapılır. Bu ilke, bu Yönergede spesifik olarak düzenlenmeyen diğer parametreler için de uygulanır.

8. (kWh) başına fiyat, ödenecek tüm sabit ücretler (sayaç kirası, sabit meblağlar veya kapasite ücretleri vd.) ile tüketilen kWh bedelini içerecek şekilde hesaplanır. Bunun için, sözkonusu tüketici tipi tarafından, olası prim veya indirimler düşüldükten sonra ödenecek toplam bedel toplam tüketime

bölünür. Bilgiler her yarıyılıda bir gönderilmeli, ancak mevsimlik oynamaların dengelenebilmesi için yıllık tüketim rakamlarına dayanmalıdır.

9. Fiyatlar, ilgili ülke para birimiyle kWh başına⁽¹⁾ ve

— Vergiler hariç olarak,

— (Geri alınan katma değer vergisi hariç olmak üzere) tüm vergiler dahil olarak bildirilir.

Ulusal, bölgesel veya yerel olup olmadığına bakılmaksızın, elektrik enerjisinin tüketiciye satımı üzerinden alınan ödentilere ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere, vergilerin oranları ve hesaplanma usulleri bildirilir.

10: Bildirime, fiyat sisteminin ve uygulanma şeklinin ayrıntılı bir açıklaması Bir önceki bildiriminden sonra yapılan değişiklikler özel olarak belirtilmelidir.

11. Tek bir elektrik işletmesinin tüm endüstriyel satışları yaptığı üye devletlerde bilgi bu işletme tarafından verilmelidir. Bir veya daha fazla bölgede birden fazla işletme tarafından elektrik tedarik edilen diğer üye devletlerde bilgiler bağımsız bir istatistik kuruluşu tarafından verilmelidir.

II. İşaret fiyatın tespiti (10 MW'ı aşan alım yapan tüketiciler için)

12. Azami alımı 10 MW'ı aşan endüstriyel tüketicileri kapsamak üzere, "işaret fiyat" adıyla yeni bir sistem aşağıda tanımlandığı şekilde ihdas edilmiştir.

13. Federal Almanya Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık dışındaki tüm üye devletlerde, ülkedeki büyük endüstriyel elektrik tüketicileri için geçerli olan harç ve fiyatlar görece olarak az değişiklik göstermektedir; bu üye devletler için işaret fiyat ve ilgili veriler bir bütün olarak bildirilecek ve yayınlanacaktır. Federal Almanya Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık'ta ise belirli koşullar çerçevesinde büyük coğrafi sınırlar vardır; bu nedenle anılan üye devletler bakımından veriler {aşağıda sayılan}^(IX) bölgeler için bildirilecektir:

(1) Vergiler hariç fiyat, doğrudan tarifelerden veya yapılmış sözleşmelerden elde edilir. Geri alınan katma değer vergisi hariç fiyat, ödenecek diğer spesifik vergileri de içerir.

(IX) Ç.n.: Yönergenin ilk halinde yer alan "her birinde üç bölge için" şeklindeki ibare, bölgeler listesine Komisyon'un 93/87/AET sayılı ve 22 Ekim 1993 tarihli Yönergesi ile F. Almanya bakımından yapılan ek dikkate alınarak tarafımızdan düzeltilmiştir.

Üye devletler	Bölgeler
Federal Almanya Cumhuriyeti ⁽²⁾	— Kuzey/Orta — Batı — Güney — Doğu (X)
Birleşik Krallık	— İngiltere ve Galler — İskoçya — Kuzey İrlanda

14. İşaret fiyatlar ve ilgili bilgiler, her bir üye devlet için 13. paragrafta belirtildiği şekilde ve aşağıda gösterilen üç endüstriyel büyük tüketici kategorisi için verilecektir:

— 25 MW kategorisi: Bu kategori azami alımı 17,5 MW ile 37,5 MW arasında olan tüketicileri kapsar.

— 50 MW kategorisi: Bu kategori azami alımı 37,5 MW ile 62,5 MW arasında olan tüketicileri kapsar.

— 75 MW kategorisi: Bu kategori azami alımı 62,5 MW ile 75 MW arasında olan tüketicileri kapsar.

Bu kategoriler, gereksinim duydukları elektriğin bir kısmını kendileri üreten endüstriyel tüketicileri de kapsar; ancak bunların sadece kamusal tedarik sisteminden aldıkları elektriğe ilişkin veriler bildirilir.

15. Belirli bir MW kategorisi (örneğin 25 MW) için işaret fiyatı, normal azami alımı yaklaşık 25 MW olan varsayımsal veya işaret fiyatına dahil bir endüstriyel tüketicinin kWh başına ödediği ve ayrı olarak bildirilmesi gereken (bakınız 16. paragraf) “özel faktörler” için yapılan indirimler düşülmeden önceki ortalama fiyattır. Bu “endüstriyel tüketici işaret fiyatı”, (“özel faktörler” hariç olmak üzere) ilgili kategorideki tüm endüstriyel tüketiciler için mümkün olduğunca temsil edici nitelikte olan bir alım profili çizmelidir.

Belirli bir homojenliğin sağlanabilmesi için Komisyon “işaret fiyatından tüketiciler” e ilişkin alım karakteristiğini her bir kategori için (yani 25 MW, 50 MW ve 75 MW) belirler. Gerekli hallerde, karakteristik oluşturulurken bir tedarik işletmesinin verileri kullanılabilir. Belirlenen karakteristikler kendisi

- (2) Ç.n.: Komisyon'un 93/87/AET sayılı ve 22 Ekim 1993 tarihli Yönergesi ile değişik. Eyaletler dört bölgeye ayrılmıştır:
— Kuzey/Orta: Schleswig-Holstein, Hamburg, Bremen, Berlin, Aşağı Saksonya ve Kuzey Hessen;
— Batı: Kuzey Ren-Vestfalya, Rheinland-Pfalz, Güney Hessen ve Saarland
— Güney: Baden-Württemberg ve Bayern
— Doğu: Yukarıda sayılan bölgelerin kapsamında yer almayan eyaletler.
- (X) Ç.n.: Komisyon'un 93/87/AET sayılı ve 22 Ekim 1993 tarihli Yönergesi ile eklenmiştir.

için uygun değilse, ilgili tüketici işletme, Komisyon'un onayıyla kendi işaret fiyatından tüketici karakteristiğini oluşturabilir. Bu alım karakteristiği, özellikle yükleme faktörüne (örneğin, 7.000 yıllık tüketimi gerçekleştirmek için azami alım yapılması gereken saati ifade edecek şekilde "7.000 saat") ve tüketimin her bir gün içi yük devresine (azami yük, düşük yük vd.) dayanmalıdır.

16. İşaret fiyatları sayaç kirası, sabit ücretler, kapasite bedeli ve diğerleri gibi tüm sabit ücretler ile tüketilen kWh bedelini içerecek şekilde hesaplanmalıdır. Ancak ilk bağlantı bedeli hesaba dahil edilmemelidir. Bilgiler her yarıyılıda bir gönderilmeli, ancak mevsimlik oynamaların dengelenebilmesi için yıllık tüketim rakamlarına dayanmalıdır. İşaret fiyatının hesaplanma yöntemi, dikkate alınan sabit ücretleri gösterecek şekilde açıklanmalıdır.

17. Her bir işaret fiyatı için, belirli koşullarda elektrik fiyatında indirim yol açan "özel faktörler" (örneğin kesintiye uğratabilme klozları) gösterilmeli ve indirimin miktarı (ilke olarak %6, %8, %10) bildirilmelidir. Özel faktörler, ilgili tedarik işletmesinin söz konusu MW kategorisindeki alıcılarının yararlanabildiği faktörleri temsil edici nitelikte olmalıdır.

18. Birden çok tedarik işletmesinin faaliyet gösterdiği üye devletlerde her bir tedarik işletmesi işaret fiyatları yanında, varsayımsal "işaret fiyatından tüketiciler" in alım karakteristiğine (15. paragraf) ve özel faktörler ile bunların doğurduğu fiyat indirimlerine (17. paragraf) ilişkin bilgileri bağımsız bir istatistik kuruluşuna gönderir. Bu kuruluşlar, üye devletteki (gerekli hallerde her bir bölgedeki) her bir MW kategorisi için en yüksek ve en düşük işaret fiyatını ilgili bilgilerle birlikte ATİO'ya ve ulusal makamlara iletir. Tek bir elektrik işletmesinin tüm ülkeye elektrik tedarik ettiği diğer üye devletlerde bilgiler doğrudan ve eş zamanlı olarak ATİO'ya ve ulusal makamlara iletilir.

19. Gizliliğin korunması için, işaret fiyatları ve ilgili bilgiler işletme veya bağımsız istatistik kuruluşu tarafından (bakınız 18. paragraf), sadece ilgili üye devlet veya bölgede söz konusu MW kategorisinde en az üç tüketicinin bulunduğu hallerde verilir.

20. İşaret fiyatları 9. paragrafta uygun olarak ifade edilmelidir.

21. Bunun dışında, tedarik işletmeleri her iki yılda bir her bir MW kategorisindeki (yani 17,4-37,5 MW; 37,5-62,5 MW ve 62,5-75,0 MW) tüketici sayısı ile her bir kategorideki tüketicilerin yıllık toplam tüketimini GWh olarak bildirirler. Bu bilgiler, 18. paragraf uyarınca ya üye devlet için tüm bilgileri birleştirecek olan bağımsız istatistik kuruluşuna veya doğrudan ve eşzamanlı olarak ATİO'ya ve ulusal makamlara iletilir. Bu paragraf uyarınca verilen bilgiler gizlidir ve yayınlanmaz.